

MODERN KLASİKLER

Çeviren: Ayberk Erkay

EUGÈNE IONESCO

GERGEDAN

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

GERGEDAN

Eugène Ionesco 26 Kasım 1909-28 Mart 1994. Absürd tiyatronun en önemli temsilcilerinden, oyun yazarı. Romanya'da (Slatina) doğan Ionesco'nun çocukluğu, annesinin Fransız olmasından dolayı Fransa'da geçti. 1928-1933 yılları arasında Bükreş Üniversitesi'nde Fransız Edebiyatı okumak üzere tekrar ülkesine döndü. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla yeniden Fransa'ya yerleşti. Oyunlarında insanlar arasındaki iletişimsizliği, dünyanın saçmalığını ve dilin basmakalıplığını öne çıkaran Ionesco, etkileri ve izdüşümleri günümüze dek süren pek çok oyun kaleme aldı. Eugène Ionesco 1970 yılında Fransız Akademisi'ne seçildi.

Başlıca oyunları: *La Cantatrice chauve*, 1951 [*Kel Şarkıcı*, YKY, 2023]; *La Leçon* (1951, *Ders*); *Les Chaises* (1952, *Sandalyeler*); *Amédée ou comment s'en débarrasser* (1954, *Amédée ya da Nasıl Kurtulmalı*); *Rhinocéros*, 1959 [*Gergedan*, YKY, 2023]; *Tueur sans gages* (1958, *Gönüllü Katil*); *Le Roi se meurt* (1962, *Kral Ölüyor*); *La Soif et la faim* (1964, *Açlık ve Susuzluk*).

Diğer kitapları: *Notes et contre-notes*, 1968, [*Notlar ve Karşı-notlar*, YKY, 2020] (yazılar ve söyleşiler); *Le Solitaire*, 1973 [*Yalnız Adam*, YKY, 2022] (roman); *Le blanc et le noir*, 1985 [*Siyah ve Beyaz*, YKY, 2020] (deneme); *Entre la vie et le rêve*, 1996 (anılar); *Journal en miettes*, 1993 (günlük).

Ayberk Erkay Fransız edebiyatı, çağdaş felsefe ve tiyatro kuramları eğitimi aldıktan sonra bu alanlarda uzmanlaştı, akademik ve yazınsal çalışmalarını bu alanlarda sürdürdü. Başta Fransızca olmak üzere, farklı Batı dillerinden çok sayıda edebi eseri Türkçeye çevirdi. Türkçeye kazandırdığı yüzden fazla tiyatro oyunu, çok sayıda düzyazı ve poetik metnin büyük bir kısmı farklı yayınevleri tarafından yayımlandı, oyun çevirilerinden birçoğu profesyonel ve amatör topluluklar tarafından sahneye taşındı. Rimbaud, Stendhal, Mallarmé, Apollinaire, Valéry, Jarry, Tzara, Artaud, Vian, Céline, Blanchot, Genet, Koltès gibi Batı edebiyatının farklı mecralarında eserler vermiş ve öncü rolü oynamış isimlerden yaptığı çevirilerin yanı sıra kıyıda kalmış metinler üzerine yaptığı araştırmalar, yazınsal çalışmalar, çeviriler ve hazırladığı edebi ve sanatsal metin koleksiyonlarıyla alana katkıda bulundu.

Eugène Ionesco'nun
YKY'deki kitapları

Beyaz ve Siyah (2020)
Notlar ve Karşı-notlar (2020)
Yalnız Adam (2022)
Gergedan (2023)
Kel Şarkıcı (2023)

EUGÈNE IONESCO

Gergedan

Üç Perde Dört Tabloluk Oyun

Çeviren
Ayberk Erkay

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 6276
Modern Klasikler - 136

Gergedan / Eugène Ionesco
Özgün adı: **Rhinocéros**
Çeviren: **Ayberk Erkay**

Kitap editörü: **Ersel Topraktepe**
Düzelti: **Korkut Tankuter**

Kapak tasarımı: **Davut Yücel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

Çeviriye temel alınan baskı: Folio, Barcelona, 2008
1. baskı: İstanbul, Ekim 2023
ISBN 978-975-08-5907-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2020
Sertifika No: 44719
© Éditions Gallimard, Paris, 1959.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
https://www.ykykultur.com.tr
e-posta: **ykykultur@ykykultur.com.tr**
facebook.com/**yapikrediyayinlari**
twitter.com/**YKYHaber**
instagram.com/**yapikrediyayinlari**

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Geneviève Serreau'ya
ve Doktor T. Fraenkel'e

Sunuş

Deleuze'e göre, "metamorfoz, metaforun karşıtıdır. Artık gerçek anlam ve mecazi anlam yoktur, yalnızca sözcük yelpazesinde durumların dağılımından söz edilebilir. Şey ve diğer şeyler, kendi kaçış çizgilerini takip eden yersizyurtsuzlaşmış sesler ve sözcükler tarafından katedilmiş yoğunluklardır."

Ionesco'nun *Gergedan*'ı bundan altmış dört yıl önce yazılıp sahneyle buluştuğunda;

Cephede, şehirden ve gözden uzakta yaşanan savaşın, şehirdeki evlere bir anlatı kimliğiyle misafir olan ölümün yerini, her gün geçilen sokağın ortasında yatan ölülerden sızan kan almıştı. Kaldırıma dokunan ölü et, gerçekliği bozmuştu. Yaşama, ölüme, iyiye, kötüye, anlama ve anlamsıza bakış, dönüşü olmaksızın, dönüşüme uğramıştı.

Leopold Bloom yürümeye, Monsieur Teste imkânsızlaşmaya, K. farkına varmaya, Vladimir ile Estragon beklemeye başlamıştı ve bunun da dönüşü yoktu. Gerçeğe ayak uydurmaya çalışan ses, sözcüğün demek istediği şey, yazıya bakan bakışın koordinatları dönüşüme uğramıştı. Yine, dönüşü olmaksızın.

Gergedan, insanlık tarihinin o günlerine rastlayan bir metamorfoz deneyidir. Bir bütün olarak, olasılıklar seline kapılmış bir dünyada, deneyin hem malzemesi, hem neticesi hem de gözlemcisidir. Jean ile Bérenger'nin küçük bir taşra şehrinin meydanında buluşmasıyla, anlatan sözcüğün kendisi, sözün karşılığı ve temsilin alanı dönüşüme uğrar. Tıpkı anlatılan insanın dönüşmüş yazgısı, arzusu, umudu, çabası ve arayışı gibi.

Gergedan, gerçekle mecazın birbirini feshedişiyle meydana gelen metamorfoz anında, bir insanlık durumuna tanık oluşumuzdur. Ionesco'nun yerinden edilmiş sesleri ve sözcükleriyle.

Ayberk Erkay

Oyunun ismine [*Rhinocéros*] dair not:
Gergedan mı, *Gergedanlar* mı? Bu tartışmalı konu G. Abastado tarafından Ionesco'ya sorulmuş, yazarın yanıtı şu olmuştu: "*Rhinocéros* tekil de olabilir, çoğul da. Dildeki belirsizlikten faydalandım. Fakat birini tercih etmem gerekirse, tekil kullanılmasından yanayım. Çünkü söz konusu olan, bir bütünlük." (ç. n.)

Kişiler

sahneye giriş sırasına göre

EV HANIMI
BAKKALIN KARISI
JEAN
BÉRENGER
GARSON KADIN
BAKKAL
YAŞLI BEYEFENDİ
MANTIKÇI
KAFENİN PATRONU
DAISY
BAY PAPILLON
DUDARD
BOTARD
BAYAN BOEUF
BİR İTFAİYECİ
BAY JEAN
BAY JEAN'IN KARISI
GERGEDAN BAŞLARI

BİRİNCİ PERDE

Dekor

Küçük bir taşra şehrinde bir meydan. Sahne gerisinde, iki katlı bir ev. Giriş katı, bakkal dükkânıdır. Vitrini sokağa bakan bu dükkâna, iki ya da üç basamakla çıkılan camlı bir kapıdan girilir. Vitrinin üst kısmında, olabildiğince büyük, okunaklı harflerle "BAKKAL" *yazmaktadır. Dükkânın üst katındaki iki pencere, bakkal ile karısının oturduğu eve aittir. Bakkal dükkânı sahne gerisinde, sol tarafa ve kulise yakın bir konumdadır. Bakkalın evinin çatısının üzerinden, uzaklardaki bir kilisenin çan kulesi görünür. Dükkân ile sahnenin sağı arasında, küçük bir sokak uzanır. Sağ tarafta, hafifçe verevine, bir kafenin vitrini. Kafenin üst katında, tek pencereli bir daire. Kafenin bahçesinde: Sahnenin ortasına kadar taşan masalar ve sandalyeler. Sandalyelere yakın bir yerde, yaşlı bir ağaç. Mavi bir gökyüzü, çiğ bir aydınlık, bembeyaz duvarlar. Bir pazar günü, öğle suları, mevsimlerden yaz. Jean ve Bérenger bahçedeki masalardan birine oturacaklardır.*

Perde açılmadan önce çan sesleri duyulur. Çan sesleri perde açıldıktan birkaç saniye sonra kesilecektir. Perde açıldığında, bir kadın, bir kolunda boş bir alışveriş sepeti, diğer kolunda bir kedi, sahneyi sağdan sola doğru, konuşmadan geçer. Bakkalın Karısı dükkânın kapısını açıp onun geçişini izler.

BAKKALIN KARISI

Şuna bak şuna! (*Dükkândaki kocasına.*) Havasını sevsinler! Bizden ayağını kesti haspam.

Bakkalın Karısı içeri girer, sahne birkaç saniye boyunca boş kalır. Sağdan Jean girer. Aynı anda Bérenger soldan girer. Jean çok özenli giyinmiştir: Kahverengi takım elbise, kırmızı kravat, kolalı yaka, kahverengi şapka. Yüzü biraz kızarmıştır. Ayağında sarı renkli, yeni boyanmış ayakkabılar. Bérenger ise tıraş olmamıştır, başında şapka yoktur, saçları dağınıktır, giysileri kırışıktır. Boş vermişliği,

yorgunluğu, uykusuzluğu her halinden belli oluyordur. Arada bir esner.

JEAN *sağdan gelirken*
Nihayet gelebildiniz, Bérenger.

BÉRENGER *soldan gelirken*
Merhaba, Jean.

JEAN
Geldiniz de yine geç geldiniz, tabii! (*Kol saatine bakar.*) Sözde on bir buçukta buluşacaktık. Öğlen olmak üzere.

BÉRENGER
Özür dilerim. Çok oldu mu geleli?

JEAN
Hayır. Gördüğünüz üzere ben de yeni geldim.
Kafenin bahçesindeki masalardan birine oturacaklardır.

BÉRENGER
İyi bari, biraz rahatladım, siz de madem...

JEAN
Beni kendinizle karıştırmayın, ben beklemekten hiç hoşlanmam, ayrıca kaybedecek vakte de sahip değilim. Hiçbir zaman vaktinde gelmediğiniz için ben de bilerek geç kalıyorum, size denk gelmeye çalışıyorum.

BÉRENGER
Haklısınız... haklısınız, ama...

JEAN
Hep vaktinde geldiğinizi mi iddia edeceksiniz yoksa!

BÉRENGER
Etmeyeceğim tabii... edemem.

Jean ve Bérenger bir masaya otururlar.

JEAN
Ben de onu diyorum işte.

BÉRENGER
Ne içersiniz?

JEAN

Sabahtan mı başlayacaksınız içmeye?

BÉRENGER

Hava o kadar sıcak ki, kupkuru.

JEAN

Ne demişler, insan içtikçe susar...

BÉRENGER

Çok biliyorlarsa tepeye bulut kondursalarmış da hava yumuşasaymış.

JEAN *Bérenger'yi baştan aşağı süzerek*

O da çare olmazdı ki sizin derdinize. Siz suya susamış değilsiniz, Bérenger'ciğim...

BÉRENGER

Ne demek istiyorsunuz, Jean'cığım?

JEAN

Pekâlâ anladınız. Sizin boğazınız hep kuru, onu diyorum. Sula sula doymayan bir toprak.

BÉRENGER

Benzetmeniz bana biraz...

JEAN *sözünü keserek*

Berbat bir haldesiniz, arkadaşım.

BÉRENGER

Berbat bir halde miyim, sahiden mi?

JEAN

Kör değilim, görüyorum. Yorgunluktan ayakta duracak haliniz yok, belli ki gece uyumamışsınız, esneyip duruyorsunuz, gözleriniz kapanıyor...

BÉRENGER

Azıcık saçım dağılmış...

JEAN

Leş gibi içki kokuyorsunuz!

BÉRENGER

Biraz akşamdan kalmayım, doğru!

JEAN

Her pazar sabahı aynı terane. Gerçi hafta içi de fark etmiyor ya!

BÉRENGER

Etmez olur mu! Hafta içi çalışıyorum, ancak işten vakit bulunca...

JEAN

Kravatınız nerede? Orada burada sürterken ne ara düştü, kim bilir!

BÉRENGER *elini boynuna götürerek*

Sahiden haklısınız, kravatım yok, işe bakın yahu, nerede acaba?

JEAN *ceketinin cebinden bir kravat çıkararak*

Alın, takın şunu.

BÉRENGER

Ah teşekkür ederim, çok incesiniz.

Kravatı boynuna bağlar.

JEAN *Bérenger kravatını hiç özenmeden bağlarken*

Bir saçınızı tarasaydınız bari! (*Bérenger eliyle saçlarını düzeltmeye çalışır.*) Alın şunu, düzgünce tarayın!

Ceketinin öbür cebinden bir tarak çıkarır.

BÉRENGER *tarağı alır*

Teşekkür ederim.

Saçını hiç özenmeden tarar.

JEAN

Tıraş da olmamışsınız! Şu suratınızın haline bakın.

Ceketinin iç cebinden küçük bir ayna çıkarır, Bérenger'ye uzatır. Bérenger aynayı alıp yüzünü incelemeye başlar. Dilini iyice çıkarıp aynada bakar.

BÉRENGER

Ağzımın içi çamur gibi.

JEAN *aynayı geri alıp cebine koyarken*

Olacağı o tabii!... (*Bérenger'nin uzattığı tarağı da alıp cebine koyar.*) Bunun sonu siroz, arkadaşım, benden söylemesi.

BÉRENGER *endişelenir*

Öyle mi dersiniz?...

JEAN *Bérenger kravatı geri vermek isteyince*

Kalsın sizde, bende yedeği var.

BÉRENGER *hayranlıkla*

Ne tedbirlisiniz.

JEAN *Bérenger'yi incelemeyi sürdürerek*

Giysileriniz ütüsüz, şu hale bakın, hepsi kırış kırış, içler acısı bir görüntü, gömleğiniz de leş gibi zaten, ayakkabılarınız... (*Bérenger ayakkabılarını masanın altına gizlemeye çalışır.*) Ayakkabılarınız boyanmamış... Bu kadar pasaklılık olmaz ki canım!... Omuzlarınız...

BÉRENGER

Omuzlarımda ne varmış?

JEAN

Dönün arkanızı. Dönün bir bana doğru. Duvara yaslanmışsınız herhalde... (*Bérenger uyuşuk bir tavırla avucunu açıp elini Jean'a doğru uzatır.*) Fırça taşımıyorum, kusura bakmayın. Cebimi şişiriyor. (*Bérenger, yine uyuşuk bir tavırla, tozu temizlemek için omuzlarına eliyle vurur. Jean hemen kafasını çevirir.*) Of of of!... Nereden buldunuz bu kadar tozu?

BÉRENGER

Hatırlamıyorum ki.

JEAN

Yazıklar olsun size, yazıklar olsun! Arkadaşınız olmaktan utanıyorum.

BÉRENGER

Ama kırıyorsunuz...

JEAN

Kırılın bir zahmet!

BÉRENGER

Ne yapayım peki, Jean? Sıkılıyorum işte, anlasanıza, başka türlü vakit geçmiyor bu şehirde. İşte de mutlu değilim ki, bana göre değil... her gün git büroya, otur masanın başına, sekiz saat çalış, bekle ki yaz tatili gelsin, o da üç haftacık! Bütün haftanın yorgunluğu cumartesi akşamı çıkıyor, ne yapayım, rahatlamayayım mı azıcık...

JEAN

Herkes çalışıyor, arkadaşım, ben de çalışıyorum, ben de herkes gibi işe gidiyorum, ben de sekiz saat bir masanın başında oturuyorum, benim de senede yirmi bir gün tatilim var, ama bir kendinize bakın, bir de bana! Her şey irade meselesi, irade!

BÉRENGER

Sizdeki irade bende olsa, daha ne isterim? Keşke! Ama yapamıyorum işte. Olmuyor, bu hayata alışamıyorum.

JEAN

Alışacaksınız, efendim, herkes gibi alışacaksınız. Yoksa kendinizi başkalarından üstün mü görüyorsunuz?

BÉRENGER

Benim öyle bir iddiam...

JEAN *sözünü keserek*

Ben de sizin kadar değerliyim. Hatta övünmek gibi olmasın, şahsi kanaatimdir, sizden daha değerliyim. Üstün insan, vazifesini yapan insandır.

BÉRENGER

Hangi vazifesini?

JEAN

Mesela... memurluk vazifesini!

BÉRENGER

Doğru, doğru, memurluk vazifesi...

JEAN

Dün gece nerede çektiniz kafayı? Soruyorum da hatırlıyor musunuz acaba!

BÉRENGER

Auguste'ün doğum gününü kutladık. Bizim Auguste var ya, onun...

JEAN

Bizim Auguste mü? Beni davet eden olmadı bizim Auguste'ün doğum gününe...

Tam o sırada, uzaklardan gelen ancak giderek yaklaşan bir gürültü, vahşi bir hayvana ait soluma, koşma ve uzun uzun böğürme sesleri duyulur.

BÉRENGER

Geri çeviremedim. Ayıp olurdu...

JEAN

Ben gittim mi peki?

BÉRENGER

Davet edilmediğiniz için gitmemiş olabilir misiniz!

GARSON KADIN *kafeden çıkarak*

Hoş geldiniz, beyler, ne içmek istersiniz?

Gürültü şiddetlenir.

JEAN *henüz farkına varmadığı gürültüyü bastırıp sesini Bérenger'ye duyurabilmek için adeta bağırarak*

Doğru, haklısınız, davet edilmedim. Bu şerefe layık görmediler demek ki... Fakat emin olun, davet edilseydim de gitmezdim, çünkü... (*Gürültü çok şiddetlenmiştir.*) Ne oluyor yahu? (*Güçlü, cüsseli bir hayvanın son sürat koşarken çıkardığı sesler çok yakından gelmeye başlamıştır. Soluması duyuluyordur.*) Ne oluyor?

GARSON KADIN

Ne oluyor?

Bezginliğini koruyan ve sanki gelen sesleri duymayan Bérenger, doğum günü davetiyle ilgili sohbeti sürdürmektedir. Dudakları kıpırdıyor ama söyledikleri duyulmuyordur. Jean birden ayağa fırlar, sandalyesi geriye düşer, parmağıyla işaret ederek sahnenin solundaki kulise doğru bakar. Bérenger ise hâlâ uyuşuktur, yerinden kalkmaz.

JEAN

Hiii! Bir gergedan! (*Hayvanın çıkardığı gürültü aynı hızla uzaklaşırken, bunu izleyen konuşmalar daha duyulur hale gelir. Bu sahne çok hızlı oynanmalı, aynı ünlem cümlesi sürekli tekrarlanmalıdır.*) Hiii! Bir gergedan!

GARSON KADIN

Hiii! Bir gergedan!

BAKKALIN KARISI *dükkânın kapısından başını uzatarak*

Hiii! Bir gergedan! (*Dükkânın içindeki kocasına.*) Koş gel, şuna bak, bir gergedan!

Hep birlikte sol tarafa doğru bakar, koşturan hayvanı izlerler.

JEAN

Kafayı eğmiş koşuyor, vitrinlere çarpacak!

BAKKAL *dükkândan*

Nerede, hani?

GARSON KADIN *ellerini beline koyarak*

Hiii!

BAKKALIN KARISI *hâlâ dükkândaki kocasına*

Gel bak!

Bakkal, tam o sırada kapıdan başını uzatır.

BAKKAL *başını uzatarak*

Hiii! Bir gergedan!

MANTIKÇI *soldan süratle sahneye girerek*

Karşı kaldırımda bir gergedan koşuyor!

Jean'ın "Hiii! Bir gergedan!" demesini takip eden tüm replikler neredeyse eşzamanlı olarak söylenmelidir. Bir kadının "Ay!" diye çığlık attığı duyulur. Kadın sahneye girer. Sahnenin ortasına kadar koşar. Demin kolunda sepetiyle geçen Ev Hanımı'dır bu. Sahnenin ortasına gelince sepetini düşürür, içindekiler yere dağılır, bir şişe kırılır ama tüm bunlara rağmen, öbür kolunda gezdirdiği kedisini bırakmaz.

EV HANIMI
Ay! Hiii!

Sahnenin solundan, Ev Hanımı'nın peşinden sahneye giren Yaşlı Beyefendi, Bakkal ile Bakkalın Karısı'nı iterek telaşla dükkâna dalar. Mantıkçı da hemen gidip dükkânın kapısının solundaki duvara yaslanır. Ayakta duran Jean ve Garson Kadın ile tepkisizliğini koruyarak oturan Bérenger ayrı bir grup oluşturur. Tüm bunlar olurken, sahnenin solundan gelen "Ay!" "Hiii!" sesleri, kaçışan insanların ayak seslerine karışır. Hayvanın kaldırdığı toz sahneye yayılır.

PATRON *kafenin üst katındaki pencereden başını uzatarak*
Ne oluyor?

YAŞLI BEYEFENDİ *Bakkal ile Bakkalın Karısı'nın arkasında gözden kaybolurken*
Affedersiniz!

Şık giyimli Yaşlı Beyefendi'nin beyaz tozlukları, fötr şapkası, fildişi saplı bir bastonu vardır. Duvara yaslanmış duran Mantıkçı'nın ağarmış, küçük bir bıyığı, monoklü ve başında hasır şapkası vardır.

BAKKALIN KARISI *Yaşlı Beyefendi ona çarpınca o da kocasına çarpar, Yaşlı Beyefendi'ye*
Siz affedersiniz! Dikkat edin bastonunuza!

BAKKAL
Önünüze bakın, önünüze!

Bakkal ile Bakkalın Karısı'nın arkasına geçen Yaşlı Beyefendi'nin sadece başı görülecektir.

GARSON KADIN *Patron'a*
Bir gergedan!

PATRON *penceresinden, Garson Kadın'a*
Hayal de mi görmeye başladınız! (*Gergedanı görerek.*) Hiii! O ne öyle!

EV HANIMI

Ay! (*Kulisten gelen "Hiii!" ve "Ay!" sesleri, Ev Hanımı'nın "Ay!"larına fon teşkil eder. Sepetini ve şişeyi düşüren Ev Hanımı kedisini düşürmemiştir. Kedi hâlâ kolunda duruyordur.*) Ödü koptu zavallı kediciğin!

Kafenin Patronu hâlâ sol tarafa doğru bakmakta, gözleriyle hayvanın koşuşunu takip etmektedir. Bu sırada hayvanın çıkardığı gürültü, toynak sesleri, böğürmeler vesaire, giderek azalır. Bérenger, hiçbir şey demeden, hâlâ uykulu bir halde, tozdan kaçınmak için hafifçe başını yana çevirmekle ve yüzünü ekşitmekle yetinir.

PATRON

O ne öyle!

JEAN *da başını çevirir ama Bérenger'ye kıyasla çeviktir*

O ne öyle!

Jean hapşırır.

EV HANIMI *sahnenin ortasındadır ama sola doğru dönmüştür, tüm satın aldıkları yere dökülmüş, etrafına saçılmıştır*

O ne öyle!

Ev Hanımı hapşırır.

YAŞLI BEYEFENDİ, BAKKALIN KARISI, BAKKAL *sahne gerisinde, Yaşlı Beyefendi'nin içeri girerken kapattığı camlı kapıyı açarak*

O ne öyle!

JEAN

O ne öyle! (*Bérenger'ye.*) Gördünüz mü?

Gergedanın çıkardığı gürültü, böğürtüler epey uzaklaşmıştır. İnsanlar hâlâ ayakta, gözleriyle hayvanı takip etmektedir. Yalnızca Bérenger oturmakta, ilgisizliğini korumaktadır.

HERKES *Bérenger hariç*

O ne öyle!

BÉRENGER *Jean'a*

Evet, bana da gergedan gibi geldi! İyi toz kaldırdı ama!

Bérenger mendilini çıkarır, sümkürür.

EV HANIMI
O ne öyle! Ay nasıl korktum!

BAKKAL *Ev Hanımı'na*
Sepetiniz... aldıklarınız...

Yaşlı Beyefendi kadının yanına yaklaşır, yere saçılmış ürünleri toplamak için eğilir. Şapkasını çıkararak kadına centilmence selam verir.

PATRON
Nereden çıktı bu yahu...

GARSON KADIN
Bir yaşıma daha girdim!...

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Müsaadenizle dökülenleri toplamanıza yardım edebilir miyim?

EV HANIMI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Teşekkür ederim, beyefendi. Şapkanızı takınız lütfen, rica ederim. Ay nasıl korktum, bir bilseniz!

MANTIKÇI
Korku mantığa aykırıdır. Mantık korkuyu yenmelidir.

GARSON KADIN
Kayboldu, görünmüyor.

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na Mantıkçı'yı işaret ederek*
Arkadaşım mantıkçıdır.

JEAN *Bérenger'ye*
Ne diyorsunuz buna?

GARSON KADIN
Ne süratli hayvanlarmış!

EV HANIMI *Mantıkçı'ya*
Memnun oldum, beyefendi.

BAKKALIN KARISI *kocasına*
Canıma değsin. Bizden almadı, gördü işte gününü.

JEAN *Patron ile Garson Kadın'a*
Ne diyorsunuz buna?

EV HANIMI
Ama gördünüz mü, kedimi bırakmadım.

PATRON *pencereden, omuz silkerek*
Az görülen bir şey!

EV HANIMI *Yaşlı Beyefendi dökülenleri toplarken, Mantıkçı'ya*
Bir saniye tutar mısınız?

GARSON KADIN *Jean'a*
Ben ilk defa gördüm!

MANTIKÇI *kediyi alırken, Ev Hanımı'na*
Isırmaz, değil mi?

PATRON *Jean'a*
Kuyruklu yıldız gibi geçti!

EV HANIMI *Mantıkçı'ya*
Çok usludur, çok. (*Diğerlerine.*) Şarabım da gitti!

BAKKAL *Ev Hanımı'na*
Bende var, bir sürü, çeşit çeşit!

JEAN *Bérenger'ye*
Eh ne diyorsunuz?

BAKKAL *Ev Hanımı'na*
En kalitelisinden!

PATRON *Garson Kadın'a*
Sallanmayın! Beyefendilerle ilgilenin!

Bérenger ile Jean'ı gösterip başını içeri sokar

BÉRENGER *Jean'a*
Neye ne diyorum?

BAKKALIN KARISI *kocasına*
Gidip getirsene bir şişe!

JEAN *Bérenger'ye*
Gergedana, canım, neye olacak, gergedana!

BAKKAL *Ev Hanımı'na*
Hemen getiriyorum, bayılacaksınız, şişesi de kırılmaz cam!

Bakkal dükkâna girer.

MANTIKÇI *kediyi okşayarak*
Pisi pisi pisi!

GARSON KADIN *Bérenger ile Jean'a*
Ne alırdınız?

BÉRENGER *Garson Kadın'a*
İki pastis!

GARSON KADIN
Derhal, efendim.

Kafenin girişine doğru yönelir.

EV HANIMI *Yaşlı Beyefendi'nin yardımıyla dökülenleri toplarken*
Çok naziksiniz, beyefendi.

GARSON KADIN
İki pastis!

Kafeye girer.

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Rica ederim, hanımefendiciğim, lafı mı olur?

Bakkalın karısı, dükkânına girer.

MANTIKÇI *dökülenleri toplayan Yaşlı Beyefendi ile Ev Hanımı'na*
Sırayla toplayın, sistemlice.

JEAN *Bérenger'ye*
Eh ne diyorsunuz?

BÉRENGER *Jean'a, diyecek bir şey bulamaz*
Ne diyeyim işte... iyi toz kalktı...

BAKKAL *elinde bir şişe şarapla dükkândan çıkarak, Ev Hanımı'na*
Pırasam da var.

MANTIKÇI *kediyi okşamaya devam ederek*
Pisi pisi pisi!

BAKKAL *Ev Hanımı'na*
Litresi yüz frank.

EV HANIMI *Bakkal'a para verdikten sonra, tüm dökülenleri toplamayı başarmış olan Yaşlı Beyefendi'ye*
Çok naziksiniz. Şimdiki gençler görsün de örnek alsın! Bir Fransız centilmeni böyle davranır işte!

BAKKAL *Ev Hanımı'ndan parayı alırken*
Bundan sonra bizden yapın alışverişinizi. Karşıdan karşıya geçilecek devir mi? Nereden neyin çıkacağı belli olmuyor, görüyorsunuz!

Dükkânına döner.

JEAN *tekrar yerine oturmuştur, aklı hâlâ gergedandadır*
Olacak iş değil!

YAŞLI BEYEFENDİ *şapkasını çıkarır, Ev Hanımı'nın elini öper*
Sizinle tanıştığıma pek memnun oldum!

EV HANIMI *Mantıkçı'ya*
Kedimi tuttuğunuz için teşekkür ederim, beyefendi.

Mantıkçı kediyi Ev Hanımı'na verir. Garson Kadın siparişlerle kafeden çıkar.

GARSON KADIN
Beyler buyursunlar, pastisleriniz!

JEAN *Bérenger'ye*
Siz iflah olmazsınız!

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Size biraz eşlik edebilir miyim?

BÉRENGER *Jean'a, kafeye dönen Garson Kadın'ı işaret ederek*
Ben madensuyu istemiştim. Yanlış getirdi.

Bérenger'ye inanmayan Jean omuz silker.

EV HANIMI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Kocam bekliyor, beyefendiciğim. Teşekkür ederim. Bir dahaki sefere!

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Tüm kalbimle temenni ederim, hanımefendiciğim.

EV HANIMI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Ben de!

Göz süzer, sonra sol taraftan çıkar.

BÉRENGER
Toz da dağıldı...

Jean yine omuz silker.

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'nın arkasından bakarken, Mantıkçı'ya*
Bir afet!...

JEAN *Bérenger'ye*
Bir gergedan! Nasıl olur yahu! Nasıl!

Yaşlı Beyefendi ile Mantıkçı sahnenin sağına doğru yavaş yavaş yürürler. Oradan çıkacaklardır. Hoşça sohbet etmektedirler.

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'nın ardından son bir defa baktıktan sonra, Mantıkçı'ya*
Ahu gibi, değil mi?

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Size silojizmi izah edeyim.

YAŞLI BEYEFENDİ
Ah evet, silojizm!

JEAN *Bérenger'ye*
Aklım almıyor! Hayret bir şey!

Bérenger esner.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Silojizm, birinci öncül, ikinci öncül ve sonuçtan oluşur.

YAŞLI BEYEFENDİ
Hangi sonuçtan?

Yaşlı Beyefendi ile Mantıkçı çıkar.

JEAN
Yok, hayır, aklım katiyen almıyor.

BÉRENGER *Jean'a*

Almadığı belli oluyor da alsın artık. Doğru, geçti, evet, sahiden bir gergedan geçti ama ne yapalım yani! Geçti... ve gitti ayrıca... gitti.

JEAN

Yahu ne demek ne yapalım! Duyulmuş, görülmüş şey mi canım! Bir gergedanın, şehrin orta yerinde, canının istediği gibi dolaşması size tuhaf gelmiyor mu? Buna katiyen müsaade edilmemeli! (*Bérenger esner.*) Ağzınızı kapatın bari!

BÉRENGER

Doğru... doğru... Müsaade edilmemeli. Tehlikeli bir şey. Orasını düşünmemiştim. Ama merak etmeyin, güvenli mesafedeyiz.

JEAN

Belediyeye şikâyet etmeliyiz! Ne işe yarıyor bu belediyedeki yetkililer?

BÉRENGER *esner, sonra hemen eliyle ağzını kapatır*

Ay, pardon... Belki hayvanat bahçesinden kaçmış bir gergedandır!

JEAN

Ayakta uyuduğunuz yetmiyor, düş de görüyorsunuz!

BÉRENGER

Oturuyorum ki.

JEAN

Oturuyor olup olmamanız fark etmez.

BÉRENGER

Ama arada fark var, neticede.

JEAN

Mesele o değil.

BÉRENGER

Demin fark etmez diyen sizdiniz, dediniz ki oturuyor olup olmamanız...

JEAN

Yanlış anlamışsınız. Düş görürken oturuyor olup olmamanız fark etmez dedim!

BÉRENGER

Anladım, doğru, düş görüyorum... Yaşam bir düştür.

JEAN *kaldığı yerden devam ederek*

... Gergedan hayvanat bahçesinden kaçmıştır demek için düş görüyor olmak lazım...

BÉRENGER

Belki, dedim...

JEAN *devam ederek*

...çünkü şehrimizin hayvanat bahçesi, vebadan dolayı bütün hayvanlar telef olunca kapatıldı... çok çok uzun zaman önce...

BÉRENGER *aynı ilgisizlikle*

Belki de sirkten kaçmıştır?

JEAN

Hangi sirkten?

BÉRENGER

Bilmem... gezici bir sirkten.

JEAN

Gayet iyi biliyorsunuz ki hiçbir göçebe şehrimizde konaklayamaz, belediyenin yasağı var... Çocukluğumdan beri sirk geçmedi buradan.

BÉRENGER *esnememeye çalışır ama başaramaz*

Demek ki o zamandan beri civardaki bataklıklarda saklanıyormuş!

JEAN *kollarını havaya kaldırarak*

Civardaki bataklıklar diyor! Civardaki bataklıklar diyor! Siz ayılamadınız herhalde, arkadaşım, sis dağılmamış henüz.

BÉRENGER *saf*

Haklısınız... geğirdikçe geliyor hâlâ...

JEAN

Beyninizi sarmış, haberiniz yok! Bu civarda nerede su var ki bataklık olsun? Çöl burası, çöl! Boşuna mı "Küçük Kastilya" deniyor?

BÉRENGER *bıkmış, yorulmuştur*

Ben ne bileyim öyleyse? Belki bir taşın altında saklanıyordu? Belki kurumuş bir dala yuva yapmıştı?

JEAN

Espri yaptığınızı sanıyorsanız, beceremiyorsunuz, haberiniz olsun! Sıkıldım artık sizin bu... bu paradokslarınızdan! Ciddi bir şey konuşulmuyor sizinle!

BÉRENGER

Bugünlük kusuruma bakmayın, malum... şey yüzünden... hani...

Belli belirsiz bir el hareketiyle başını gösterir.

JEAN

Bırakın haydi, bugün, dün, ondan önceki gün, hep aynı!

BÉRENGER

Değil, bu yine iyisi.

JEAN

Esprileriniz çok bayat!

BÉRENGER

Ben asla aksini iddia...

JEAN *Bérenger'nin sözünü keserek*

Benimle dalga geçilmesinden nefret ederim!

BÉRENGER *elini kalbine götürerek*

Katiyen öyle bir niyetim yoktu, Jean'cığım...

JEAN *Bérenger'nin sözünü keserek*

Pekâlâ vardı, Bérenger'ciğim...

BÉRENGER

Hayır, katiyen, asla yoktu.

JEAN

Vardı diyorum, bal gibi de vardı!

BÉRENGER

Nasıl düşünebilirsiniz benim...

JEAN *Bérenger'nin sözünü keserek*

Olan neyse, onu düşünüyorum!

BÉRENGER

Sizi temin ederim ki...

JEAN *Bérenger'nin sözünü keserek*
...Benimle dalga geçtiniz!

BÉRENGER
Siz de çok inatçısınız ama.

JEAN
Dalga geçtiğiniz yetmedi, eşek yerine de koyun, bravo! Bana açık açık hakaret ediyorsunuz.

BÉRENGER
Aklımın ucundan bile geçmedi.

JEAN
Sizde akıl mı var ki geçsin!

BÉRENGER
Doğru, nereden geçsin, geçmedi işte.

JEAN
Aklı olmayanların bile aklından mutlaka bir şeyler geçer.

BÉRENGER
Bu mümkün değil.

JEAN
Neden mümkün olmasın?

BÉRENGER
Çünkü mümkün değil.

JEAN
Madem her şeyi açıklayabileceğinizi iddia ediyorsunuz, bana neden mümkün olmadığını açıklayın...

BÉRENGER
Ben asla öyle bir iddiada bulunmadım.

JEAN
Niye öyle havalara giriyorsunuz öyleyse! Bir defa daha soruyorum, bana neden hakaret ettiniz?

BÉRENGER
Size hakaret etmedim. Aksine. Size ne kadar değer verdiğimi biliyorsunuz.

JEAN

Madem bana değer veriyorsunuz, neden dediğimin aksini söylüyor, bir gergedanın şehrin orta yerinde serbestçe koşturmasının tehlikeli olmadığını iddia ediyorsunuz... hem de bir pazar sabahı, sokaklar çocuklarla doluyken... ve yetişkinlerle...

BÉRENGER

Kilisededir onlar, bir şey olmaz...

JEAN *Bérenger'nin sözünü keserek*

Müsaadenizle sözümü bitireyim... üstelik tam da pazarın kurulduğu saatte...

BÉRENGER

Ben bir gergedanın şehirde serbestçe koşturmasının tehlikeli olmadığını asla iddia etmedim. Yalnızca bu ihtimalin aklıma gelmediğini söyledim. Tehlikeli olabileceğini düşünmedim.

JEAN

Sanki her şeyi düşünüyorsunuz da!

BÉRENGER

Peki, kabul. Başıboş bir gergedan, iyi bir şey değildir.

JEAN

Buna müsaade edilmemeli.

BÉRENGER

Katılıyorum. Müsaade edilmemeli. Saçma bir şey üstelik. Evet, haklısınız ama yine de bir hayvan yüzünden bu kadar üzerime gelmenize lüzum yok ki. Benimle ne alıp veremediğiniz var da durup dururken önünüzden tek toynaklı bir mahluk geçti diye bana çıkışıyorsunuz? Çenemizi yorduğumuza bile değmeyecek aptal bir dört ayaklı! Üstelik de yabani... Haydi geçtim hepsini, çekti gitti zaten, bakın, yok. Olmayan bir hayvanla mı meşgul olacağız bütün gün? Başka şeylerden konuşalım, sevgili Jean, başka şeylerden konuşalım, konuşacak konu mu kalmadı... (*Esner, kadehini alır.*) Sağlığınıza!

O sırada, Mantıkçı ile Yaşlı Beyefendi, sağ taraftan, tekrar sahneye girer. Bir yandan sohbet ederek kafenin bahçesinde, Bérenger ile Jean'ın oturduğu masadan uzakta, o masanın sağ arkasında kalan masalardan birine oturacaklardır.

JEAN

Bırakın o kadehi masaya. İçmeyin.

Jean pastisinden büyük bir yudum alır ve yarısı boş kadehi masaya bırakır. Bérenger kadehi elinde tutmaktadır, masaya bırakmaya da içmeye de cesaret edemiyordur.

BÉRENGER

Bırakayım da patrona mı kalsın!

Kadehi ağzına götürür.

JEAN

Bırakın dedim size.

BÉRENGER

Peki. (*Kadehi tam masaya koyacağı sırada Daisy geçer. Genç, sarışın bir daktilografıtır. Sahneyi sağdan sola doğru geçer. Daisy'yi gören Bérenger yerinden fırlar ve bu sırada kadehi devirir. Devrilen kadeh Jean'ın pantolonuna dökülür.*) Eyvah! Daisy.

JEAN

Dikkat edin! Ne sakar şeysiniz.

BÉRENGER

Daisy geçiyor... özür dilerim... (*Daisy'ye görünmemek için gidip saklanır.*) Beni görmesini... bu halde görmesini istemiyorum.

JEAN

Bunun özrü olmaz ki, bunun özrü olmaz! (*Sahneden çıkan Daisy'nin ardından bakar.*) Şu gencecik kızdan mı korktunuz?

BÉRENGER

Susun, susun.

JEAN

Hayduda da benzemiyor hani!

BÉRENGER *Daisy gidince Jean'ın yanına dönerek*

Özür dilerim, tekrar özür dilerim, ben...

JEAN

İçkinin zararları işte, buyurun, bakın nasıl elini ayağına dolaştırıyor insanın, nasıl iflahını kesiyor, nasıl aptala çeviriyor,

nasıl perişan ediyor. Kendi mezarınızı kazıyorsunuz, sevgili arkadaşım. Kendinizi mahvediyorsunuz.

BÉRENGER

Üstelik içkiyi o kadar da sevmiyorum. Ama içmeden de olmuyor işte. Sanki bir şeyden korkuyorum da korkum geçsin diye içiyorum.

JEAN

Neden korkuyorsunuz?

BÉRENGER

Bilmiyorum ki. Tarifi güç kaygılarım var. Kendimi rahatsız hissediyorum bu dünyada, insanların arasında. Ama bir kadeh içince geçiyor, rahatlıyorum, unutuyorum.

JEAN

Siz kendinizi unutuyorsunuz!

BÉRENGER

Yorgunum, yıllardan beri yorgunum. Kendi bedenim ağır geliyor, taşıyamıyorum...

JEAN

Tam bir alkol nevrastenisi, şarapçı melankolisi...

BÉRENGER *kaldığı yerden devam ederek*

Sürekli bedenimin varlığını hissediyorum, sanki kurşunla kaplamışlar da ağırlaşmış, sanki sırtımda birini taşıyormuşum gibi. Bir türlü kendime alışamadım, alışamıyorum. Ben, kendim miyim, değil miyim, bilmiyorum. Ama bir kadeh içivereyim, tüm yükler iniyor sırtımdan, kendime geliyorum, kendim oluyorum.

JEAN

Hepsi zırvalık! Bakın bana, Bérenger. Kilom sizden fazladır. Ama o kadar hafif hissediyorum ki kendimi! Kuş gibiyim, kuş!

Kanatlanıp uçacakmış gibi kollarını oynatır. Sahneye dönmüş olan Yaşlı Beyefendi ile Mantıkçı sohbet ederek birkaç adım atmışlardır. Tam o sırada, Jean ile Bérenger'nin yanından geçerler. Jean'ın kolu Yaşlı Beyefendi'ye şiddetli şekilde çarpar. Yaşlı Beyefendi sendeleyip Mantıkçı'nın üzerine devrilir. Mantıkçı onu tutar.

MANTIKÇI *konuşmaya devam ederek*
Silojizme örnek olarak... (*Yaşlı Beyefendi üzerine devrilir.*) Of!

YAŞLI BEYEFENDİ *Jean'a*
Dikkat edin. (*Mantıkçı'ya.*) Özür dilerim.

JEAN *Yaşlı Beyefendi'ye*
Özür dilerim.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Ziyanı yok.

YAŞLI BEYEFENDİ *Jean'a*
Ziyanı yok.

Yaşlı Beyefendi ile Mantıkçı, kafenin bahçesinde, Jean ile Bérenger'nin oturduğu masanın sağ arka tarafında bir masaya oturur.

BÉRENGER *Jean'a*
Gücünüz de yerinde.

JEAN
Evet, yerinde, güçlüyüm. Birçok sebepten ötürü güçlüyüm. Her şeyden önce güçlü olduğum için güçlüyüm. Sonra, maneviyatım güçlü olduğu için güçlüyüm. Ve kuşkusuz, içkiden uzak durduğum için güçlüyüm. Sizi gücendirmek için söylemiyorum, sevgili arkadaşım, fakat sırtınızdaki yük, içkinin yükü.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Bir silojizm örneği vereyim. Kedilerin dört bacağı vardır. Isidore ve Fricot'nun da dörder bacağı vardır. O halde Isidore da bir kedidir, Fricot da bir kedidir.

YAŞLI BEYEFENDİ
Ama köpeğimin de dört bacağı var.

MANTIKÇI
Öyleyse, köpeğiniz bir kedi.

BÉRENGER *Jean'a*
Benim gücüm ancak yaşamaya yetiyor. Onu bile istediğimden emin değilim.

YAŞLI BEYEFENDİ *epeyce düşündükten sonra Mantıkçı'ya*
Diyorsunuz ki, mantığa göre, benim köpeğim aslında bir kedi.

MANTIKÇI
Mantığa göre, evet. Fakat unutmayın, bunun aksi de doğrudur.

BÉRENGER *Jean'a*
Yalnızlığın yükünü kaldıramıyorum. Ama insanlarınkini de.

JEAN
Kendinizle çelişiyorsunuz. Yalnızlığın yükünü mü, kalabalığın yükünü mü kaldıramıyorsunuz? Sözde düşünür geçiniyorsunuz, bari azıcık mantıklı olun.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Mantık çok güzel bir şeymiş.

MANTIKÇI
Suiistimal etmemek şartıyla.

BÉRENGER *Jean'a*
Yaşamak anormal bir şey.

JEAN
Bilakis. En normal şey. Bakın, herkes yaşıyor, bu da kanıtı.

BÉRENGER
Ölüler yaşayanlardan daha fazla. Sayıları giderek artıyor üstelik. Yaşayanların sayısı o kadar az ki.

JEAN
Ölülermiş! Olmayan şeyler de hesaba katılmaz ki canım!... Ha ha ha! (*Kahkahalarla güler.*) Onları da mı yüklemeyi becerdiniz sırtınıza, ne diyeyim size? Olmayan şeylerin ağırlığı mı olur?

BÉRENGER
Ne bileyim, ben daha kendi varlığımdan bile şüpheliyim!

JEAN
Bakın onda haklısınız, arkadaşım, siz yoksunuz aslında. Yoksunuz çünkü düşünmüyorsunuz! Düşünün, o zaman var olursunuz.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Bir silojizm daha: Bütün kediler ölümlüdür. Sokrates de ölümlüdür. O halde Sokrates bir kedidir.

YAŞLI BEYEFENDİ
Üstelik dört tane de bacağı var. Doğru, bir kedim var, adı Sokrates.

MANTIKÇI
Gördünüz mü...

JEAN *Bérenger'ye*
Siz düpedüz sahtekârsınız. Bir yalancısınız. Yaşamın ilginizi çekmediğini iddia ediyorsunuz ama birine açık açık ilgi duyuyorsunuz!

BÉRENGER
Kimmiş o?

JEAN
Demin geçen kız, iş yerinden arkadaşınız. Basbayağı âşıksınız ona!

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Sokrates bir kediymiş demek!

MANTIKÇI
Mantık bunu bize kanıtladı.

JEAN *Bérenger'ye*
Sizi şu berbat halde görmesini istemediniz. (*Bérenger bir jestle karşılık verir.*) Demek ki her şeye karşı kayıtsız değilsiniz. Peki ne sanıyorsunuz, Daisy'nin bir ayyaşa yüz vereceğini mi?

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Kedilerimize dönelim.

YAŞLI BEYEFENDİ
Sizi dinliyorum.

BÉRENGER *Jean'a*
Zaten gözü başkasında gibi.

JEAN
Kimde?

BÉRENGER
Dudard'da. Bizim bürodan. Fakülte bitirmiş, hukukçu, büroda geleceği parlak... Daisy'nin kalbinde de. Onunla yarışamam.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Kedi Isidore'un dört bacağı vardır.

YAŞLI BEYEFENDİ
Nereden bildiniz?

MANTIKÇI
Varsayımda bulundum.

BÉRENGER *Jean'a*
Şefin gözüne girdi bile. Peki benim elimde ne var? Ne bir diploma ne bir yükselme ihtimali. Şansım sıfır.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Ah! Varsayım demek!

JEAN *Bérenger'ye*
Baştan pes edeceksiniz yani...

BÉRENGER
Ne yapabilirim ki?

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Fricot'nun da dört bacağı vardır. Soru şu: Fricot ve Isidore'un kaç bacağı vardır?

YAŞLI BEYEFENDİ
Toplam mı, ayrı ayrı mı?

JEAN *Bérenger'ye*
Yaşam bir mücadeledir, savaşmamak korkaklıktır!

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Toplam ya da ayrı ayrı, duruma göre.

BÉRENGER *Jean'a*
Ne gelir ki elimden? Silahsızım.

JEAN
Siz de silahlanın, arkadaşım, silahlanın.

YAŞLI BEYEFENDİ *iyice düşündükten sonra, Mantıkçı'ya*
Sekiz bacağı vardır, sekiz.

MANTIKÇI
Mantık, zihinden hesabı da kapsar.

YAŞLI BEYEFENDİ
Çok yönlü bir şey, çok!

BÉRENGER *Jean'a*
Nereden silah bulayım şimdi?

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Mantık sınır tanımaz!

JEAN *Bérenger'ye*
Aradığınız silah, içinizde. İradenizde.

BÉRENGER
Siz hangi silahtan bahsediyorsunuz?

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Göreceksiniz...

JEAN *Bérenger'ye*
Sabır, kültür, zekâ, bunların her biri, güçlü bir silahtır. (*Bérenger esner.*) Cin gibi olun, cevher saçın. Gündemi takip edin.

BÉRENGER
Nasıl takip edeceğim gündemi?

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Bu kedilerin iki bacağını kopardığımızı varsayalım. Her birinin kaç bacağı kalır?

YAŞLI BEYEFENDİ
Çok zor.

BÉRENGER *Jean'a*
Çok zor.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Aksine, çok kolay.

YAŞLI BEYEFENDİ
Sizin için kolay olabilir ama benim için değil.

BÉRENGER *Jean'a*
Sizin için kolay olabilir ama benim için değil.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Zorlayın zihninizi. Biraz gayret gösterin.

JEAN *Bérenger'ye*
Zorlayın zihninizi. Biraz gayret gösterin.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Yapamıyorum.

BÉRENGER *Jean'a*
Gerçekten yapamıyorum.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Hep hazır cevaplar peşindesiniz.

JEAN *Bérenger'ye*
Hep hazır cevaplar peşindesiniz.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Bir kâğıt çıkarın, hesaplayın. Diyelim iki kedimiz var, bunların altı bacağını kopardım. Her birinin kaç bacağı kalır?

YAŞLI BEYEFENDİ
Biraz müsaade edin...

Cebinden bir kâğıt çıkarıp hesap yapar.

JEAN *Bérenger'ye*
Yapacağınız şey şu: Düzgün giyineceksiniz, her sabah tıraş olacaksınız, gömleğinizi temiz tutacaksınız.

BÉRENGER
Yıkatmak çok pahalı...

JEAN
İçki paranızdan ayırın. Dışarı çıkarken de: Mutlaka bir şapka, bu tarz bir kravat, şık bir takım, boyanmış ayakkabılar.

Jean, giysilerden bahsederken, kendini beğenmiş bir tavırla, kendi şapkasını, kravatını ve ayakkabılarını gösterir.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Birden çok yanıta ulaşılabilir.

MANTIKÇI
Buyurun öyleyse.

BÉRENGER *Jean'a*
Başka ne yapmam lazım? Söyleyin...

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Sizi dinliyorum.

BÉRENGER *Jean'a*
Sizi dinliyorum.

JEAN
Atılgan bir tabiatınız olmasa da bir sürü yeteneğiniz mevcut.

BÉRENGER
Benim mi bir sürü yeteneğim mevcut?

JEAN
Değerlendirin bunları. Olup bitenden haberiniz olsun. Günümüz edebiyatını takip edin, kültürel etkinlikleri kaçırmayın.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Birinci olası çözüm: Bir kedinin dört, diğerinin iki bacağı olabilir.

BÉRENGER *Jean'a*
Boş vaktim o kadar az ki.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Yeteneklisiniz, bundan faydalanmak da sizin elinizde, görüyorsunuz.

JEAN *Bérenger'ye*
Elinizde olandan sonuna kadar faydalanın öyleyse. Ne kadar az olduğu mühim değil. Boşa gitmesine izin vermeyin, yeter.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Hiç vakit ayıramadım ki kendime. Memurdum bu yaşa kadar.

MANTIKÇI
Zaman mutlaka yaratılır, yeter ki insan kendini geliştirmek istesin.

JEAN *Bérenger'ye*
Zaman mutlaka yaratılır.

BÉRENGER
Çok geç.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Benden geçti artık.

JEAN *Bérenger'ye*
Asla geç değildir.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Asla geç değildir.

JEAN *Bérenger'ye*
Siz de benim gibi, herkes gibi, günde sekiz saat çalışıyorsunuz. Peki ya pazar günleri, akşamları, üç haftalık yaz tatilleri? Sistemli ilerlerseniz, bu kadarı her şeye yeter.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Başka hangi yanıtlara ulaşabiliriz? Sistemli ilerleyin, sistemli...

Yaşlı Beyefendi tekrar hesap yapmaya koyulur.

JEAN *Bérenger'ye*
Bakın mesela, içip içip kendinizi hasta hissedeceğinize, dinç olsanız, gücünüz kuvvetiniz yerinde olsa, daha iyi olmaz mı? Bırakın dışarısını, bürodayken bile. Ayrıca boş vakitlerinizi de daha akıllıca değerlendirebilirsiniz.

BÉRENGER
Daha akıllıca derken?...

JEAN
Müzeleri gezin, edebiyat dergilerini okuyun, konferanslara katılın. Hem kaygılarınızın azaldığına hem de ufkunuzun genişlediğine şahit olacaksınız. Dört haftada kültürlü birine dönüşmeniz işten bile değil.

BÉRENGER
Haklısınız!

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Bir kedi beş bacaklı...

JEAN *Bérenger'ye*
Kendi ağzınızla söylediniz.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Öbürü tek bacaklı da olabilir. Olabilir de kedilikten çıkmasınlar bu sefer?

MANTIKÇI
Neden çıksınlar canım?

JEAN *Bérenger'ye*
Bütün paranızı içkiye yatıracağınıza, bir bilet alıp tiyatroya gitseniz, güzel bir oyun izleseniz fena mı olur? Avangart tiyatroyu duydunuz mu? Şu sıralar herkesin dilinde. Ionesco'nun oyunlarını izlediniz mi mesela?

BÉRENGER
Duydum, evet, duydum ama izlemedim, maalesef!

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Sonra, sekiz bacaktan ikisini koparırsak da, iki kediden...

JEAN *Bérenger'ye*
Bir tanesi oynanıyor şimdi. Kaçırmayın derim.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Altı bacaklı bir kedi ve bir de...

BÉRENGER *Jean'a*
Günümüzün sanat dünyasına adım atmak için bundan iyi fırsat bulamam.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
... Bacaksız bir kedi elde edebiliriz.

BÉRENGER *Jean'a*
Haklısınız, haklısınız. Dediğiniz gibi, gündemi takip edeceğim.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Fakat bu takdirde, bir kediye fazla imtiyaz tanımış oluruz.

BÉRENGER *Jean'a*
Size söz veriyorum.

JEAN
Bana değil, kendinize söz verin.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Öbürü de bacaksız kalacağı için toplumsal statüsünü yitirir, değil mi?

BÉRENGER *Jean'a*
Yemin ediyorum, ant içiyorum. Kendime verdiğim bu sözü tutacağım.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Evet, bu adil olmaz. Dolayısıyla mantıklı da olmaz.

BÉRENGER *Jean'a*
İçmek yerine ufkumu genişleteceğim. Düşünmesi bile iyi geldi sanki. Birden zihnim açıldı.

JEAN
Gördünüz mü!

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Mantıklı da mı olmaz?

BÉRENGER *Jean'a*
Öğleden sonra derhal belediye müzesine gidiyorum. Akşama da iki oyun bileti alacağım. Bana eşlik eder misiniz?

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Olmaz zira adalet demek, mantık demektir.

JEAN *Bérenger'ye*
Azminizi koruyun. Kararınızın arkasında durun.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Anlıyorum. Adalet...

BÉRENGER *Jean'a*
Size söz veriyorum, kendime söz veriyorum. Öğleden sonra benimle müzeye gelir misiniz?

JEAN
Öğleden sonra biraz kestireceğim. Programımı yapmış bulundum.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Adalet de mantığın bir başka yüzü.

BÉRENGER *Jean'a*
Ama akşam oyuna gelirsiniz, değil mi?

JEAN
Bu akşam olmaz, kusura bakmayın.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Zihniniz iyice açıldı!

JEAN *Bérenger'ye*
Umarım azminizi korur, kararınızın arkasında durursunuz. Ben bu akşam meyhanede arkadaşlarla buluşacağım.

BÉRENGER
Meyhanede mi?

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
Zaten, bacaksız bir kedi...

JEAN *Bérenger'ye*
Söz vermiş bulundum. Verdiğim sözleri tutarım.

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya*
...koşup fare de yakalayamaz.

BÉRENGER *Jean'a*
Yapmayın, dostum! Kötü örnek olma sırası size mi geçti! Sarhoş olursunuz.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Mantıkta ilerleme kaydetmeye başladınız bile!

Gürültü yeniden başlar, giderek yaklaşan bir gergedanın toynak sesleri, hızlı koşuşu, böğürmesi, gürültülü nefes alıp verişi duyulur ama sesler, bu defa, ters taraftan, soldaki kulisten gelmekte, sahnenin gerisinden ön tarafa doğru seyretmektedir.

JEAN *öfkelenmiştir, Bérenger'ye*
Bir kereden bir şey olmaz, sevgili arkadaşım. Ayrıca, benim durumumla sizinki apayrı şeyler. Malum, sizinki... sizinki aynı şey değil...

BÉRENGER
Farkı neymiş peki?

JEAN *dükkândan gelen sesi bastırmak için bağırarak*
Ben ayyaş değilim!

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*
Bir kedi, bacağı olmasa da fare yakalamak ister. Tabiatı bunu gerektirir.

BÉRENGER *avaz avaz bağırarak*
Size ayyaş demek istemiyorum ama ikimiz de aynı durumdayken, niçin yalnızca ben ayyaş oluyorum?

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'ya, bağırarak*
Tabiatı neyi gerektirir?

JEAN *Bérenger'ye, bağırarak*
Çünkü burada mesele, ölçü. Sizin aksinize, ben ölçüsünü bilen biriyim.

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye, elini kulağına götürerek*
Ne dediniz?

Dört kişinin konuşmalarını bastıran müthiş bir gürültü.

BÉRENGER *elini kulağına götürerek, Jean'a*
Benim aksime siz nesiniz?

JEAN *avaz avaz*
Diyorum ki...

YAŞLI BEYEFENDİ *avaz avaz*
Diyorum ki...

JEAN *iyice yaklaşmış gürültünün farkına vararak*
Ne oluyor?

MANTIKÇI
Bu ne yahu?

JEAN *ayağa kalkar, kalkarken sandalyesini düşürür, bu defa ters yöne doğru koşan gergedanın gürültüsünün geldiği sol taraftaki kulise doğru bakarak*
Hiii! Bir gergedan!

MANTIKÇI *ayağa kalkar, sandalyesini düşürür*
Hiii! Bir gergedan!

YAŞLI BEYEFENDİ *ayağa kalkar, sandalyesini düşürür*
Hiii! Bir gergedan!

BÉRENGER *hâlâ oturuyordur ama biraz ayılmıştır*
Gergedan! Öbür tarafa koşuyor.

GARSON KADIN *elinde bir tepsi ve kadehlerle kafeden çıkarak*
Ne oluyor? Hiii! Bir gergedan!

Tepsiyi düşürür, kadehler kırılır.

PATRON *kafeden çıkarak*
Ne oluyor?

GARSON KADIN *Patron'a*
Bir gergedan!

MANTIKÇI
Karşı kaldırımda bir gergedan koşuyor!

BAKKAL *dükkândan çıkarak*
Hiii! Bir gergedan!

JEAN
Hiii! Bir gergedan!

BAKKALIN KARISI *dükkânın üst katındaki pencereden kafasını uzatarak*
Hiii! Bir gergedan!

PATRON *Garson Kadın'a*
İlla kırmanız mı gerekiyor kadehleri!

JEAN
Kafayı eğmiş koşuyor, vitrinlere çarpacak.

DAISY *sol taraftan gelerek*
Hiii! Bir gergedan!

BÉRENGER *Daisy'yi görerek*
Hiii! Daisy!

Demin olduğu gibi "Ay!", "Hiii!" diye bağırarak kaçışan insanların ayak sesleri duyulur.

GARSON KADIN
O ne öyle!

PATRON *Garson Kadın'a*
Kırılanların parasını keseceğim!

Bérenger, Daisy'ye yakalanmamak için ortadan kaybolmaya çalışır. Yaşlı Beyefendi, Mantıkçı, Bakkalın Karısı ve Bakkal sahnenin ortasına gelir ve hep bir ağızdan:

BİRLİKTE
O ne öyle!

JEAN ve BÉRENGER
O ne öyle!

Önce yürek parçalayan bir miyavlama sesi, ardından bir kadının, yine yürek parçalayan çığlığı duyulur.

HERKES
Hiii!

Tam o anda, bir yandan gürültüler hızla uzaklaşırken, Ev Hanımı sahneye girer. Bu defa sepeti yoktur ama kollarında kanlar içinde, ölü bir kedi vardır.

EV HANIMI *feryat ederek*
Kedimi ezdi, kedimi ezdi!

GARSON KADIN
Kedisini ezmiş!

Bakkal ile Bakkalın Karısı pencereden; Yaşlı Beyefendi, Daisy ve Mantıkçı, Ev Hanımı'nın etrafını sararak, hep bir ağızdan:

BİRLİKTE
Ay yazık, zavallı hayvancağız!

YAŞLI BEYEFENDİ
Zavallı hayvancağız!

DAISY ve GARSON KADIN
Zavallı hayvancağız!

BAKKAL, BAKKALIN KARISI *pencereden*, YAŞLI BEYEFENDİ, MANTIKÇI
Zavallı hayvancağız!

PATRON *Garson Kadın'a, kırılmış kadehleri, devrilmiş sandalyeleri göstererek*
Sallanmayın! Toplayın şunları!

Jean ve Bérenger de yaklaşıp Ev Hanımı'nın etrafını saran kalabalığa dahil olur. Ev Hanımı, kollarında ölü kedisi, ağlamayı sürdürmektedir.

GARSON KADIN *gözü arkada, Ev Hanımı'nda, cam kırıklarını toplamak ve devrilen sandalyeleri düzeltmek için kafenin bahçesine doğru yürürken*
Ay zavallı hayvancağız!

PATRON *Garson Kadın'a parmağıyla sandalyeleri ve kırılmış kadehleri işaret ederek*
Şurada da var, şurada da!

YAŞLI BEYEFENDİ *Bakkal'a*
Ne diyorsunuz buna?

BÉRENGER *Ev Hanımı'na*
Ağlamayın, hanımefendi, içimi parçalıyorsunuz!

DAISY *Bérenger'ye*
Bay Bérenger... Siz burada mıydınız? Gördünüz mü?

BÉRENGER *Daisy'ye*
Merhaba, Bayan Daisy, bu sabah tıraş olamadım, lütfen beni...

PATRON *cam kırıklarının toplanıp toplanmadığını kontrol eder, sonra Ev Hanımı'na doğru bir bakış atar*
Zavallı hayvancağız!

GARSON KADIN *sırtı Ev Hanımı'na dönük, bir yandan cam kırıklarını toplayarak*
Zavallı hayvancağız!

Bu replikler çok süratli bir tempoyla ve neredeyse eşzamanlı olarak söylenmelidir.

BAKKALIN KARISI *pencereden*
Vah vah vah, yazık!

JEAN
Vah vah vah, yazık!

EV HANIMI *feryat ederek ve kollarındaki ölü kedisini sallayarak*
Zavallı Mitsou'm, zavallı Mitsou'm!

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Keşke farklı şartlar altında karşılaşmış olsaydık!

MANTIKÇI *Ev Hanımı'na*
Elden ne gelir, hanımefendi, bütün kediler ölümlüdür! Kabullenmekle mükellefiz.

EV HANIMI *feryat ederek*
Kedim, kedim, kedim!

PATRON *cam kırıklarını önlüğünün içine toplamış olan Garson Kadın'a*
Çöpe atın onları! (*Sandalyeleri düzeltir.*) Bana bin frank borcunuz var!

GARSON KADIN *kafeye girerken, Patron'a*
Gözünüz doysun, gözünüz.

BAKKALIN KARISI *Ev Hanımı'na, pencereden*
Üzmeyin kendinizi, hanımefendi.

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Üzmeyin kendinizi, hanımefendiciğim.

BAKKALIN KARISI *pencereden*
Aah ah, yürek mi dayanır bu acıya!

EV HANIMI
Kedim! Kedim! Kedim!

DAISY
Haklı sahiden, yürek mi dayanır bu acıya?

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'nın koluna girip onu bahçedeki bir masaya oturtur, diğerleri peşinden gelir*
Şöyle oturun, hanımefendi.

JEAN *Yaşlı Beyefendi'ye*
Ne diyorsunuz buna?

BAKKAL *Mantıkçı'ya*
Ne diyorsunuz buna?

BAKKALIN KARISI *Daisy'ye, pencereden*
Ne diyorsunuz buna?

PATRON *Ev Hanımı, kucağında salladığı ölü kedisi ve gözünde yaşlarla, bahçedeki masalardan birine oturtulurken, kafeden çıkan Garson Kadın'a*
Hanımefendiye bir bardak su getirin.

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Oturun, hanımefendiciğim!

JEAN
Zavallı kadıncağız!

BAKKALIN KARISI *pencereden*
Zavallı hayvancağız!

BÉRENGER *Garson Kadın'a*
Suyu boş verin, bir kadeh konyak getirin.

PATRON *Garson Kadın'a*
Bir konyak! (*Bérenger'yi işaret ederek.*) Beyefendiye yazın!

Garson Kadın kafeye girerken:

GARSON KADIN
Bir konyak, hemen geliyor!

EV HANIMI *hıçkıra hıçkıra ağlayarak*
İstemem, istemem!

BAKKAL
Demin de geçmişti dükkânın önünden.

JEAN *Bakkal'a*
Aynısı değildi!

BAKKAL *Jean'a*
Ama...

BAKKALIN KARISI
Aynısıydı canım!

DAISY
Tekrar mı geçti yani?

PATRON
Bence aynısıydı.

JEAN
Hayır, aynı gergedan değildi. İlk geçenin iki boynuzu vardı, bir Asya gergedanıydı. Biraz önce geçense tek boynuzlu bir Afrika gergedanıydı!

Garson Kadın elinde bir kadeh konyakla kafeden çıkar, kadehi Ev Hanımı'na uzatır.

YAŞLI BEYEFENDİ
Buyurun, konyağınız, iyi gelir.

EV HANIMI *ağlayarak*
İstemeeem...

BÉRENGER *birden sinirlenir, Jean'a*
Uydurmayın! Boynuzunu nereden gördünüz hayvanın! O kadar hızlı geçti ki gergedan olduğunu zor anladık...

DAISY *Ev Hanımı'na*
İçin, için, iyi gelir!

YAŞLI BEYEFENDİ *Bérenger'ye*
Doğru söylüyor, rüzgâr gibi geçti.

PATRON *Ev Hanımı'na*
Bir tadına bakın, beğeneceksiniz.

BÉRENGER *Jean'a*
Ne ara saydınız boynuzlarını...

BAKKALIN KARISI *Garson Kadın'a, pencereden*
İçirin şuna, içirin.

BÉRENGER *Jean'a*
O kadar toz dumanın içinde...

DAISY *Ev Hanımı'na*
İçin, hanımefendi.

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Bir yudumcuk, sevgili hanımefendiciğim... haydi, bir gayret...

Garson Kadın kadehi Ev Hanımı'nın ağzına dayayarak ona konyağı içirir. Ev Hanımı istemiyormuş gibi yapar ama içer.

GARSON KADIN
İşte bu kadar!

BAKKALIN KARISI *pencereden*, DAISY
İşte bu kadar!

JEAN *Bérenger'ye*
Benim zihnim sizinki gibi bulanık değil. Gözüm iyi görür, hesabım da kuvvetlidir!

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Daha iyisiniz ya?

BÉRENGER *Jean'a*
Kafasını eğmiş koşuyordu hayvan!

PATRON *Ev Hanımı'na*
Beğendiniz, değil mi!

JEAN *Bérenger'ye*
İyi ya işte, önden görünüyordu boynuzları.

EV HANIMI *içtikten sonra*
Kedim!

BÉRENGER *sinirli, Jean'a*
Uydurmayın! Uydurmayın!

BAKKALIN KARISI *pencereden, Ev Hanımı'na*
Bende bir kedi daha var, veririm isterseniz.

JEAN *Bérenger'ye*
Bana mı diyorsunuz? Ben mi uyduruyormuşum? Bu ne cüret!

EV HANIMI *Bakkalın Karısı'na*
Başkasını istemem!

Hüngür hüngür ağlayarak kedisini sallar.

BÉRENGER *Jean'a*
Evet, size diyorum, uyduruyorsunuz.

PATRON *Ev Hanımı'na*
Kabullenin artık!

JEAN *Bérenger'ye*
Ben hiçbir şey uydurmadım, uydurmam!

YAŞLI BEYEFENDİ *Ev Hanımı'na*
Metin olun!

BÉRENGER *Jean'a*
Ukalanın tekisiniz! (*Sesini yükseltir.*) Kendini beğenmiş...

PATRON *Jean ve Bérenger'ye*
Beyler, beyler!

BÉRENGER *Jean'a, kaldığı yerden devam ederek*
... kendini beğenmiş, her şeyi bildiğini sanan birisiniz! Bir kere Asya gergedanı tek, Afrika gergedanı çift boynuzlu olur...

Ev Hanımı'nın yanından ayrılan diğer kişiler, yüksek sesle tartışmakta olan Jean ile Bérenger'nin etrafında toplanırlar.

JEAN *Bérenger'ye*
Yanılıyorsunuz, tam tersi!

EV HANIMI *tek başına kalmıştır*
Nasıl da tatlıydı!

BÉRENGER
Bahse girer misiniz?

GARSON KADIN
Bahse girecekler!

DAISY *Bérenger'ye*
Sinirlenmeyin, Bay Bérenger.

JEAN *Bérenger'ye*
Ben sizinle, sizin gibi çift boynuzlularla bahse girmem! Götü boklu Asyalı!

GARSON KADIN
Hiii!

BAKKALIN KARISI *pencereden, kocasına*
Dövüşecekler.

BAKKAL *karısına*
Yok canım, bahse giriyorlar!

PATRON *Jean ve Bérenger'ye*
Burada olay istemem.

YAŞLI BEYEFENDİ
Bakalım... Sorumuz şu: Hangi tür gergedanlar tek boynuzludur? (*Bakkal'a.*) Siz tüccar adamsınız, biliyor olmanız lazım!

BAKKALIN KARISI *pencereden, kocasına*
Biliyor olman lazım!

BÉRENGER *Jean'a*
Benim boynuzum yok. Hiç olmadı, olmayacak da.

BAKKAL *Yaşlı Beyefendi'ye*
Tüccarız diye her şeyi bilecek halimiz yok ya!

JEAN *Bérenger'ye*
Var!

BÉRENGER *Jean'a*
Asyalı da değilim ayrıca! Kaldı ki Asyalılar da herkes gibi insandır...

GARSON KADIN
Evet, Asyalılar da sizin gibi, benim gibi insandır...

YAŞLI BEYEFENDİ *Patron'a*
Doğru!

PATRON *Garson Kadın'a*
Size fikrinizi soran olmadı!

DAISY *Patron'a*
Kadın haklı. Onlar da bizim gibi insan.

Ev Hanımı, tüm bu tartışma sürerken ağlayıp sızlanmaya devam ediyordur.

EV HANIMI
O kadar iyi huyluydu ki, insan gibiydi.

JEAN *iyice öfkelenir*
Sarı renkliler bir kere, sarı!

Mantıkçı, biraz uzaktan, Ev Hanımı ile Jean ve Bérenger'nin etrafını saran grubun ortasında bir yerden, merakla ama söze girmeden tartışmayı izliyordur.

JEAN
Hoşça kalın, beyler! (*Bérenger'ye.*) Size selam vermeyeceğim!

EV HANIMI *ağlayarak*
Hepimizi o kadar severdi ki!

Hüngür hüngür ağlar.

DAISY
Yapmayın, Bay Bérenger, yapmayın, Bay Jean...

YAŞLI BEYEFENDİ
Çok Asyalı ahbabım oldu. Ama kim bilir, belki de sahici Asyalı değildi hiçbiri...

PATRON
Ben sahicisine çok denk geldim.

GARSON KADIN *Bakkalın Karısı'na*
Ben de bir tanesiyle arkadaştım.

EV HANIMI *ağlayarak*
Yavruyken almıştım yanıma!

JEAN *öfkeli*
Sarılar, sarı! Hepsi sarı! Sapsarı!

BÉRENGER *Jean'a*
Mahsuru mu var, siz de hindi gibi kızardınız!

BAKKALIN KARISI *pencereden*, GARSON KADIN
Hiii!

PATRON
Bunun sonu kötü!

EV HANIMI *ağlayarak*
O kadar temizdi ki! Hep tuvaletine yapardı!

JEAN *Bérenger'ye*
Madem öyle, bu beni son görüşünüz oldu! Vaktimi sizin gibi bir aptalla harcayacak değilim.

EV HANIMI *ağlayarak*
Her derdini anlatırdı!

Jean hışımla sağ taraftan çıkar. Çıkmadan önce son bir defa durup kalabalığa doğru döner.

YAŞLI BEYEFENDİ *Bakkal'a*
Asyalılar bir değil ki, beyazı var, siyahı var, mavisi var. Bize benzeyeni bile var.

JEAN *Bérenger'ye*
Ayyaş!

Herkes fal taşı gibi açılmış gözlerle Jean'a bakar.

BÉRENGER *Jean'ın olduğu yöne doğru*
O lafı yediririm size!

HERKES *Jean'ın olduğu yöne doğru*
Hiii!

EV HANIMI *ağlayarak*
Konuşamıyordu, o kadar. Onu bile beceriyordu gerçi!

DAISY *Bérenger'ye*
Keşke onu kızdırmasaydınız.

BÉRENGER *Daisy'ye*
Hata bende değil ki...

PATRON *Garson Kadın'a*
Gidin küçük bir tabut bulun da şu zavallı hayvancağızı koyalım...

YAŞLI BEYEFENDİ *Bérenger'ye*
Galiba haklısınız. Asya gergedanı çift, Afrika gergedanı tek boynuzlu oluyordu diye hatırlıyorum...

BAKKAL
Beyefendi aksini iddia ediyordu.

DAISY *Bérenger'ye*
İkiniz de haksızdınız!

YAŞLI BEYEFENDİ *Bérenger'ye*
Yine de haklıydınız.

GARSON KADIN *Ev Hanımı'na*
Gelin, hanımefendi, kedinizi bir kutuya koyalım.

EV HANIMI *adeta kendini kaybeder*
Katiyen olmaz! Asla!

BAKKAL
Kusura bakmayın ama ben de Bay Jean'ın haklı olduğunu düşünüyorum.

DAISY *Ev Hanımı'na doğru dönerek*
Makul olunuz, hanımefendi, lütfen!

Daisy ve Garson Kadın, kucağında ölü kedisini taşıyan Ev Hanımı'nı kafenin girişine doğru götürür.

YAŞLI BEYEFENDİ *Daisy ve Garson Kadın'a*
Size eşlik etmemi ister misiniz?

BAKKAL

Asya gergedanı tek, Afrika gergedanı çift boynuzlu olur. Ve tam tersi.

DAISY *Yaşlı Beyefendi'ye*

Zahmet etmeyin.

Daisy ve Garson Kadın, henüz yatışmamış olan Ev Hanımı'nı kafeye sokar.

BAKKALIN KARISI *kocasına, pencereden*

İlla farklı düşüneceksin herkesten!

BÉRENGER *diğerleri gergedanın boynuzları hakkında tartışmayı sürdürürken, kendi kendine*

Daisy haklı, iddialaşmamam lazımdı.

PATRON *Bakkalın Karısı'na*

Kocanız haklı, Asya gergedanı çift boynuzlu, Afrika gergedanı iki boynuzlu olur. Ve tam tersi.

BÉRENGER *kendi kendine*

Karşı çıkılmasına hiç tahammül edemez. En küçük itirazda köpürür.

YAŞLI BEYEFENDİ *Patron'a*

Yanlışınız var, dostum.

PATRON *Yaşlı Beyefendi'ye*

Hiç sanmıyorum, efendim!

BÉRENGER *kendi kendine*

Tek kusuru, öfkesi.

BAKKALIN KARISI *pencereden, Yaşlı Beyefendi'ye, Patron'a ve kocasına*

Belki ikisi de aynıdır.

BÉRENGER *kendi kendine*

Altın gibi kalbi vardır aslında, bana da çok iyiliği dokundu.

PATRON *Bakkalın Karısı'na*

Biri tek boynuzluysa, öbürü çift boynuzlu demektir.

YAŞLI BEYEFENDİ

Tek boynuzlu olan öbürüyse, biri de çift boynuzlu olabilir.

BÉRENGER *kendi kendine*

Keşke suyuna gitseydim azıcık. O da niye o kadar inat etti ki? Kızdırmak istememiştim halbuki. (*Diğerlerine.*) Her zamanki huyu canım, sürekli olmayacak şeyler iddia eder! Herkes bilgisine hayran olsun, şaşırsın ister. Yanılabileceğini de katiyen kabul etmez.

YAŞLI BEYEFENDİ *Bérenger'ye*

Kanıtlayabilir misiniz?

BÉRENGER

Neyi?

YAŞLI BEYEFENDİ

Demin dostunuzla münakaşa etmenize sebep olan iddianızı.

BAKKAL *Bérenger'ye*

Evet, kanıtlayabilir misiniz?

YAŞLI BEYEFENDİ *Bérenger'ye*

İki gergedandan birinin tek, öbürünün çift boynuzlu olduğunu nereden biliyorsunuz? Ve tabii hangisinin, hangisi olduğunu da?

BAKKALIN KARISI

O da bizim kadar biliyor.

BÉRENGER

Önce şunda anlaşalım, ortada bir gergedan mı, iki gergedan mı var, bunu hiçbirimiz bilmiyoruz. Ama bana sorarsanız, tek bir gergedan söz konusu.

PATRON

Ama varsayalım, iki gergedan var. Tek boynuzlu olan hangisi, Asya gergedanı mı?

YAŞLI BEYEFENDİ

Hayır. Çift boynuzlu olan Afrika gergedanı. Bence.

PATRON

Hangisi çift boynuzlu?

BAKKAL

Afrikalı olmayan.

BAKKALIN KARISI
Zor anlaşacağız, belli oldu.

YAŞLI BEYEFENDİ
Bu problemin mutlaka çözülmesi lazım.

MANTIKÇI *sessizliğini nihayet bozarak*
Beyler, özür dileyerek araya giriyorum. Müsaadenizle kendimi tanıtayım...

EV HANIMI *gözyaşları içinde*
Bu bir Mantıkçı!

PATRON
Oh! Bir Mantıkçı!

YAŞLI BEYEFENDİ *Mantıkçı'yı Bérenger'ye takdim ederek*
Evet, Mantıkçı! Arkadaşım olur kendisi!

BÉRENGER
Memnun oldum, beyefendi.

MANTIKÇI *kaldığı yerden devam ederek*
...Bendeniz profesyonel mantıkçıyım, efendim. Buyurun bu da kartım.

Kartını gösterir.

BÉRENGER
Şeref verdiniz, beyefendi.

BAKKAL
Hepimize şeref verdiniz.

PATRON
Bize söyler misiniz, Mantıkçı beyefendi, Afrika gergedanı tek boynuzlu mudur...

YAŞLI BEYEFENDİ
Çift boynuzlu mu...

BAKKALIN KARISI
Asya gergedanı çift boynuzlu mudur...

BAKKAL
Tek boynuzlu mu...

MANTIKÇI
Öncelikle şunu belirteyim: Doğru soruyu sormuyorsunuz.

BAKKAL
Ama bunu öğrenmek istiyoruz.

MANTIKÇI
Müsaade edin, konuşayım, beyler.

YAŞLI BEYEFENDİ
Müsaade edelim, konuşsun.

BAKKAL *pencereden, karısına*
Müsaade et de konuşsun.

PATRON
Sizi dinliyoruz, beyefendi.

MANTIKÇI *Bérenger'ye*
Sözüm bilhassa size. Ve burada bulunan diğer kişilere.

BAKKAL
Bizi diyor...

MANTIKÇI
Farkına varmanızı isterim ki, tartışmayı başlatan problemden, istemeden de olsa, bir hayli uzaklaştınız. Başta neyi merak ediyordunuz? Biraz önce geçen gergedanın, ondan önce geçen gergedan olup olmadığını. İşte yanıt aramanız gereken asıl soru, budur.

BÉRENGER
Nasıl arayacağız?

MANTIKÇI
Şu şekilde: Aynı tek boynuzlu gergedanı iki kere görmüş olabileceğiniz gibi...

BAKKAL *iyice anlamak için tekrar ederek*
Aynı tek boynuzlu gergedanı...

PATRON *iyice anlamak için tekrar ederek*
İki kere...

MANTIKÇI *devam ederek*
...Aynı çift boynuzlu gergedanı iki kere görmüş de olabilirsiniz.

YAŞLI BEYEFENDİ *tekrar ederek*
Aynı çift boynuzlu gergedanı, iki kere...

MANTIKÇI
Doğru. Bir diğer ihtimal, önce tek boynuzlu bir gergedan, sonra tek boynuzlu başka bir gergedan görmüş olabilirsiniz...

BAKKALIN KARISI *pencereden*
Hımmm...

MANTIKÇI
Tıpkı önce çift boynuzlu bir gergedan, sonra çift boynuzlu başka bir gergedan görmüş olabileceğiniz gibi.

PATRON
Kesinlikle.

MANTIKÇI
Şimdi: Eğer siz önce...

BAKKAL
Eğer biz önce...

YAŞLI BEYEFENDİ
Evet, eğer biz önce...

MANTIKÇI
Eğer siz önce çift boynuzlu bir gergedan görüp...

PATRON
Çift boynuzlu...

MANTIKÇI
Sonra tek boynuzlu bir gergedan gördüyseniz...

BAKKAL
Tek boynuzlu.

MANTIKÇI
...Buradan hiçbir sonuca varamayız.

YAŞLI BEYEFENDİ
Buradan hiçbir sonuca varamayız.

PATRON
Neden?

BAKKALİN KARISI
Ay yok! Ben hiçbir şey anlamadım.

BAKKAL
Doğru, doğru!

Bakkalın Karısı omuz silkerek pencereden ayrılır.

MANTIKÇI
Kaldı ki önce geçen gergedanın bir boynuzunu yolda düşürmesi ihtimal dahilinde olduğundan, bu gergedanla sonra geçen gergedanın aynı gergedan olması da mümkündür.

BÉRENGER
Anlıyorum, ama...

YAŞLI BEYEFENDİ *Bérenger'nin sözünü keserek*
Sözünü kesmeyin.

MANTIKÇI
Ve kaldı ki iki gergedanın ikisi de birer boynuzunu yolda düşürmüş olabilir.

YAŞLI BEYEFENDİ
Mümkün.

PATRON
Doğru, mümkün.

BAKKAL
Olur mu olur!

BÉRENGER
Evet, ama...

YAŞLI BEYEFENDİ *Bérenger'ye*
Sözünü kesmeyin.

MANTIKÇI
Eğer önce geçen gergedanın, ister Asyalı ister Afrikalı, fark etmez, tek boynuzlu bir gergedan...

YAŞLI BEYEFENDİ
İster Asyalı ister Afrikalı, fark etmez...

MANTIKÇI

...Sonra geçeninse, ister Afrikalı ister Asyalı, fark etmez...

BAKKAL

İster Afrikalı ister Asyalı, fark etmez...

MANTIKÇI

...çift boynuzlu bir gergedan olduğunu kanıtlayabilseydiniz...

YAŞLI BEYEFENDİ

Çift boynuzlu!

MANTIKÇI *akıl yürütmeyi sürdürerek*

...Bu verilere dayanarak, elimizde iki farklı gergedan olduğu sonucuna varabilirdik zira herhangi bir gergedanın burnunda, hâlihazırda bir boynuzu varken, birkaç dakika içinde, şüpheye yer bırakmayacak surette, ikinci bir boynuz çıkması çok düşük bir ihtimaldir...

YAŞLI BEYEFENDİ

Çok düşük.

MANTIKÇI *akıl yürütüşüne kendisi de hayran olmuştur*

...Ve bu da Asyalı ya da Afrikalı bir gergedanın...

YAŞLI BEYEFENDİ

Asyalı ya da Afrikalı.

MANTIKÇI

...Afrikalı ya da Asyalı bir gergedan olması sonucunu doğurur ki...

PATRON

Afrikalı ya da Asyalı.

BAKKAL

Doğru, doğru.

MANTIKÇI

...Bu durum mantık çerçevesinde mümkün değildir zira aynı yaratık aynı anda iki farklı yerde doğmuş olamayacağı gibi...

YAŞLI BEYEFENDİ

Peş peşe doğmuş da olamaz!

MANTIKÇI *Yaşlı Beyefendi'ye*

İşte bu da böylece kanıtlanmış oldu.

BÉRENGER *Mantıkçı'ya*
İyi, hoş da hâlâ bir yanıta ulaşabilmiş değiliz.

MANTIKÇI *Bérenger'ye, ukala bir tavırla gülümseyerek*
Tabii ki değiliz, beyefendiciğim, ama ne oldu, soruyu doğru biçimde sormuş olduk.

YAŞLI BEYEFENDİ
Çok mantıklı, çok!

MANTIKÇI *şapkasını çıkararak*
Hoşça kalın, beyler.

Arkasını dönüp sol taraftan çıkar. Yaşlı Beyefendi peşinden gider.

YAŞLI BEYEFENDİ
Hoşça kalın, beyler.

Şapkasını çıkararak selam verir, Mantıkçı'nın peşinden sahneyi terk eder.

BAKKAL
Mantıklı olabilir...

Tam o sırada, adeta bir matem hüznü yaşayan Ev Hanımı, elinde bir kutu, peşinde Daisy ve Garson Kadın, kafeden çıkar. Defin törenine doğru yol alan bir cenaze kortejini andırmaktadırlar. Kortej sağ taraftaki çıkışa doğru yönelir.

BAKKAL *kaldığı yerden devam ederek*
...Mantıklı olabilir ama kedilerimizin, sokaklarımızda, gözlerimizin önünde, ister tek boynuzlu, ister çift boynuzlu, ister Asyalı, ister Afrikalı olsun, gergedanlar tarafından ezilmesini susarak kabul mü edeceğiz?

Abartılı bir jestle, sahneden çıkmakta olan korteji işaret eder.

PATRON
Haklı, doğru söylüyor! Kedilerimizin gergedanlar tarafından, sadece gergedanlar değil, hiçbir şey tarafından ezilmesine asla müsaade edemeyiz!

BAKKAL

Müsaade edemeyiz!

BAKKALIN KARISI *dükkânın kapısından başını çıkararak, kocasına*

Gel içeri, gel! Müşteriler gelir şimdi!

BAKKAL *dükkâna doğru yönelerek*

Asla, asla müsaade edemeyiz!

BÉRENGER

Jean'la münakaşaya girmemeliydim! (*Patron'a.*) Bana bir kadeh konyak getirin! Duble olsun!

PATRON

Hemen geliyor!

Kafeye, bir kadeh konyak getirmeye gider.

BÉRENGER *tek başına*

Öfkeme yenik düşmemeliydim, kendime hâkim olmalıydım! (*Patron elinde büyük bir kadeh konyakla kafeden çıkar.*) Bütün keyfim kaçtı üzüntüden. Müzeye mi gidilir bu halde? Sonra genişletirim ufkumu.

Kadehi alır, içer.

PERDE

İKİNCİ PERDE

Birinci Tablo

Dekor

Bir devlet dairesi ya da özel bir şirketin, mesela hukuk kitapları yayımlayan büyük bir yayınevinin bürosu. Sahnenin gerisinde, ortada, iki kanatlı büyük bir kapı, üzerinde bir levha: "Servis Şefi". Sahne gerisinde, sol tarafta, şefin odasına yakın bir yerde, Daisy'nin küçük masası, üzerinde bir daktilo. Sol duvarın karşısında, merdivene çıkan bir kapıyla Daisy'nin küçük masasının arasında, üzerinde, çalışanların işe gelince imzalaması gereken imza föylerinin durduğu bir başka masa. Solda, önde, merdivene açılan kapı. Bu merdivenin son basamakları, tırabzanların bitişi ve küçük bir kat holü görülüyordur. Önde, iki sandalyeli bir masa. Masanın üzerinde: Baskı provaları, bir mürekkep hokkası, divit kalemler; bu, Botard ile Bérenger'nin çalışma masasıdır. Bérenger soldaki, Botard sağdaki sandalyede oturacaktır. Sağdaki duvarın yakınında, daha büyük, dikdörtgen, diğeri gibi kâğıtlarla, baskı provalarıyla vesaire kaplı, bir başka masa. Bu masanın da iki yanında, karşılıklı (daha güzel, daha "önemli") iki sandalye vardır. Bu masa Dudard'ın ve Bay Boeuf'ün masasıdır. Dudard duvara bakan sandalyede oturacak, diğer çalışanlara karşıdan bakacaktır. Kendisi şef yardımcısıdır. Sahne gerisindeki kapıyla sağ duvar arasında, bir pencere. Oyunun oynanacağı salonun bir orkestra çukuru varsa, en öne, seyircinin tam karşısına, pencere yerine basit bir çerçeve koymak tercih edilebilir. Sağ köşede, sahne gerisinde, bir portmanto, üzerinde gri renkli gömlekler ve eski ceketler asılıdır. Portmanto, isteğe göre, sahnenin ön tarafına, sağ duvarın dibine de yerleştirilebilir.

Duvarlar boyunca tozlu kitaplar ve dosyalar sıralanmıştır. Sahne gerisinde, solda, rafların üzerinde, levhalar vardır: İçtihatlar, Yasalar; *sağ duvardaki levhalarda, belki hafifçe verevine, şunlar yazıyordur:* "Resmî Gazete", "Maliye Kanunu". *Bölüm şefinin kapısının yukarısında asılı duran duvar saatine göre saat 9'u 3 geçmektedir.*

Perde açıldığında, Dudard, sağ yanı salona dönük, masasına yakın bir yerde, ayakta durmaktadır; Botard, masanın öbür tarafındadır,

sol yanı salona dönüktür; ikisinin arasında, yine masaya yakın, yüzü salona dönük, servis şefi Bay Papillon; Daisy, servis şefinin yakınında, solunda, biraz gerisindedir. Elinde daktilo edilmiş kâğıtlar vardır. Üç kişinin çevrelediği masanın üzerine baskı provaları yayılmıştır, provaların üzerinde büyük boy bir gazete açık durmaktadır.

Perde açıldığında, birkaç saniye boyunca, tüm kişiler hareketsiz, ilk repliğin söyleneceği pozisyonda dururlar. Bir tableau vivant *oluşturulmalıdır. Birinci perdenin başında da aynısı yapılmalıdır.*

Servis şefi, ellili yaşlarda, düzgün giyimli bir adamdır: Deniz mavisi takım elbise, yakasında Légion d'honneur nişanı, kolalı yaka, siyah kravat, büyükçe siyah bir bıyık. Adı Bay Papillon'*dur.*

Dudard: *Otuz beş yaşında. Gri takım elbise, ceketi kirlenmesin diye siyah lustrin kolluklar takmıştır. Oldukça uzun boyludur, geleceği parlak* (kadrolu) *bir memurdur. Servis şefi, müdür yardımcısı olursa, şefin yerine o geçecektir. Botard ondan hiç hoşlanmaz.*

Botard: *Emekli öğretmen; kasıntı bir tip, küçük beyaz bir bıyık; hareketli, altmışlı yaşlarda bir adam.* (Her şeyi bilir, her işten anlar.) *Başında klasik bir Bask beresi vardır; üzerinde sadece işte giydiği uzun gri bir önlük, kocaman burnunun üzerinde gözlük; kulağında kurşun kalem; lustrin kolluklar.*

Daisy: *Genç, sarışın.*

Sonradan, Bayan Boeuf: *Kırk ila elli yaşlarında şişman, ağlamaklı, tıknefes bir kadın.*

Kişiler, perde kalktığında, sağdaki masanın etrafında hareketsiz durmaktadır; şefin eli ve işaret parmağı gazeteyi işaret etmektedir. Dudard elini Botard'a doğru uzanmıştır, "Eh görüyorsunuz işte!" *der gibidir. Botard, elleri önlüğünün ceplerinde, dudağında ukala bir gülümseme, sanki* "Bana yutturamazsınız" *der gibidir. Daisy, elinde daktilo edilmiş kâğıtlar, bakışlarıyla Dudard'ı destekler gibidir. Birkaç saniyenin ardından Botard saldırıya geçer.*

BOTARD

Masal bunlar, masal. Hepsi uydurma.

DAISY

Gördüm diyorum, gergedanı gördüm!

DUDARD

Gazete bile yazıyor, daha ne lazım sizi inandırmak için, bilmiyorum ki.

BOTARD *alenen küçümseyerek*

Peh!

DUDARD

Açın bakın öyleyse ezilmiş kediler sayfasına! Yazıyor diyorum, hâlâ nesine itiraz ediyorsunuz? Şu haberi okur musunuz, sayın şefim!

BAY PAPILLON

"Şehrimizde pazar günü yani dün yaşanan olayda bir kedi, kilise meydanında, öğle yemeği vaktine dakikalar kala, bir kalın derili hayvan tarafından ezilmiştir."

DAISY

Kilise meydanında olmadı ki!

BAY PAPILLON

Bu kadar yazıyor. Başka ayrıntı verilmemiş.

BOTARD

Peh!

DUDARD

Bu kadarı yeterli, gayet açık.

BOTARD

Ben gazetecilere inanmam. Gazetecilerin hepsi yalancıdır, ben neye itimat edeceğimi bilirim, yalnızca gördüklerime, gözlerime inanırım. Eski bir ilkokul öğretmeni olarak, şüpheye yer bırakmayan, bilimsel olarak kanıtlanmış şeylere kıymet veririm sadece. Sistemli düşünürüm, kesin bir sonuca varmak isterim.

DUDARD

Sistemli düşünmenin konumuzla ne ilgisi var?

DAISY *Botard'a*

Bence de her şey açık açık yazılmış, Bay Botard.

BOTARD

Açık açık mı yazılmış? Haydi canım oradan! Kalın derili bir hayvan diyor, hangi kalın derili hayvan? Bu yazarın, ezilmiş kediler sayfasındaki bu haberi kaleme alan şahsın, kalın derili hayvan derken neyi kastettiğini nereden bilebiliriz? Bize bunu söylemiyor. Sonra kedi diyor, peki kedi derken ne demek istiyor, bunu da bilmiyoruz.

DUDARD

Kedinin ne olduğunu herkes bilir.

BOTARD

Peki erkek bir kedi mi, dişi mi? Ayrıca, hangi renk? Hangi cins? Ben ırkçı değilim, ırkçılığa karşıyım.

BAY PAPILLON

Irkçılık nereden çıktı, Bay Botard, yapmayın, konumuz bu değil ki.

BOTARD

Sayın şefim, affınıza sığınarak söylemek zorundayım ki ırkçılık, çağımızın en büyük günahlarından biridir, bu inkâr edilemez.

DUDARD

Haklısınız, bunda hemfikiriz ama meselemiz...

BOTARD

Asla hafife alınacak bir konu değil bu, Bay Dudard. Tarih boyunca defalarca şahit olduğumuz üzere ırkçılığın...

DUDARD

İyi de meselemiz bu değil diyorum.

BOTARD

Orası belli olmaz.

BAY PAPILLON

Konumuz ırkçılık değil.

BOTARD

Her fırsatta kınamalıyız, her fırsatta.

DAISY

Ama ne diyoruz size? Burada kimse ırkçılığı savunmuyor. Konuyu saptırıyorsunuz. Biz burada, bir kedinin kalın derili bir hayvan tarafından ezilmesinden bahsediyoruz, konumuz bu. Kalın derili hayvandan kastedilen de bir gergedan.

BOTARD

Ben Güneyli değilim. Aşağıdakilerin hayal gücü fazla zengin olur. Belki de bir pire ezilmiştir, ezen de faredir. Onlar pireyi deve yapmaya bayılır.

BAY PAPILLON *Dudard'a*

Şu konuya bir açıklık getirelim. Siz, kendi gözlerinizle, bir gergedanın, sokakta, sallana sallana dolaştığını gördünüz mü?

DAISY

Sallana sallana dolaşmıyordu, koşuyordu.

DUDARD

Ben şahsen görmedim. Ama sözüne güvendiğim insanlar...

BOTARD *Dudard'ın sözünü keserek*

Ben dedim size, buyurun, hepsi söylenti bunların, o rezil gazetelerini satmak için, hizmetçilik ettikleri patronlarına yaranmak için her şeyi uydurmaya hazır gazetecilerin lafına güveniyorsunuz! Hele siz, Bay Dudard, sizin gibi fakülte bitirmiş biri, bir hukukçu bunlara inanıyor demek! Hiç güleceğim yoktu! Ha ha ha!

DAISY

Ben gördüm diyorum, ben onu gördüm, gergedanı gördüm. Yemin ederim gördüm.

BOTARD

Bırakın canım! Ben de sizi aklı başında bir kız sanırdım.

DAISY

Ben ne gördüğümü biliyorum, Bay Botard, hayal görmedim! Tek başıma da değildim ayrıca, başkaları da vardı.

BOTARD

Peh! Kim bilir neye bakıyorlardı! İşi gücü olmayan, çalışmayan, aylak aylak gezen asalaklar.

DUDARD

Olay dün yaşandı, pazar günü.

BOTARD

Olabilir, ben pazarları da çalışıyorum. İnsanları kiliseye çağırıp işini yapmasına, alın teriyle ekmeğini kazanmasına engel olan rahipleri dinlemeye gitmiyorum.

BAY PAPILLON *gücenmiştir*

Oh!

BOTARD

Affedersiniz, sizi gücendirmek için söylemedim. Dinlere kıymet vermiyor olabilirim ama bu, onlara saygı duymuyor olduğum anlamına gelmez. (*Daisy'ye.*) Siz, bir kere, gergedan nedir, biliyor musunuz?

DAISY

Gergedan çok... çok büyük bir hayvandır. Çirkindir!

BOTARD

Çok biliyormuşsunuz, bravo size! Gergedan, küçükhanım...

BAY PAPILLON

Bir karşınıza oturtup gergedanları anlatmadığınız kalmıştı. Lütfen. Okulda değiliz.

BOTARD

Maalesef değiliz.

Bu son replikler sırasında, Bérenger'nin kimseye fark ettirmemeye çalışarak son basamakları çıktığı görülür. Büronun kapısını dikkatlice açar; aralanan kapıdan, üzerinde "Hukuk Yayınları" *yazan bir tabela görülür.*

BAY PAPILLON *Daisy'ye*

Peki bakalım! Saat dokuzu geçti. Hanımefendi, imza föyünü getirin. Geç kalanlar düşünsün!

Daisy sol tarafta, üzerinde imza föyünün durduğu küçük masaya doğru giderken Bérenger içeri girer.

BÉRENGER *diğerleri konuşmayı sürdürürken içeri girer, Daisy'ye*

Merhaba, Bayan Daisy. Geç kalmadım, değil mi?

BOTARD *Dudard'a ve Bay Papillon'a*
Benim vazifem cahillikle savaşmak! Nerede karşıma çıkarsa çıksın!

DAISY *Bérenger'ye*
Acele edin, Bay Bérenger.

BOTARD
...İster sarayda ister bir köy evinde!

DAISY *Bérenger'ye*
Çabuk imzalayın!

BÉRENGER
Oh! Teşekkür ederim! Şef geldi mi?

DAISY *işaret parmağını dudağına götürerek, Bérenger'ye*
Hişş! Evet, geldi.

BÉRENGER
Öyle mi? Bu saatte?

İmza föyünü imzalamak için hızla harekete geçer.

BOTARD *kaldığı yerden devam ederek*
Nerede karşıma çıkarsa çıksın! İsterse bir yayınevinde.

BAY PAPILLON *Botard'a*
Bay Botard, bence...

BÉRENGER *imza föyünü imzalarken, Daisy'ye*
Daha dokuzu on bile geçmiyor...

BAY PAPILLON *Botard'a*
Bence nezaket sınırlarını aşıyorsunuz.

DUDARD *Bay Papillon'a*
Ben de aynı fikirdeyim, efendim.

BAY PAPILLON *Botard'a*
Görevini her zaman layıkıyla yerine getiren iş arkadaşım, iş arkadaşınız, hukuk fakültesi mezunu kıymetli Bay Dudard'ı cahillikle itham etmeyeceğinizi umuyorum.

BOTARD
Hiçbir üniversiteyi, hiçbir fakülteyi bir köy okuluna değişmem ama o kadar ileri gitmeyeceğim.

BAY PAPILLON *Daisy'ye*
Nerede kaldı şu imza föyü!

DAISY *Bay Papillon'a*
Getirdim, efendim.

İmza föyünü Bay Papillon'a uzatır.

BAY PAPILLON *Bérenger'ye*
Kimleri görüyorum, Bay Bérenger!

BOTARD *Dudard'a*
Özgür bir düşünce ortamı, gözleme dayalı, uygulamaya yönelik bir yaklaşım, bunlar yok ki üniversitede.

DUDARD *Botard'a*
Abartmayın siz de!

BÉRENGER *Bay Papillon'a*
Günaydın, Bay Papillon. (*Bérenger, şefin arkasından geçmiş, diğer üç kişinin etrafından dolanarak portmantoya doğru ilerlemiştir. Portmantoda asılı duran iş önlüğünü ya da yıpranmış ceketini alıp giyecek, dışarıda giydiği ceketi portmantoya asacaktır. Portmantonun önüne gelir, ceketini çıkarır, yıpranmış ceketini giyer, sonra çalışma masasına gider, çekmeceden siyah lustrin kolluklarını alıp takar vesaire ve nihayet selam verir.*) Günaydın, Bay Papillon! Affedersiniz, az kalsın gecikiyordum. Günaydın, Dudard! Günaydın, Bay Botard.

BAY PAPILLON
Siz de gördünüz mü şu gergedanları, Bérenger?

BOTARD *Dudard'a*
Üniversiteler yaşamdan kopuk, kendi zihinlerinde yaşayan hocalarla dolu.

DUDARD *Botard'a*
Saçmalamayın!

BÉRENGER *gecikmesini telafi etmek istercesine müthiş bir telaşla eşyalarını yerleştirmeyi sürdürür, gayet doğal bir tavırla Bay Papillon'a*
Görmez olur muyum, gördüm tabii!

BOTARD *dönerek*

Peh!

DAISY

Gördünüz mü, ben deli değilim!

BOTARD *alaycı*

Hemen inandınız siz de! Bay Bérenger centilmenlik icabı böyle söylüyor. Kendisi, dışarıdan öyle görünmese de tam bir centilmendir.

DUDARD

Gergedan gördüğünü söylemek centilmenlik mi oluyor yani?

BOTARD

Bayan Daisy'nin iddialarını desteklemek için söyleniyorsa, pekâlâ oluyor. Gerçi söz konusu Bayan Daisy oldu mu, kim beyaz atlı prense dönüşmüyor ki?

BAY PAPILLON

Mızıkçılık yapmayın, Bay Botard. Bay Bérenger deminki tartışma sırasında burada değildi. Daha yeni geldi.

BÉRENGER *Daisy'ye*

Siz de gördünüz, değil mi? İkimiz de gördük.

BOTARD

Peh! Bay Bérenger bir gergedan gördüğünü sanmış olamaz mı yani? Bence pekâlâ mümkün. (*Bérenger'nin arkasından, Bérenger'nin sürekli içtiğini ima eden bir hareket yapar.*) Hayal gücü pek zengindir, malum! Her şeyi görmüş olabilir.

BÉRENGER

Yalnız değildim, tek başıma görmedim gergedanı... gergedanları!

BOTARD

Daha kaç tane gördüğünü bilmiyor!

BÉRENGER

Arkadaşım Jean yanımdaydı! Başkaları da vardı.

BOTARD *Bérenger'ye*

Saçmalıyorsunuz, o kadar.

DAISY
Tek boynuzlu bir gergedandı.

BOTARD
Peh! Bunların ikisi bir olmuş, akılları sıra bizi işletiyorlar!

DUDARD *Daisy'ye*
Benim duyduğuma göre çift boynuzluymuş!

BOTARD
Aranızda anlaşın da öyle gelin.

BAY PAPILLON *saate bakarak*
Kapatalım şu mevzuyu, beyler, mesai ilerliyor.

BOTARD
Bay Bérenger, siz, kendi gözlerinizle, bir gergedan mı, iki gergedan mı gördünüz?

BÉRENGER
Şey...

BOTARD
Bilmiyorsunuz. Bayan Daisy tek boynuzlu bir gergedan görmüş. Sizin gergedanınız, Bay Bérenger, şayet hayal ürünü değilse tabii, tek boynuzlu muydu, çift boynuzlu mu?

BÉRENGER
Problem de bu zaten.

BOTARD
Hiçbir söylediğiniz birbirini tutmuyor.

DAISY
Oh!

BOTARD
Bakın, sizi üzmek istemiyorum. Fakat hikâyenize inanmıyorum! Bu ülkede, bugüne kadar, tek bir gergedan bile görülmemiştir!

DUDARD
Her şeyin bir ilki vardır!

BOTARD
Bugüne kadar görülmemiştir! Gören yalnızca okul kitaplarında, resimlerde görmüş olabilir. Mahallenin delileri gergedan öyküleri yumurtluyor, siz de inanıyorsunuz.

BÉRENGER
Gergedanlar bağlamında "yumurtlamaktan" bahsetmek doğru mu, emin değilim.

DUDARD
Haklısınız.

BOTARD *devam ederek*
Gergedanınız bir masal!

DAISY
Masal mı?

BAY PAPILLON
Beyler, bence bu kadar yeter, işe koyulma vakti geldi.

BOTARD *Daisy'ye*
Masal! Uçan daireler gibi bir masal!

DUDARD
İyi de ezilmiş bir kedi var ortada, bunu da inkâr edemezsiniz ki!

BÉRENGER
Ben tanığım.

DUDARD *Bérenger'yi işaret ederek*
Tanıklar var!

BOTARD
Tanığınızı sevsinler!

BAY PAPILLON
Beyler, beyler!

BOTARD *Dudard'a*
Bu düpedüz bir kolektif psikoz vakası, Bay Dudard! Kolektif psikoz da halkların afyonu olan din gibidir!

DAISY
Ben uçan dairelere inanıyorum, başkasını bilmem!

BOTARD
Peh!

BAY PAPILLON *kati bir tavırla*
Uzatmayın artık. Bu kadar gevezelik yeter! İş bekliyor! Gergedanlarla, uçan dairelerle uğraşamayız bütün gün, varsa varlar,

yoksa yoklar! Bu yayınevi size gelin hayvanları tartışın diye maaş vermiyor! Gerçekmiş, masalmış, orasına hiç girmiyorum!

BOTARD
Hepsi masal!

DUDARD
Gerçek!

DAISY
Gepgerçek!

BAY PAPILLON
Beyler, bir kez daha dikkatinizi çekerim, mesai saatleri içindesiniz. Bu kısır tartışmaya, müsaadenizle, son veriyorum...

BOTARD *alınmıştır, alaycı bir tavırla*
Peki, Bay Papillon. Şef sizsiniz. Nasıl emrederseniz. Uymakla yükümlüyüz, neticede.

BAY PAPILLON
Acele edin, beyler. Beni üzülerek de olsa maaşlarınızdan kesinti yapmak zorunda bırakmayın, lütfen! Bay Dudard, alkolle mücadele yasasıyla ilgili hazırladığınız rapor ne durumda?

DUDARD
Bitirmek üzereyim, şefim.

BAY PAPILLON
Geciktirmeyin, derhal bitirin. Acilen bekliyorum. Siz, Bay Bérenger ve Bay Botard, "yerel standartlara göre üretilen" şaraplar yönetmenliğinin prova düzeltilerini tamamladınız mı?

BÉRENGER
Henüz değil, Bay Papillon, fakat epey ilerledik.

BAY PAPILLON
Bir an önce tamamlayın. Matbaadan bekliyorlar. Hanımefendi, siz de elinizi çabuk tutun, mektupları daktilo edip odama getirin, imzalayayım. Süratli olun.

DAISY
Baş üstüne, Bay Papillon.

Daisy küçük masasına gider ve daktiloda yazmaya başlar. Dudard masasına oturur ve çalışmaya başlar. Bérenger ve Botard küçük masalarında, salona yan dönük şekilde oturmaktadır. Botard'ın sırtı merdivene çıkan kapıya dönüktür. Botard'ın heyheyleri üstündedir. Bérenger sakin, uslu, uyuşuktur. Bérenger masaya provaları yayar, Botard'a el yazmasını uzatır. Botard homurdanarak oturur, bu sırada Bay Papillon kapıyı çarparak çıkar.

BAY PAPILLON

Görüşmek üzere, beyler!

Çıkar.

BÉRENGER *okuyarak düzeltmeleri yaparken, Botard kurşunkalemle metinden takip eder*

"Apelasyon" uygulamasına dahil şaraplar yönetmeliği... (*Düzeltir.*) Apelasyon, tek L ile... (*Düzeltir.*) Dahil... A'dan şapkayı kaldır... Apelasyon uygulamasına dahil Bordeaux şarapları, bölgedeki üzüm bağı yamaçlarının aşağı kesimlerinde...

BOTARD *Dudard'a*

Bende orası yok! Bir satır atlanmış.

BÉRENGER

Baştan okuyorum: Apelasyon uygulamasına dahil ...

DUDARD *Bérenger'ye ve Botard'a*

Alçak sesle okuyun, lütfen. Sizi dinlemekten kendi işimi yapamıyorum.

BOTARD *Bérenger'nin başının üzerinden, Dudard'la demin yaptığı tartışmaya kaldığı yerden devam eder; bu sırada Bérenger, bir süre tek başına düzelti yapmaya devam eder; içinden okuyarak, ses çıkarmadan dudaklarını oynatır*

Düpedüz kandırmaca!

DUDARD

Neymiş o kandırmaca olan?

BOTARD

Gergedan masalınız, ne olacak! Siz yayıyorsunuz bu söylentileri, propaganda yapıyorsunuz!

DUDARD *işini bırakarak*
Ne propagandası?

BÉRENGER *araya girerek*
Kimse propaganda yapmıyor...

DAISY *yazmayı bırakarak*
Size gördüm diyorum... gördüm... gördük.

DUDARD *Botard'a*
Hiç güleceğim yoktu! Propaganda yapıyormuşuz! Peki neyi amaçlıyoruz sizce?

BOTARD *Dudard'a*
Bırakın haydi, bırakın! Gayet iyi biliyorsunuz. Saf ayağına yatmayın.

DUDARD *sinirlenir*
Kongoluların hesabına çalışan ben değilim, Bay Botard.

BOTARD *öfkeden kıpkırmızı kesilir, masayı yumruklar*
Bu basbayağı hakaret. Derhal geri alın...

Botard ayağa kalkar.

BÉRENGER *rica ederek*
Bay Botard, rica ediyorum...

DAISY
Bay Dudard, rica ediyorum...

BOTARD
Bana hakaret etti...

Şefin odasının kapısı birden açılır: Botard ile Dudard hemen yerlerine oturur. Müdürün elinde imza föyü vardır. İçeri girmesiyle, kimseden çıt çıkmaz olur.

BAY PAPILLON
Bay Boeuf bugün gelmedi mi?

BÉRENGER *etrafına bakınarak*
Gelmemiş.

BAY PAPILLON

Tam da ihtiyacım olan zamanı buldu! (*Daisy'ye.*) Haber verdi mi, hasta mıymış, bir işi mi çıkmış?

DAISY

Bana bir şey söylemedi.

BAY PAPILLON *odasına girer, kapısını ardına kadar açık bırakır*

Kendini kapının önünde bulması yakındır, benden söylemesi. İlk vukuatı olsa, haydi neyse. Bugüne kadar göz yumdum ama haddini aştı artık... Masasının anahtarı var mı birinizde?

Tam o sırada Bayan Boeuf içeri girer. Bay Papillon'un son repliği sırasında, merdivenin son basamaklarını koşar adım tırmandığı görülmüştür. Birden kapıyı açar. Nefes nefesedir ve çok korkmuştur.

BÉRENGER

Bayan Boeuf geldi.

DAISY

Günaydın, Bayan Boeuf.

BAYAN BOEUF

Günaydın, Bay Papillon! Herkese günaydın.

BAY PAPILLON

Kocanız nerede? Zahmet edip gelmeyi düşünmüyorlar mı?

BAYAN BOEUF *nefes nefese*

Kocamı mazur görmenizi rica edeceğim... Hafta sonu ailesinin yanına gitmişti. Hafif grip olmuş.

BAY PAPILLON

Hafif grip olmuş demek!

BAYAN BOEUF *Bay Papillon'a bir kâğıt uzatarak*

Bakın, öyle yazmış telgrafında. Çarşamba günü dönmeyi umuyormuş... (*Bayılacak gibi olur.*) Bana bir bardak su verin... bir de sandalye...

Bérenger kendi sandalyesini ona götürür, sahnenin ortasına koyar, Bayan Boeuf sandalyeye yığılır.

BAY PAPILLON *Daisy'ye*
Bir bardak su getirin.

DAISY
Hemen!

Ona bir bardak su getirir ve takip eden birkaç replik boyunca içirir.

DUDARD *Bay Papillon'a*
Kalbi var herhalde.

BAY PAPILLON
Bay Boeuf'ün gelemeyişi hiç hoş olmadı ama sizin de ayılıp bayılmanıza gerek yok canım!

BAYAN BOEUF *güçlükle*
Evden... buraya... kadar... gergedan kovaladı da...

BÉRENGER
Tek boynuzlu muydu çift mi?

BOTARD *kahkahalarla güler*
Güldürmeyin beni!

DUDARD *kızarak*
İzin verin de konuşsun!

BAYAN BOEUF *anlaşılır konuşabilmek için büyük bir çabayla, parmağıyla merdiveni işaret ederek*
Aşağıda hâlâ, kapıda, orada bekliyor. Yukarı çıkmak istiyor gibi. *Aynı anda, bir gürültü duyulur. Merdivenin basamaklarının çöktüğü görülür, buna çok büyük bir ağırlık sebep olmuş gibidir. Aşağıdan acılı böğürtüler duyulur. Merdivenin yıkılmasıyla oluşan toz dağıldığında, kat holünün boşlukta sallandığı görülür.*

DAISY
Tanrım!

BAYAN BOEUF *sandalyede, eli kalbinde*
Hiii! Ay!

Bérenger Bayan Boeuf'ün etrafında koşturur, yanaklarına hafifçe vurur, ona su içirir.

BÉRENGER
Sakin olun!

Bu sırada, Bay Papillon, Dudard ve Botard sola doğru koşar, birbirlerini iterek kapıyı açar ve tozla kaplı kat holüne çıkarlar. Böğürtüler duyulmaya devam etmektedir.

DAISY *Bayan Boeuf'e*
İyi misiniz, Bayan Boeuf?

BAY PAPILLON *kat holünde*
Gördüm, orada! Aşağıda! Bir gergedan!

BOTARD
Ben hiçbir şey görmüyorum. Bu bir illüzyon.

DUDARD
Değil yahu, değil, orada işte, aşağıda, dönüyor olduğu yerde.

BAY PAPILLON
Doğru, beyler, dönüyor, şüphe yersiz.

DUDARD
Yukarı çıkamaz. Merdiven çökmüş.

BOTARD
İlginç. Bu ne anlama geliyor olabilir acaba?

DUDARD *Bérenger'ye doğru dönerek*
Gelin baksanıza gergedanınıza, haydi gelin.

BÉRENGER
Geliyorum.

Bérenger kat holüne doğru yürür. Daisy, Bayan Boeuf'ü bırakıp Bérenger'nin peşinden gider.

BAY PAPILLON *Bérenger'ye*
İyice bir bakın bakalım, gergedan uzmanı olan sizsiniz.

BÉRENGER
Ben gergedan uzmanı değilim...

DAISY
Ay!... Şunun haline bakın... nasıl dönüp duruyor. Sanki acı çekiyor... Ne istiyor olabilir?

DUDARD

Birini arıyor gibi. (*Botard'a.*) Görüyor musunuz şimdi?

BOTARD *bozulmuştur*

Evet, görüyorum.

DAISY *Botard'a*

Hep birlikte hayal görüyor olmalıyım? Bakın, siz de...

BOTARD

Ben asla hayal görmem. Aşağıda bir şey var, evet.

DUDARD *Botard'a*

Ne var? Nedir o?

BAY PAPILLON *Bérenger'ye*

Bu bir gergedan, eminsiniz, değil mi? Peki gördüğünüz gergedan, bu gergedan mıydı? (*Daisy'ye.*) Ve sizin de?

DAISY

Buydu, eminim.

BÉRENGER

Çift boynuzlu. Demek ki bir Afrika gergedanı. Hayır, hayır, bir Asya gergedanı. Of! Hatırlamıyorum ki kaç boynuzlu oluyordu Afrika gergedanı, bir mi iki mi?

BAY PAPILLON

Merdiveni yıktı ama olsun, iyi de oldu bir yerde, eli kulağındaydı zaten! Genel müdürlüğe kaç defa yazdım, şu eski, kurtlu merdiveni yıktırın da betondan bir merdiven yaptırın şuraya dedim.

DUDARD

Daha geçen hafta rapor gönderdim, sayın şefim.

BAY PAPILLON

Olacağı belliydi, olacağı belliydi. Geliyorum diyordu. Haklı çıktım.

DAISY *Bay Papillon'a, alaycı*

Her zamanki gibi.

BÉRENGER *Dudard'a ve Bay Papillon'a*

Çift boynuzluluk Asya gergedanında mı, Afrika gergedanında

mı görülüyordu? Tek boynuzluluk hangisinde görülüyordu peki? Afrika gergedanında mı, Asya gergedanında mı?

DAISY

Zavallı hayvancağız, böğüre böğüre dolanıyor. Ne istiyor acaba? Aaa! Bize bakıyor. (*Gergedanın olduğu yöne doğru.*) Pisi pisi pisi...

DUDARD

Sevmeye kalkmayın sakın, belli ki evcil değil...

BAY PAPILLON

Neyse ki güvenli mesafedeyiz.

Gergedandan iğrenç bir böğürtü yükselir.

DAISY

Zavallı hayvancağız!

BÉRENGER *kaldığı yerden devam ederek, Botard'a*

Siz o kadar şey biliyorsunuz, sizce de çift boynuzluluk, aksine...

BAY PAPILLON

Bu kadar yeter, Bérenger, saçmalıyorsunuz. Bay Botard haklı.

BOTARD

Bu nasıl mümkün olabilir, medeni bir ülke burası...

DAISY *Botard'a*

Doğru. Ama gergedan var mıymış, yok muymuş?

BOTARD

Aşağılık bir kumpas bu! (*Kürsüden nutuk atar gibi parmağını Dudard'a doğrultur ve alev alev yanan gözlerini ona dikerek konuşur.*) Hepsi sizin suçunuz.

DUDARD

Neden sizin değil de benim suçum oluyor?

BOTARD *öfkelenir*

Benim suçum mu? Filler tepişir, olan hep çimenlere olur! Bir kere, bana kalsaydı...

BAY PAPILLON
Merdivensiz mahvoluruz burada.

DAISY *Botard'a ve Dudard'a*
Sakin olun, şimdi hiç sırası değil, beyler!

BAY PAPILLON
Hepsi Genel Müdürlük'ün ihmalkârlığı yüzünden.

DAISY
Olabilir. Ama aşağıya nasıl ineceğiz?

BAY PAPILLON *yarı şaka yarı ciddi, Daisy'nin yanağını okşayarak*
Sizi kucağıma alırım, birlikte aşağı atlarız!

DAISY *Bay Papillon'un elini iterek*
Çekin o pütür pütür elinizi yüzümden, kalın derili mahluk sizi!

BAY PAPILLON
Şaka yapıyordum canım!

Bu arada, gergedan böğürmeyi kesmişken, Bayan Boeuf kalkmış, gruba katılmıştır. Bir süre, dikkatlice, aşağıda kendi etrafında dönüp duran gergedana diker gözlerini. Sonra birden korkunç bir çığlık atar.

BAYAN BOEUF
Tanrım! Olamaz!

BÉRENGER *Bayan Boeuf'e*
Neyiniz var?

BAYAN BOEUF
Bu benim kocam! Boeuf, zavallı Boeuf'üm benim, ne oldu sana böyle?

DAISY *Bayan Boeuf'e*
Emin misiniz?

BAYAN BOEUF
Tanıdım onu, tanıdım, bu o!

Gergedan şiddetli ama sevgi dolu bir böğürmeyle karşılık verir.

BAY PAPILLON
Bir bunu yapmadığı kalmıştı! Bu defa kesin kovuyorum!

DUDARD
Sigortası var mıydı?

BOTARD *kendi kendine*
Anladım, her şeyi anladım...

DAISY
Bu haldeyken primleri ödeyebilir mi?

BAYAN BOEUF *Bérenger'nin kollarında bayılır*
Ah Tanrım!

BÉRENGER
Hiii!

DAISY
Sandalyeye taşıyalım.

Bérenger, Dudard ve Daisy'nin yardımıyla, Bayan Boeuf'ü sandalyesine götürüp oturtur.

DUDARD *Bayan Boeuf'ü taşırlarken*
Üzülmeyin, Bayan Boeuf.

BAYAN BOEUF
Ay! Of!

DAISY
Belki bir çaresi bulunur...

BAY PAPILLON *Dudard'a*
Hukuksal açıdan ne yapılabilir?

DUDARD
Hukuk müşavirliğine sormak lazım.

BOTARD *kollarını havaya kaldırarak kortejin peşine takılır*
Kafayı yemiş herkes! Toplumun geldiği hale bakın! (*Herkes Bayan Boeuf'ün etrafında toplanır, yanaklarına vururlar, Bayan Boeuf gözlerini açar, bir çığlık atar, sonra yine gözlerini kapatır, tekrar yanaklarına vururlar. Bu sırada Botard konuşmaktadır.*) Durumu eylem komitemizle derhal paylaşacağım, şüpheniz

olmasın. Ben yardıma ihtiyaç duyan hiçbir meslektaşımı yarı yolda bırakmam. Bu haksızlık duyulacak!

BAYAN BOEUF *kendine gelerek*

Ah zavallım kocacığım, onu bu halde bırakamam, zavallı kocacığım. (*Böğürtüler duyulur.*) Beni çağırıyor. (*Sevgi dolu böğürtüler.*) Beni çağırıyor.

DAISY

Daha iyisiniz ya, Bayan Boeuf?

DUDARD

Kendine geliyor.

BOTARD *Bayan Boeuf'e*

Bu haklı davanızda sizi asla yalnız bırakmayacağız. Bu arada, sendikamıza üye olmak ister miydiniz?

BAY PAPILLON

İşler iyice gecikecek, iyice! Bayan Daisy, mektuplar!

DAISY

Önce buradan çıkmanın bir yolunu bulmamız lazım.

BAY PAPILLON

Haklısınız, bu bir sorun. Pencereden.

Pencereye doğru yönelirler. Sadece sandalyesinde yığılmış olan Bayan Boeuf ile sahnenin ortasına gelmiş olan Botard arkada kalır.

BOTARD *kendi kendine*

Bunun nereden çıktığını biliyorum.

DAISY *pencerenin başında*

Çok yüksek.

BÉRENGER

İtfaiyeyi çağıralım, merdiven getirsinler!

BAY PAPILLON

Bayan Daisy, odama gidip itfaiyeye telefon edin.

Bay Papillon Daisy'nin peşinden gitmeye yeltenir.

Daisy sahne gerisinden çıkar. Daisy'nin ahizeyi kaldırıp "Alo! Alo! İtfaiye mi?" dediği duyulur. Ardından anlaşılmayan bir telefon konuşması işitilir.

BAYAN BOEUF *birden ayağa kalkarak*
Onu bu halde bırakamam, onu bu halde bırakamam!

BAY PAPILLON
Boşanmayı düşünüyorduysanız... fırsat ayağınıza geldi.

DUDARD
Mahkemeyi kazanmanız garanti.

BAYAN BOEUF
Hayır! Zavallı kocacığım! Olmaz, şimdi olmaz, yapamam, kocamı bu haldeyken terk edemem.

BOTARD
Vefalı bir kadınsınız.

DUDARD *Bayan Boeuf'e*
Peki ne yapacaksınız?

Bayan Boeuf sol tarafa, kat holüne doğru koşar.

BÉRENGER
Dikkat edin!

BAYAN BOEUF
Onu terk edemem, onu terk edemem.

DUDARD
Tutun onu.

BAYAN BOEUF
Onu eve götüreceğim!

BAY PAPILLON
Ne yapmaya çalışıyor bu?

BAYAN BOEUF *kat holünün ucuna gider, atlamaya hazırlanır*
Geliyorum, sevgilim, geliyorum.

BÉRENGER
Atlayacak.

BOTARD
Vazifesi.

DUDARD
Yapamaz.

Halen telefonda olan Daisy hariç herkes, kat holüne çıkıp Bayan Boeuf'ü tutmak ister, yaklaşırlar ama yetişemezler, Bayan Boeuf aşağı atlar. Bérenger, onu tutmaya çok yaklaşır, elini uzatır ama elinde kadının eteğiyle kalakalır.

BÉRENGER
Tutamadım.

Aşağıdan, gergedanın sevgiyle böğürdüğü duyulur.

BAYAN BOEUF
Geldim, canım, işte geldim.

DUDARD
Tam sırtına konuverdi. At biner gibi.

BOTARD
Tam bir Amazon.

BAYAN BOEUF'ÜN SESİ
Haydi, kocacığım, evimize dönelim.

DUDARD
Dörtnala gidiyorlar.

Dudard, Bérenger, Botard ve Bay Papillon sahneye dönüp pencerenin başına gider.

BÉRENGER
Şu sürate bakın.

DUDARD *Bay Papillon'a*
Siz hiç at bindiniz mi?

BAY PAPILLON
Eskiden binerdim... vakit buldukça... (*Sahne gerisindeki kapıya doğru döner, Dudard'a.*) Hâlâ mı telefonda bu!

BÉRENGER *gergedanı gözleriyle takip ederek*
Çok uzaklaştılar. Gözden kayboldular.

DAISY *odadan çıkarak*

Zor ulaştım itfaiyeye!

BOTARD *sanki iç monoloğunda nihayet bir sonuca varmıştır*

Ahlaksızlık!

DAISY

...Zor ulaştım itfaiyeye.

BAY PAPILLON

Her yerde yangın mı çıkmış?

BÉRENGER

Bay Botard'la aynı fikirdeyim. Bayan Boeuf sahiden dokunaklı bir tavır sergiledi, vicdanlı kadınmış.

BAY PAPILLON

Bir çalışanım eksildi, yerine birini bulmam lazım.

BÉRENGER

Yine de kendisinden faydalanmanın bir yolu bulunamaz mı, sizce?

DAISY

Hayır, yangın çıkmamış, başka gergedanlar için çağrılmışlar.

BÉRENGER

Başka gergedanlar için mi?

DUDARD

Başka gergedanlar için mi, sahiden mi?

DAISY

Evet, başka gergedanlar için. Şehrin her yerinden ihbar geliyormuş. Sabah yedi ihbar gelmiş, şimdi on yediye yükselmiş.

BOTARD

Ben demiştim!

DAISY *devam ederek*

Aslında otuz iki ihbar gelmiş ama henüz hepsi teyit edilmemiş, edilmesi bekleniyormuş.

BOTARD *inanmamıştır*

Peh! Abartıyorlar!

BAY PAPILLON

Peki gelip çıkartacaklar mıymış bizi buradan?

BÉRENGER

Ben acıktım!

DAISY

Evet, geliyorlar, itfaiyeciler yolda!

BAY PAPILLON

İşler ne olacak asıl, işler!

DUDARD

Mevcut durum, kanımca, mücbir sebep teşkil ediyor.

BAY PAPILLON

Kaybedilen zamanın telafi edilmesi lazım.

DUDARD

Ne diyorsunuz, Bay Botard, gergedansal gerçeği hâlâ inkâr ediyor musunuz?

BOTARD

Sendikamız, ihbarda bulunmadan, bir çalışanınızın, Bay Boeuf'ün işine son vermenize karşı tavır sergileyecektir.

BAY PAPILLON

Karar mercii ben değilim. Soruşturmanın neticesini hep birlikte göreceğiz.

BOTARD *Dudard'a*

Hayır, Bay Dudard, gergedansal gerçeği inkâr etmiyorum. Asla inkâr etmedim.

DUDARD

Hep kıvırıyorsunuz.

DAISY

Ay sahiden! Hep kıvırıyorsunuz.

BOTARD

Tekrar söylüyorum: Ben bu gerçeği asla inkâr etmedim. Gidişatın nereye varacağını görmek için bekliyordum. Çünkü ben neye itimat edeceğimi bilirim. Bir olayı gözlemlemekle yetinmem. Onu bütünüyle anlar ve izah ederim. Bunu da tam izah edecektim ki...

DUDARD
Haydi, izah edin öyleyse.

DAISY
İzah edin, Bay Botard.

BAY PAPILLON
Çalışma arkadaşlarınızı kırmayın, izah edin.

BOTARD
Edeceğim...

DUDARD
Sizi dinliyoruz.

DAISY
Büyük merak içindeyim.

BOTARD
Edeceğim... bir gün...

DUDARD
Şimdi etseniz ya?

BOTARD *Bay Papillon'a, tehditkâr bir tavırla*
Az kaldı, yakında tüm kartlar açılacak. (*Herkese.*) Yapılan tüm hesaplardan haberdarım, perde arkasında dönen her şeyi biliyorum...

DAISY
Ne perdesi?

BÉRENGER
Ne perdesi?

DUDARD
Söyleyin biz de bilelim, neler dönüyormuş perde arkasında...

BOTARD *devam ederek, korkutucu bir tavırla*
Tüm faillerin dosyası elimde. Hainlerin isimlerini biliyorum. Kimse bana oyun oynayamaz. Bu provokasyonla kim neyi amaçlıyor, hepsini ifşa edeceğim! Komplocuların maskesini teker teker düşüreceğim.

BÉRENGER
Bundan kimin ne çıkarı olur da...

DUDARD *Botard'a*
Saçmalıyorsunuz, Bay Botard.

BAY PAPILLON
Evet, saçmalamayı bırakalım artık.

BOTARD
Ben mi saçmalıyorum? Ben mi?

DAISY
Daha demin bizi hayal görmekle itham ediyordunuz.

BOTARD
Demin ediyordum, doğru. Şimdi işler değişti; hayal, provokasyona dönüştü.

DUDARD
Bu dönüşüm nasıl gerçekleşti, söyler misiniz?

BOTARD
Nasıl gerçekleştiği gün gibi ortada, beyler! Çocuk değilseniz anlamış olmanız lazım. Ya da ikiyüzlü yalancılar gibi anlamazlıktan gelmiyorsanız.

Gelen itfaiye aracının sireni duyulur. Araç ani bir fren yaparak pencerenin tam altında durur.

DAISY
İtfaiyeciler geldi!

BOTARD
Bu düzen değişecek! Böyle gitmez!

DUDARD
Bu söylediğinizin hiçbir anlamı yok, Bay Botard. Gergedanlar dışarıdalar, dolaşıyorlar, varlar. Ve bu, başka bir anlama gelmiyor.

DAISY *pencereden, aşağıya bakarak*
Buradayız, itfaiyeci beyler.

Aşağıdan, itfaiye aracından gelen gürültüler, sesler duyulur. Bir kargaşa.

BİR İTFAİYECİNİN SESİ
Merdiveni yükseltin.

BOTARD *Dudard'a*
Tüm olayların anahtarı bende. Yorumlama sistemim yanılmaz!

BAY PAPILLON
Öğleden sonra herkesi büroda görmek istiyorum.

İtfaiye merdiveninin pencereye dayandığı görülür.

BOTARD
Maalesef, Bay Papillon, bu şartlarda çalışamayız.

BAY PAPILLON
Genel Müdürlük ne der?

DUDARD
Bu istisnai bir durum.

BOTARD *pencereyi göstererek*
Buradan girip çıkacak halimiz yok, bize bunu dayatamazlar. Merdiveni onarsınlar, gelir çalışırız.

DUDARD
Biri bacağını kırsa, asıl onların başı derde girer.

BAY PAPILLON
Haklısınız.

Önce İtfaiyeci'nin kaskı, ardından İtfaiyeci'nin kendisi görülür.

BÉRENGER *Daisy'ye, pencereyi işaret ederek*
Önden buyurun, Bayan Daisy.

İTFAİYECİ
Haydi, hanımefendi.

Bayan Daisy önce bir bacağını, sonra öbür bacağını dışarı uzatarak pencereden çıkar, İtfaiyeci onu kucağına alır ve birlikte gözden kaybolurlar.

DUDARD
Hoşça kalın, Bayan Daisy. Görüşmek üzere.

DAISY *gözden kaybolurken*
Görüşmek üzere, beyler!

BAY PAPILLON *pencereye doğru*
Bana yarın sabah, erkenden telefon edin, hanımefendi. Gelir bende yazarsınız mektupları. (*Bérenger'ye.*) Bay Bérenger, tatilde olmadığımızı ve şartlar elverdiği anda iş başı yapacağımızı hatırlatmak isterim. (*Diğer ikisine.*) Sizler de duydunuz mu, beyler?

DUDARD
Baş üstüne, Bay Papillon.

BOTARD
İliklerimize kadar sömürün, iliklerimize kadar!

İTFAİYECİ *tekrar pencerede belirir*
Sıra kimde?

BAY PAPILLON *üçüne hitaben*
Haydi gidin.

DUDARD
Önden buyurun, Bay Papillon.

BÉRENGER
Önden buyurun, şefim.

BOTARD
Önden siz buyurun, tabii.

BAY PAPILLON *Bérenger'ye*
Bana Bayan Daisy'nin mektuplarını getirin. Orada, masasında duruyorlar.

Bérenger gidip mektupları getirir, Bay Papillon'a verir.

İTFAİYECİ
Haydi, acele edin. Vaktimiz dar. Başka çağıranlar da var.

BOTARD
Ben demedim mi size?

Bay Papillon, kolunun altında mektuplar, pencereye çıkar.

BAY PAPILLON *itfaiyecilere*
Dosyalara dikkat edin. (*Dudard'a, Botard'a ve Bérenger'ye dönerek.*) Beyler, hoşça kalın.

DUDARD
Hoşça kalın, Bay Papillon.

BÉRENGER
Hoşça kalın, Bay Papillon.

BAY PAPILLON *gözden kaybolmuştur, sesi duyulur*
Kâğıtlara dikkat!

BAY PAPILLON'UN SESİ
Dudard! Masaların çekmecelerini kilitleyin!

DUDARD *bağırarak*
Merak etmeyin, Bay Papillon. (*Botard'a.*) Siz buyurun, Bay Botard.

BOTARD
Beyler, iniyorum. Aşağı iner inmez, doğruca gidip yetkililerle temasa geçeceğim. Bu hileli esrarı aydınlığa kavuşturacağım. *Pencereye gidip tek bacağını dışarı uzatır.*

DUDARD *Botard'a*
Hep vaat, hep vaat! Hani çözmüştünüz her şeyi!

BOTARD *pencereden çıkarken*
İstediğiniz kadar alay edin, umurumda değil. Önünüze somut kanıtlar koyunca göreceğim ben sizi, belgelerle konuşacağım, evet, ihanetinizi belgelerle kanıtlayacağım.

DUDARD
Saçmalık...

BOTARD
Hakaretinizi...

DUDARD *Botard'ın sözünü keserek*
Siz bana hakaret ediyorsunuz...

BOTARD *gözden kaybolurken*
Ben hakaret etmiyorum. Kanıtlıyorum.

İTFAİYECİ'NİN SESİ
Haydi, haydi...

DUDARD *Bérenger'ye*
Akşamüstü ne yapıyorsunuz? Gidip bir şeyler içelim mi?

BÉRENGER
Kusura bakmayın. Hazır boş vakit bulmuşken, arkadaşım Jean'ı göreyim diyorum. Dün biraz bozuştuk maalesef, barışmak istiyorum kendisiyle, uzamasın daha fazla. Benim kabahatimdi.
İtfaiyeci'nin başı tekrar pencerede belirir.

İTFAİYECİ
Haydi, haydi...

BÉRENGER *pencereyi işaret ederek*
Buyurun.

DUDARD *Bérenger'ye*
Siz buyurun.

BÉRENGER *Dudard'a*
Lütfen, siz buyurun.

DUDARD *Bérenger'ye*
Rica ediyorum, siz buyurun.

BÉRENGER *Dudard'a*
Olur mu canım, siz buyurun, lütfen.

İTFAİYECİ
Acele edin, acele edin.

DUDARD *Bérenger'ye*
Siz buyurun, lütfen.

BÉRENGER *Dudard'a*
Lütfen, siz buyurun.

Aynı anda pencereden geçmeye çalışırlar. İtfaiyeci pencereden geçmelerine yardım eder, bu sırada perde kapanır.

BİRİNCİ TABLONUN SONU

İkinci Tablo

Dekor

Jean'ın evi. Sahne kurulumu, ikinci perdenin birinci tablosundaki sahne kurulumuyla neredeyse aynıdır. Yani sahne ikiye ayrılmıştır. Sağda, sahnenin, büyüklüğüne göre, dörtte üçünü ya da beşte dördünü işgal eden Jean'ın yatak odası yer alır. Sahne gerisinde, duvarın karşısında, Jean'ın yatağı. Jean yatakta yatmaktadır. Sahnenin ortasında, bir sandalye ya da bir tekli koltuk, Bérenger gelip buna oturacaktır. Sağda, ortada, Jean'ın banyosuna açılan bir kapı. Jean banyoya gidince, duştan gelen bir musluk sesi duyulacaktır. Odanın solunda, sahne bir ara duvarla ikiye ayrılmıştır. Ortada, merdivene açılan kapı. Daha az gerçekçi, daha stilize bir dekor tercih edilmek istenirse, ara duvar olmadan sadece kapı konulabilir. Sahnenin solunda, son basamakları Jean'ın dairesine çıkan merdiven, tırabzanlar ve kat holü görünür. Sahne gerisinde, kat holünde, komşuların oturduğu dairenin kapısı. Geride, aşağıda kalan camlı bir kapının üst tarafında "Kapıcı" yazdığı görülüyordur.

Perde açıldığında, Jean yatağındadır, sırtı seyirciye dönüktür, battaniyesinin altında yatmaktadır. Öksürdüğü duyulur. Bir süre sonra, Bérenger'nin merdivenin son basamaklarını çıktığı görülür. Kapıya vurur, Jean yanıt vermez. Bérenger tekrar kapıya vurur.

BÉRENGER

Jean! (*Tekrar vurur.*) Jean!

Kat holündeki kapı aralanır, beyaz keçi sakallı, ufak tefek bir ihtiyar belirir.

UFAK TEFEK İHTİYAR

Ne var?

BÉRENGER

Jean'ı görmeye geldim. Bay Jean'ı. Arkadaşıyım.

UFAK TEFEK İHTİYAR
Ben de bana bağırıyorsunuz sandım. Benim de adım Jean. Öbür Jean'a geldiniz demek.

UFAK TEFEK İHTİYARIN KARISININ SESİ *içeriden*
Bize mi gelmiş?

UFAK TEFEK İHTİYARR *seyircinin görmediği kadına doğru dönerek*
Öbürüne.

BÉRENGER *kapıya vurarak*
Jean.

UFAK TEFEK İHTİYAR
Bugün çıkmadı, görmedim. En son dün akşam görmüştüm. Asabı bozuk gibiydi.

BÉRENGER
Biliyorum, benim yüzümden.

UFAK TEFEK İHTİYAR
Belki açmak istemiyordur, öyleyse. Tekrar deneyin.

UFAK TEFEK İHTİYARIN KARISININ SESİ
Jean! Gevezelik etme orada, Jean.

BÉRENGER *kapıya vurarak*
Jean!

UFAK TEFEK İHTİYAR *karısına*
Geldim, geldim. Of...

Kapıyı kapatır, gözden kaybolur.

JEAN *sırtı seyirciye dönük, yattığı yerden, boğuk bir sesle*
Kim o?

BÉRENGER
Sizi görmeye geldim, Jean'cığım.

JEAN
Kimsiniz?

BÉRENGER
Benim, Bérenger. Rahatsız etmiyorum ya?

JEAN

Siz miydiniz? Girin.

BÉRENGER *kapıyı açmayı deneyerek*

Kapı kapalı.

JEAN

Bir saniye. Of of of! (*Zorlanarak yerinden kalkar, hiç iyi görünmüyordur. Yeşil bir pijaması vardır, saçları darmadağınıktır.*) Bir saniye. (*Anahtarı çevirir.*) Bir saniye. (*Gidip geri yatar, battaniyenin altına girer.*) Girin.

BÉRENGER *içeri girerek*

Merhaba, Jean.

JEAN *yatakta*

Saat kaç? İşe gitmediniz mi?

BÉRENGER

Yatıyor muydunuz hâlâ? İşe gitmediniz mi? Kusura bakmayın, rahatsız ettim galiba.

JEAN *hâlâ sırtı dönük*

Tuhaf, sesinizi tanıyamadım.

BÉRENGER

Ben de sizinkini tanıyamadım.

JEAN *hâlâ sırtı dönük*

Oturun.

BÉRENGER

Hasta mı oldunuz? (*Jean homurdanarak yanıt verir.*) Jean, beni affedin olur mu, aptalca bir mevzu yüzünden kırdım sizi.

JEAN

Hangi mevzu?

BÉRENGER

Dünkü...

JEAN

Dün ne zaman? Nerede?

BÉRENGER

Hatırlamıyor musunuz? Şu zavallı gergedan yüzünden.

JEAN

Hangi gergedan?

BÉRENGER

Hani şu dün gördüğümüz zavallı gergedan... gergedanlar, iki gergedan, nasıl tercih ederseniz.

JEAN

Evet! Şu gergedanlar! Hatırladım! Peki bu gergedanların zavallı olduğuna nasıl kanaat getirdiniz?

BÉRENGER

Lafın gelişi öyle söyledim.

JEAN

Peki. Kapatalım bu bahsi.

BÉRENGER

Çok naziksiniz.

JEAN

Olabilir, ne olmuş?

BÉRENGER

Keşke size karşı o kadar ısrarla... inatla... kızgınlıkla... yani işte... özetle, aptalca davrandım, çok pişmanım.

JEAN

Hiç şaşırmadım.

BÉRENGER

Affedersiniz.

JEAN

Kendimi iyi hissetmiyorum.

Öksürür.

BÉRENGER

Demek ondan kalkmadınız hâlâ. (*Farklı bir tavır, ses tonuyla.*) Biliyor musunuz, Jean, ikimiz de haklıymışız.

JEAN

Hangi konuda?

BÉRENGER

Şey... aynı konuda işte. Yine konuyu açmış gibi olacağım ama merak etmeyin, hızlıca değinip geçeceğim. Söylemek istediğim şu ki, sevgili Jean, aslında, ikimiz de, kendi payımıza, haklıymışız. Haklılığımız kanıtlandı. Şehirde çift boynuzlu gergedanlar da varmış, tek boynuzlu gergedanlar da.

JEAN

Dediğim çıktı yani! Maalesef, tabii.

BÉRENGER

Evet, maalesef.

JEAN

Belki de iyi olmuştur, nereden bakıldığına bağlı.

BÉRENGER *kaldığı yerden devam ederek*

Aslına bakarsınız, o nereliymiş, bu nereliymiş ya da bu nereliymiş, o nereliymiş, önemli olan bu değil ki. Önemli olan, tabii benim için, gergedansal varoluşun bizzat kendisi çünkü...

JEAN *dağınık yatakta doğrulur, Bérenger'ye doğru döner*

Kendimi iyi hissetmiyorum, hiç iyi hissetmiyorum!

BÉRENGER

Demeyin, vah vah! Neyiniz var?

JEAN

Bir bilsem. Bir yerim, bir yerlerim ağrıyor ama çözemedim.

BÉRENGER

Halsizlik gibi mi?

JEAN

Ne münasebet. Bilakis, cıva gibiyim.

BÉRENGER

Tabii, tabii... geçici bir halsizlik manasında söylemiştim. Herkesin başına gelebilir.

JEAN

Benim başıma gelmedi, gelmez.

BÉRENGER

Öyleyse, fazla sağlıktandır! Çok kuvvetli olmak da bünyeyi yorabilir. Sinir sisteminin dengesini bozar.

JEAN

Dengem gayet yerinde. (*Jean'ın sesi giderek boğuklaşır.*) Zihnen ve bedenen sapasağlamım. Benim soyum...

BÉRENGER

Bilmem mi, bilmem mi? Yine de üşütmüş olmayasınız, düşük de olsa hani bir ihtimal? Ateşiniz var mı?

JEAN

Bilmem. Evet, biraz var gibi. Başım ağrıyor.

BÉRENGER

Migrendir öyleyse. Ben, dilerseniz, daha fazla rahatsız etmeyeyim sizi.

JEAN

Kalın, kalın. Mahsuru yok.

BÉRENGER

Sesiniz de kısılmış.

JEAN

Kısılmış mı?

BÉRENGER

Evet, biraz kısılmış. O yüzden tanıyamadım sesinizi.

JEAN

Sesim niye kısılmış olsun ki? Benim sesim aynı, sizinki değişmiş asıl.

BÉRENGER

Benimki mi?

JEAN

Olamaz mı?

BÉRENGER

Olabilir, tabii. Farkına varmadım demek.

JEAN

Neyin farkına varabildiniz ki? (*Elini alnına koyar.*) Tam alnımın ortası ağrıyor en çok. Bir yere çarptım herhalde!

Sesi iyice boğuklaşmıştır.

BÉRENGER
Ne zaman çarptınız?

JEAN
Bilmem. Hatırlamıyorum.

BÉRENGER
Çarpsanız canınız acırdı.

JEAN
Belki uyurken çarpmışımdır.

BÉRENGER
O zaman da uyanırdınız. Bence kesin rüyanızda gördünüz.

JEAN
Ben asla rüya görmem...

BÉRENGER *kaldığı yerden devam ederek*
Sonra başınız ağrımaya başladı, uyuyordunuz tabii o sırada, uyanınca rüyanızda bunu gördüğünüzü unuttunuz ama farkına varmadan hatırlamaya devam ettiniz!

JEAN
Ben? Farkına varmadan? Unutmayın ki zihnine, düşüncelerine bütünüyle hâkim biriyle konuşuyorsunuz. Ben asla kendimi koyuvermem, yolumdan sapmam. Dosdoğru hedefe ilerlerim, daima, dosdoğru hedefe.

BÉRENGER
Biliyorum. Anlatamadım söylemek istediğimi.

JEAN
Düzgünce anlatın. Can sıkıcı şeyler söyleyecekseniz de hiç zahmet etmeyin.

BÉRENGER
Diyorum ki baş ağrısı, genelde, insana başını bir yere çarpmış gibi hissettirir. (*Jean'ın yanına sokulur.*) Ama başınızı bir yere çarpmış olsaydınız, alnınız şişerdi. (*Jean'a iyice yakından bakarak.*) Şişmiş de sahiden.

JEAN
Şişmiş mi?

BÉRENGER
Evet, birazcık.

JEAN
Neresi?

BÉRENGER *Jean'ın alnını işaret ederek*
Şurası, tam burnunuzun tepesi.

JEAN
Şişmiş olamaz, mümkün değil. Ailemde kimsenin bir yeri şişmemiştir.

BÉRENGER
Aynanız var mı?

JEAN
Bu ne yahu! (*Alnını yoklayarak.*) Şişmiş mi ne sahiden? Elime geliyor gibi. Banyoya gidip bir bakayım şuna. (*Birden ayağa kalkıp banyoya gider. Bérenger onu gözleriyle izler. Jean banyodan konuşur.*) Doğru, şişmiş. (*Odaya döner, tüm cildi neredeyse yeşile dönmüştür.*) Çarpmışım işte, dedim size.

BÉRENGER
Hiç iyi görünmüyorsunuz. Cildiniz yeşilleşmiş gibi.

JEAN
Bana can sıkıcı şeyler söylemekten zevk alıyorsunuz, değil mi? Siz kendinize baktınız mı?

BÉRENGER
Özür dilerim, canınızı sıkmak istememiştim.

JEAN *çok canı sıkılmıştır*
Aksine çabalıyor gibisiniz.

BÉRENGER
Nefesiniz hırıltılı geliyor. Boğazınız mı ağrıyor? (*Jean tekrar gidip yatağına oturur.*) Boğazınız mı ağrıyor? Bademciğiniz iltihaplanmış olmasın?

JEAN
Niye iltihaplansın bademciğim?

BÉRENGER

Utanılacak bir şey değil ki. Benim defalarca başıma geldi. İzin verin, bir nabzınıza bakayım.

Bérenger kalkıp Jean'ın nabzını ölçer.

JEAN *iyice boğuklaşmış bir sesle*

Bir şeyim yok! Geçer.

BÉRENGER

Nabzınız normal. Endişelenmeyin.

JEAN

Endişelenmiyorum ki zaten, niye endişeleneyim?

BÉRENGER

Haklısınız. Birkaç gün dinlenin, hiçbir şeyiniz kalmaz.

JEAN

Dinlenmeye vaktim yok. Besin bulmam lazım.

BÉRENGER

İştahınız yerinde olduğuna göre kısa sürede atlatırsınız. Yine de birkaç gün çıkmayın yataktan. Ne olur ne olmaz. Doktor çağırdınız mı?

JEAN

Doktora ihtiyacım yok.

BÉRENGER

Var, var, bir doktor çağıralım da baksın.

JEAN

Bu eve doktor çağrılmayacak çünkü ben doktor çağrılmasını istemiyorum. Ben kendim iyileşirim.

BÉRENGER

Tıbba güvenmeyerek hata yapıyorsunuz.

JEAN

Doktorların işi gücü, olmayan hastalıklar uydurmak.

BÉRENGER

Olsun, kötü bir niyetleri yok ki. Onlar da insan iyileştirmekten keyif alıyorlar.

JEAN

Hastalık uyduruyorlar diyorum, hastalık uyduruyorlar!

BÉRENGER

Uyduruyor olabilirler, doğru. Ama uydurup bırakmıyorlar neticede, tedavi de ediyorlar.

JEAN

Ben yalnızca veterinerlere güvenirim.

BÉRENGER *Jean'ın bileğini tekrar tutar*

Damarlarınız mı şişmiş sizin? Fırlayacak gibi duruyorlar.

JEAN

Bu bir sağlık belirtisidir.

BÉRENGER

Doğru, hem sağlık hem kuvvet belirtisidir. Ama...

Jean'ın kolunun içini yakından incelemek ister ama Jean kolunu şiddetle geri çeker.

JEAN

Niye beni öyle inceliyorsunuz, nadir bir tür hayvan mıyım ben?

BÉRENGER

Deriniz...

JEAN

Ne olmuş derime? Size ne ayrıca? Ben sizin derinizle ilgileniyor muyum?

BÉRENGER

Sanki... sanki renk değiştiriyor. Evet, basbayağı renk değiştiriyor. Giderek yeşilleşiyor. (*Tekrar Jean'ın elini tutmaya çalışır.*) Sertleşiyor da.

JEAN *yine elini çekerek*

Dürtmeyin oramı buramı! Kafanız mı güzel sizin? Asabımı bozmaya başladınız.

BÉRENGER *kendi kendine*

Sandığımdan ciddi galiba. (*Jean'a.*) Doktor çağırmamız lazım.

Telefonun yanına gider.

JEAN

Bırakın o telefonu. (*Hışımla Bérenger'nin yanına gidip onu iter. Bérenger sendeler.*) Kendi işinize bakın.

BÉRENGER

Peki, peki. Sizin iyiliğiniz içindi.

JEAN *öksürerek ve gürültülü soluk alıp vererek*

Kendi iyiliğimi kendim düşünürüm, merak etmeyin.

BÉRENGER

Zor nefes alıyorsunuz.

JEAN

Size mi soracağım nasıl nefes alacağımı! Ben de böyle alıyorum! Neyini beğenemediyseniz! Sanki ben sizinkine bayılıyorum! Alıp almadığınız bile belli değil, duyulmuyor. Şuracıkta yığılıp kalsanız, farkına varmazlar.

BÉRENGER

Sizin kadar kuvvetli değilim, tabii.

JEAN

Peki ben sizi doktora göndermeye çalışıyor muyum? Gidin de güçlendirsin sizi azıcık diyor muyum? Size kalmadı kimin ne yapacağı!

BÉRENGER

Kızmayın, ne olursunuz. Sizin dostunuzum, biliyorsunuz.

JEAN

Dostluk hikâye! Sizin dostluğunuza inanmıyorum.

BÉRENGER

Beni kırıyorsunuz.

JEAN

Kırılmanıza lüzum yok.

BÉRENGER

Jean'cığım...

JEAN

Ben sizin Jean'cığınız değilim.

BÉRENGER

Bugün insan sevmezliğiniz üstünüzde.

JEAN

Doğru, sevmiyorum, insanları sevmiyorum, sevmiyorum, sevmiyorum, aksine insanları sevmemekten keyif alıyorum.

BÉRENGER

Siz anlaşılan hâlâ bana kızgınsınız, dünkü aptalca tartışma yüzünden, anlıyorum, benim hatamdı, kabul ediyorum. Ben de özür dilemek için gelmiştim ama...

JEAN

Hangi tartışmadan bahsediyorsunuz?

BÉRENGER

Demin hatırlatmıştım ya. Şu gergedan mevzusu!

JEAN *Bérenger'yi dinlemeden*

Aslında insanlardan nefret etmiyorum, beni ilgilendirmiyorlar diyelim, daha doğrusu midemi bulandırıyorlar, o yüzden yoluma çıkmasınlar, hepsini ezip geçerim.

BÉRENGER

Yolunuza çıkmak gibi bir niyetim olmadığını biliyorsunuz...

JEAN

Benim bir amacım var. Ve ona doğru ilerliyorum.

BÉRENGER

Haklısınız, mutlaka. Fakat bence siz ahlaki bir kriz geçiriyorsunuz. (*Jean bir süredir odada, kafesteki bir hayvan gibi, bir duvardan öbür duvara gidip gelmektedir. Bérenger onu izlemekte, arada mecburen önünden çekilmektedir. Jean'ın sesi iyice boğuklaşmıştır.*) Sinirlenmeyin, sinirlenmeyin.

JEAN

Ceketle pantolondan kurtuldum, bir de bu pijama çıktı başıma!

Pijamasının üstünün önünü açıp kapatır.

BÉRENGER

A ah! Sizin cildinize ne olmuş?

JEAN

Yine ne olmuş cildime? Gözünüz mü var anlamadım ki! Takasa hiç niyetim yok, haberiniz olsun.

BÉRENGER

Köseleye dönmüş.

JEAN

Ne güzel işte, sapasağlam. Kara, fırtınaya dayanıklı.

BÉRENGER

Yemyeşil oldunuz.

JEAN

Siz bugün kafayı renklerle bozdunuz, herhalde. Gözünüz açık hayaller görüyorsunuz. Yine içtiniz, değil mi?

BÉRENGER

Dün içmiştim, bugün içmedim.

JEAN

Bu yaşa kadar her gün zilzurna gezmenin sonucu bu.

BÉRENGER

Size yeni bir sayfa açacağıma dair söz verdim ve sözümü tutacağım. Çünkü ben dostlarımın, sizin gibi dostlarımın tavsiyelerine kulak veririm. Kendimi de aşağılanmış hissetmem. Aksine!

JEAN

Bana ne. Hırrr...

BÉRENGER

Efendim?

JEAN

Bir şey demedim. Hırrr... ladım. Hoşuma gidiyor.

BÉRENGER *Jean'ın gözlerinin içine bakarak*

Boeuf'e ne oldu, biliyor musunuz? Gergedan oldu.

JEAN

Ne oldu?

BÉRENGER

Gergedan oldu.

JEAN *ceketinin eteğiyle yelpazelenerek*
Hırrr...

BÉRENGER
Şakayı bırakın, lütfen.

JEAN
Size mi soracağım nefes alırken! Ev, benim evim. İstediğimi yaparım.

BÉRENGER
Aksini iddia etmedim.

JEAN
Yerinizde olsam ben de etmezdim. Terledim, çok terledim. Hırrr... Müsaadenizle. Bir elimi yüzümü yıkayayım.

BÉRENGER *Jean aceleyle banyoya doğru giderken*
Ateşiniz çıktı herhalde.

Jean banyodadır, nefes alıp verişi ve musluktan akan suyun sesi duyuluyordur.

JEAN *banyodan*
Hırrr...

BÉRENGER
Titriyor da üstelik. Ben doktoru arayacağım, ne derse desin.

Yine telefona doğru yönelir, Jean'ın sesini duyunca birden durur.

JEAN
Demek bizim Boeuf gergedan olmuş! Ha ha ha! Hiç güleceğim yoktu! Yahu adam dalga geçmiş sizinle! Kılık değiştirmiştir. (*Banyonun aralık duran kapısından başını uzatır. Yemyeşil olmuştur. Burnunun üzerindeki şişlik biraz daha büyümüştür.*) Kılık değiştirmiştir.

BÉRENGER *Jean'a bakmadan, odada gezinerek*
Emin olun, hiç dalga geçiyor gibi bir hali yoktu.

JEAN
Bize ne canım, kendi bilir.

BÉRENGER *Jean'a doğru döner, Jean tam o sırada banyoya girer*
Bunu, bu dönüşümü kendi tercih etmiş olamaz. İstemeden olmuş olmalı.

JEAN *banyodan*
Nereden biliyorsunuz?

BÉRENGER
Tüm işaretler bu yönde, en azından.

JEAN
Ya kendi tercihiyse? Hım? Ya kendi tercihiyse?

BÉRENGER
Hiç ihtimal vermiyorum. Bayan Boeuf de bizim kadar şaşkın görünüyordu, onun da beklemediği bir şeydi demek ki...

JEAN *boğuk bir sesle*
Ha ha ha! Bizim şişko Bayan Boeuf mü! Aptalın tekidir o!

BÉRENGER
Aptal olup olmaması...

JEAN *hızla içeri girer, ceketini çıkarıp yatağa fırlatır, bu sırada Bérenger arkasını döner. Göğsü ve sırtı yemyeşil olan Jean, tekrar banyoya girer. Girip çıktığı esnada:*
Boeuf hiçbir şey anlatmazdı ki karısına...

BÉRENGER
Yanılıyorsunuz, Jean. Çok bağlıydılar birbirlerine.

JEAN
Çok mu bağlıydılar? Emin misiniz? Hımmm. Hırrr...

BÉRENGER *banyoya doğru gider, Jean kapıyı suratına kapatır*
Çok bağlıydılar. Kanıtı da...

JEAN *kapının arkasından*
Boeuf'ün herkesten gizlediği bir hayatı vardı. Yüreğinin kuytusunda bir sığınakta yaşıyordu.

BÉRENGER
Sizi daha fazla konuşturmasam iyi olacak, canınız acıyor gibi.

JEAN
Aksine, rahatlatıyor.

BÉRENGER

İzin verin, doktor çağırayım, lütfen, rica ediyorum.

JEAN

Katiyen izin vermiyorum. İnatçı insanlardan da hiç hoşlanmam. (*Jean odaya girer. Bérenger korkarak geri çekilir çünkü Jean iyice yeşilleşmiştir ve büyük güçlükle konuşmaktadır. Sesi artık tanınmaz haldedir.*) Neticede, isteyerek ya da istemeden gergedan olmuş mu, olmuş. İyi de gelir belki, belli mi olur?

BÉRENGER

Neler diyorsunuz, sevgili arkadaşım? Gergedan olmanın...

JEAN

Her şeyde bir musibet arıyorsunuz. Demek ki gergedan olmak hoşuna gitmiş, bu kadar basit, demek ki hoşuna gitmiş! Olağanüstü bir hadise değil bu.

BÉRENGER

Haklısınız, olağanüstü bir hadise değil ama hoşuna gittiğini de zannetmiyorum.

JEAN

Neye dayanarak zannetmiyorsunuz?

BÉRENGER

İzah etmekte zorlanıyorum. Ama hissediyorum.

JEAN

Ben de size diyorum ki, sandığınız kadar kötü bir şey olmayabilir! Sonuçta gergedanlar da bizim gibi yaratıklar ve yeryüzünde bizim kadar onların da yaşamaya hakkı var!

BÉRENGER

Bizim hakkımızı gasp etmemek koşuluyla. Aradaki zihniyet farkını görmezlikten gelemezsiniz.

JEAN *bir odaya bir banyoya girip çıkarak, odada hışımla dolanarak*

Daha üstün bir zihniyete mi sahibiz, sizce?

BÉRENGER

Ahlak anlayışımız, hayvanlarınkiyle mukayese dahi edilmez. Dağlar kadar fark var arada.

JEAN

Ahlakmış! İçim dışım ahlak doldu, yeter! Her delikten de çıkar illaki! Bari bir işe yarasa! Ahlak artık aşılmalı.

BÉRENGER

Ne koyacaksınız yerine?

JEAN *odada dolanarak*

Doğayı!

BÉRENGER

Doğayı mı?

JEAN *odada dolanarak*

Doğanın kanunlarını. Ahlakın yapay kanunları yerine doğanın doğal kanunlarını.

BÉRENGER

Yanlış anlamadıysam, ahlak ilkelerini orman kanunlarıyla değiştirmek istiyorsunuz!

JEAN

Bana uyar, bana uyar.

BÉRENGER

Herkes böyle söyler ama aslında kimse...

JEAN *Bérenger'nin sözünü keserek, bir yandan banyoya girip çıkarak*

Yeryüzündeki yaşamı baştan inşa etmeliyiz. İlkel özümüze dönmeliyiz.

BÉRENGER

Size katılmam mümkün değil.

JEAN *gürültüyle soluyarak*

Nefes almak istiyorum.

BÉRENGER

Düşünün lütfen, hayvanların asla sahip olmadığı bir felsefeye, kıymeti tartışılmaz bir değerler sistemine sahibiz. İnsan medeniyeti bunları inşa etmek için asırlar harcadı!..

JEAN *banyodan*

Görün hepsini yıkınca nasıl rahatlayacağız!

BÉRENGER

Sizi ciddiye almıyorum. Benimle dalga geçiyorsunuz, şiirsel fanteziler bunlar.

JEAN

Hırrr...

Adeta böğürür.

BÉRENGER

Demek şairlik de varmış sizde.

JEAN *banyodan çıkar*

Hırrr...

Yine böğürür.

BÉRENGER

Bunların gerçek fikirleriniz olmadığını bilecek kadar iyi tanıyorum sizi. Siz de benim kadar iyi biliyorsunuz ki, insan...

JEAN *Bérenger'nin sözünü keserek*

İnsan... Bir daha duymayayım o sözcüğü!

BÉRENGER

Demek istediğim, birey, hümanizm...

JEAN

Hümanizm tarih oldu! Kurtulun bu gülünç duygusallık merakından.

Banyoya girer.

BÉRENGER

Ama, akıl...

JEAN *banyodan*

Ezberlenmiş laflar! Hepsi palavra.

BÉRENGER

Palavra mı!

JEAN *banyodan, anlaşılması zor, çok boğuk bir sesle*

Aynen öyle.

BÉRENGER

Sizden bu sözleri duyacağım hiç aklıma gelmezdi, sevgili Jean! Aklınızı mı yitirdiniz? Gergedan olmak hoşunuza mı giderdi yani?

JEAN

Belki giderdi, kim bilir! Ben önyargılı biri değilim.

BÉRENGER

Daha anlaşılır konuşun. Kelimeleri yutuyorsunuz. Ne dediğinizi anlamıyorum.

JEAN *banyodan*

Kulaklarınızı açın öyleyse!

BÉRENGER

Efendim?

JEAN

Kulaklarınızı açın. Dedim ki, neden gergedan olmayayım? Değişikliği severim.

BÉRENGER

Sizden bunları duymak... (*Bérenger birden susar çünkü Jean korkunç bir halde içeri girer. Baştan aşağı yemyeşil olmuştur. Alnındaki şişlik bir gergedan boynuzuna dönüşmüştür.*) Hiii! Siz cidden aklınızı kaçırdınız galiba! (*Jean yatağa doğru koşar, örtüleri fırlatıp atar, çok öfkelidir, anlaşılmaz sözler savurur, garip sesler çıkarır.*) Sinirlenmeyin bu kadar, sakin olun! Ne oldu size böyle?

JEAN *dedikleri neredeyse anlaşılmıyordur*

Sıcak... çok sıcak! Hepsi yıkılacak, giysiler, kaşındırıyor, giysiler, kaşındırıyor.

Pijamasının altını indiriverir.

BÉRENGER

Ne yapıyorsunuz? Ne oldu size böyle! Hiç yakışıyor mu sizin gibi terbiyeli birine!

JEAN

Bataklık! Bataklık!...

BÉRENGER
Bana bakın! Beni görmüyor gibisiniz! Beni duymuyor gibisiniz!

JEAN
Sizi gayet iyi duyuyorum! Gayet iyi görüyorum!

Başını öne eğip Bérenger'ye doğru hücuma geçer. Bérenger yana çekilip kurtulur.

BÉRENGER
Dikkat!

JEAN *gürültüyle soluyarak*
Affedersiniz!

Son sürat banyoya girer.

BÉRENGER *soldaki kapıdan kaçmaya niyetlenir ama sonra durur, vazgeçer, Jean'ın peşinden banyoya girer*
Onu bu halde bırakamam, dostum o benim. (*Banyodan.*) Doktor çağıracağım! Acilen bir doktora görünmeniz lazım, inanın bana.

JEAN *banyodan*
Hayır.

BÉRENGER *banyodan*
Çağıracağım. Sakin olun, Jean! Yakışmıyor bu davranışlar size. Oh! Boynuzunuz uzuyor! Resmen uzuyor!... Siz... gergedan oldunuz!

JEAN *banyodan*
Seni ezeceğim, seni ezeceğim.

Banyoda büyük bir gürültü kopar; böğürmeler, yere düşüp kırılan eşyalar, bir ayna; sonra Bérenger çok korkmuş bir halde banyodan çıkıp kapıyı arkasından güçlükle kapatır, Jean'ın kapıyı arkadan iterek açmaya çalıştığı anlaşılır.

BÉRENGER *kapıyı iterek*
Gergedan oldu, gergedan oldu! (*Bérenger kapıyı zor da olsa kapatmayı başarmıştır. Ceketinde boynuz deliği vardır. Tam kapıyı kapatmayı başardığı anda, gergedan boynuzu kapıyı delip geçmiş-*

tir. Hayvanın sürekli yüklendiği kapı, çerçevesinden esnemekte, banyodan gelen gürültüler sürmekte, Kudurtma beni! Serseri! *vesaire gibi zar zor anlaşılan küfürler böğürtülere karışmaktadır. Tüm bunlar olurken Bérenger sağdaki kapıya doğru koşar.)* Ondan hiç beklemezdim! (*Merdivene çıkan kapıyı açar, karşı dairenin kapısını defalarca yumruklar.*) Binada gergedan var! Polis çağırın!

UFAK TEFEK İHTİYAR *kapıdan başını uzatarak*
Ne istiyorsunuz?

BÉRENGER
Polis çağırın! Binada gergedan var!

UFAK TEFEK İHTİYARIN KARISININ SESİ
Ne oluyor, Jean? Niye gürültü ediyorsun?

UFAK TEFEK İHTİYAR *karısına*
Bir şeyler anlatıyor ama anlamadım. Gergedan görmüş.

BÉRENGER
Evet, evde. Polis çağırın!

UFAK TEFEK İHTİYAR
İnsanları böyle rahatsız etmeye utanmıyor musunuz? Bu ne terbiyesizlik!

Kapıyı Bérenger'nin suratına kapatır.

BÉRENGER *merdiven boşluğuna doğru koşarak*
Kapıcı, kapıcı, binada gergedan var, polis çağırın! Kapıcı! (*Kapıcı bölmesinin kapısının açıldığı görülür, kapının aralığından bir gergedan başı belirir.*) Bu da gergedan olmuş! (*Bérenger son sürat koşarak tekrar basamakları tırmanır. Jean'ın dairesine girmeye niyetlenir, tereddüt eder, sonra yeniden Ufak Tefek İhtiyar'ın kapısına yönelir. O sırada Ufak Tefek İhtiyar'ın evinin kapısı açılır ve iki küçük gergedan başı belirir.*) Tanrım! Yüce Tanrım! (*Bérenger Jean'ın dairesine girer, bu sırada banyonun kapısı hâlâ sarsılmaktadır. Bérenger pencereye yönelir, pencere sahnenin ön tarafında, seyirciye dönük, basit bir çerçeveden ibarettir. Gücü tükenmek üzeredir, yere yığılacak gibi olur, dili dolanır.*) Tanrım!

Tanrım! (*Büyük bir çabayla pencereden bacağını uzatmayı başarır, öteki tarafa, yani seyircilerin bulunduğu tarafa geçecektir ki birden bacağını geri çeker çünkü tam o anda, orkestra çukurunda, çok sayıda gergedanın, peş peşe, son sürat ilerlediğini görür. Bérenger hızla çerçeveden çıkar ve sonra pencereden dışarı bakar.*) Bütün sokağı sarmışlar! Sürü olmuşlar! Bir ordu, koca bir gergedan ordusu! Hücuma geçmiş, koşuyorlar caddeden aşağı! (*Etrafına bakınır.*) Ben nereden çıkacağım! Nereden çıkacağım!.. Yola da sığmamışlar ki, kaldırıma taşmışlar! Ben nereden çıkacağım, nereden gideceğim! (*Şaşkın halde, sırayla pencereye, kapılara doğru koşturur, bu sırada banyonun kapısı sarsılmaya, Jean böğürmeye ve anlaşılmaz küfürler savurmaya devam etmektedir. Bu oyun bir süre devam eder. Bérenger, her başarısız kaçma girişiminin ardından kendini ihtiyar çiftin kapısının önünde ya da basamaklarda bulur, karşısına böğüren gergedan başları çıkar ve onu geri püskürtürler. Son bir defa pencereye gider, dışarı bakar.*) Sürüyle geziyorlar, sürüyle! Hani yalnız hayvanlardı bu gergedanlar! Kandırmayın insanları! Düzeltin bu bilgiyi! Caddedeki bütün bankları yıktılar. (*Gerginlikle ellerini ovuşturur.*) Ne yapacağım? (*Tekrar farklı çıkışlara doğru koşar ama gergedanları görünce hiçbirinden çıkamaz. Bir ara kendini banyonun kapısının önünde bulur, o sırada kapı açılacak gibi olur. Bérenger korkudan kendini sahne gerisindeki duvara atar, duvar devrilir, duvarın arkasından sokak ortaya çıkar, Bérenger çığlık ata ata kaçar.*) Gergedanlar! Gergedanlar! (*Gürültüler, banyonun zorlanan kapısı açılmak üzeredir.*)

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

Dekor

Bir önceki tablodaki yerleşimin hemen hemen aynısı. Burası Bérenger'nin odasıdır ve Jean'ın odasına şaşırtıcı derecede benzemektedir. Yalnızca birkaç ayrıntı, fazladan bir ya da iki mobilya, buranın başka bir oda olduğuna işaret eder. Solda merdiven, kat holü. Holün dip duvarında kapı. Kapıcı bölmesi yoktur. Sahne gerisinde bir divan. Bérenger divana uzanmıştır, sırtı seyirciye dönüktür. Bir koltuk, üzerinde telefonun durduğu küçük bir masa. Belki ilave bir masa ve bir sandalye daha. Sahne gerisinde, açık duran bir pencere. Sahne önünde, bir pencerenin çerçevesi. Bérenger divana giysileriyle uzanmıştır. Başı sargılıdır. Kâbus gördüğü anlaşılmaktadır, uykusunda çırpınıyordur.

BÉRENGER

Hayır. (*Ara.*) Dikkat, boynuzlara dikkat! (*Ara. Sahne gerisindeki pencerenin altından geçen çok sayıdaki gergedanın çıkardığı gürültü duyulur.*) Hayır! (*Divandan düşer, rüyasında gördüğü şeyle mücadele eder, sonunda uyanır. Elini korkuyla alnına götürür, yoklar, sonra gidip aynanın karşısına geçer, sargısını çıkarır, bu sırada gürültüler uzaklaşır. Rahatlayarak içini çeker çünkü alnında boynuz çıkmadığını görmüştür. Bir an tereddüt eder, divana doğru gider, uzanır, sonra hemen geri kalkar. Masaya gider, masadan konyak şişesini ve bir kadeh alır, içmek için kadehi dolduracak olur. İçinde kısa bir tartışma yaşar, şişeyle kadehi yerine bırakır.*) İrade, irade. (*Tekrar divana dönmek ister gibidir ama sahne gerisindeki pencerenin altından geçen gergedanların sesi duyulur. Bérenger elini kalbine götürür.*) Oh! (*Sahne gerisindeki pencereye gider, bir süre dışarı bakar, sonra sinirlenerek pencereyi kapatır. Sesler kesilir, küçük masaya doğru gider, bir süre tereddüt eder, sonra "Aman neyse" der gibi bir hareketle, büyük bir kadeh konyak doldurur, bir dikişte hepsini içer. Şişeyle kadehi yerine koyar. Öksürür. Kendi öksürüğü onu endişelendirmiş gibidir, bilerek tekrar öksürür ve öksürüğünü dinler. Tekrar*

aynanın karşısına geçer, öksürerek kendine bakar, pencereyi açar, hayvanların solumaları daha güçlü duyulur, tekrar öksürür.) Hayır, hayır. Benzemiyor!

Biraz sakinleşir, pencereyi kapatır, sargının üstünden eliyle alnını yoklar, divana gider, uzanır, uyuyacak gibidir. Dudard'ın son basamakları tırmandığı görülür, kat holüne varır ve Bérenger'nin kapısına vurur.

BÉRENGER *yerinden sıçrayarak*

Ne oluyor?

DUDARD

Sizi görmeye geldim, Bérenger, sizi görmeye geldim.

BÉRENGER

Kim o?

DUDARD

Benim, benim.

BÉRENGER

Kimsiniz yani?

DUDARD

Benim, Dudard.

BÉRENGER

Ah siz miydiniz, buyurun.

DUDARD

Rahatsız etmiyorum ya? (*Kapıyı açmaya çalışır.*) Kapı kapalı.

BÉRENGER

Bir saniye. Of of of.

Gidip kapıyı açar, Dudard içeri girer.

DUDARD

Merhaba, Bérenger.

BÉRENGER

Merhaba, Dudard, saat kaç?

DUDARD

Demek hâlâ çıkmadınız dışarı? Kapanıp kaldınız şu eve. Biraz iyileştiniz mi bari, arkadaşım?

BÉRENGER

Kusura bakmayın, demin sesinizi tanıyamadım. (*Gidip pencereyi açar.*) Evet, evet, biraz iyileştim, yani umarım.

DUDARD

Benim sesim değişmedi. Sizinkini de hemen tanıdım.

BÉRENGER

Özür dilerim, bana biraz... gerçi doğru, sesiniz aynı. Benimki de değişmemiş, değil mi?

DUDARD

Neden değişmiş olsun ki?

BÉRENGER

Biraz... biraz kısılmış mı sanki?

DUDARD

Bana hiç öyle gelmedi.

BÉRENGER

Bunu duyduğuma sevindim. İçim rahatladı.

DUDARD

Neyiniz var sizin?

BÉRENGER

Bilmiyorum. Kim bilebilir ki? Ses bu, değişir, değişir! Maalesef!

DUDARD

Üşütmüş olabilir misiniz?

BÉRENGER

Umarım üşütmemişimdir. Ayakta kaldınız, Dudard, buyurun, koltuğa geçin.

DUDARD *koltuğa oturarak*

Nasıl hissediyorsunuz kendinizi, gücünüz yerine geldi mi? Başınız hâlâ ağrıyor mu?

Bérenger'nin sargısını işaret eder.

BÉRENGER

Evet, hâlâ ağrıyor. Ama şişmedi! Bir yere de çarpmadım!... Şişmemiş, değil mi?

Sargısını çıkarır, alnını Dudard'a gösterir.

DUDARD

Hayır, şişmemiş. Görünürde bir şey yok.

BÉRENGER

Umarım hiç şişmez. Hiç.

DUDARD

Bir yere çarpmazsanız, şişmez. Niye şişsin?

BÉRENGER

Ve insan başını çarpmak istemezse de çarpmaz!

DUDARD

Gayet tabii, dikkatli olmak yeter... de neyiniz var sizin? Gerginsiniz, huzursuzsunuz. Migreniniz tuttu herhalde. Hareket etmezseniz, daha az ağrır.

BÉRENGER

Migren mi? Bana migren demeyin! Adını duymak istemiyorum.

DUDARD

Büyük heyecan yaşadınız tabii, böyle heyecanlar migreni tetikler.

BÉRENGER

Kendime gelemedim bir türlü!

DUDARD

O halde başınızın ağrıması gayet normal, değil mi?

BÉRENGER *aynaya koşar, sargısını çıkarır*

Evet, normal.... Ama böyle böyle başlıyor işte.

DUDARD

Ne böyle başlıyor?

BÉRENGER

...Başka birine dönüşmekten korkuyorum.

DUDARD

Paniğe kapılmayın, oturun lütfen. Böyle dolana dolana sinirlerinizi iyice geriyorsunuz.

BÉRENGER

Evet, haklısınız, sakin olmam lazım. (*Gidip oturur.*) Hâlâ aklım almıyor, o kadar şaşkınım ki.

DUDARD

Jean yüzünden, biliyorum.

BÉRENGER

Evet. Jean yüzünden. Ve ötekiler yüzünden de tabii.

DUDARD

Şok geçirdiniz tabii, değil mi?

BÉRENGER

Geçirdim tabii, geçirmese miydim!

DUDARD

Haklısınız ama bu kadar büyütmeseniz mi diyorum, neticede sırf...

BÉRENGER

Başınıza gelseydi böyle konuşur muydunuz acaba? Jean benim en yakın dostumdu. Gözlerimin önünde değişti! Kudurdu öfkeden!

DUDARD

Tamam. Hayal kırıklığına uğradınız, anlıyorum. Fakat unutun artık.

BÉRENGER

Nasıl unutabilirim! İnsan âşığı, hümanizm savunucusu delikanlı ne hale geldi! Kimin aklına gelirdi! Herhangi biri olsa neyse! Ama o! Kendimi bildim bileli tanıdığım insan... kendimi bildim bileli. Böyle değişeceğini rüyamda görsem inanmazdım. İhtimal dahi vermezdim! Kendimden beklerdim, ondan beklemezdim, anlıyor musunuz!... Bunu nasıl yaptı bana, nasıl?

DUDARD

Durumun sizinle ilgisi olduğunu hiç zannetmiyorum!

BÉRENGER

Ama öyle gibiydi. Bir görseydiniz halini... yüzündeki ifadeyi...

DUDARD

Size denk gelmesi tamamen tesadüf. Başkası olsaydı da aynı şeyler olacaktı.

BÉRENGER

Ben herhangi biri değilim ki, bir geçmişimiz vardı, kendini tutabilirdi.

DUDARD

Siz de kendinizi dünyanın merkezi sanıyorsunuz canım! Her şey sizinle ilgili olmak zorunda değil ki! Dünya sizin etrafınızda dönmüyor!

BÉRENGER

Haklı olabilirsiniz. Daha makul olmaya çalışacağım. Fakat olayın kendisi başlı başına kaygı verici. Ben, doğruyu söylemem gerekirse, akıl erdirmekte zorlanıyorum. İzahı ne olabilir bu yaşananların?

DUDARD

Henüz ben de tatmin edici bir izahata varamadım. Şimdilik olanları gözlemliyorum, kaydediyorum. Evet, söz konusu olay yaşandı, yaşanıyor, o halde izah edilebilmesi de gerekir. Her şey olabilir, tabiatın bir garabeti, bir ucubelik, bir aşırılık, bir oyun, kim bilebilir?

BÉRENGER

Jean fazla gururluydu. Bense hırslı değilimdir. Olduğumla yetinirim.

DUDARD

Belki temiz hava almaya, kırlarda dolaşmaya, kalabalıktan uzaklaşmaya ihtiyacı vardı... belki rahatlamak istiyordu. Bahane bulmak için söylemiyorum ama...

BÉRENGER

Ne demek istediğinizi anlıyorum, en azından anlamaya çalışıyorum. Ama beni spordan anlamamakla ya da yaşamdan kopuk, kendi fanusunda yaşayan bir küçük burjuva olmakla suçlasalardı bile değişmezdim, olduğum gibi kalırdım.

DUDARD

Ne güzel söylediniz, hepimiz için geçerli bu, hepimiz olduğumuz gibi kalacağız. Peki ne gerek var öyleyse bu kadar evham yapmaya? Birkaç gergedanit vakası görüldü diye niye bu kadar endişeleniyorsunuz? Basit bir hastalık olamaz mı? Pekâlâ olabilir.

BÉRENGER

Ben de ondan korkuyorum ya. Ya salgına dönüşürse?

DUDARD

Oh! Getirmeyin aklınıza böyle şeyler. Cidden çok büyütüyorsunuz. Jean'ın durumu ne bir şeyin belirtisi ne de bir şeyin göstergesi. Kendiniz dediniz Jean fazla gururluydu diye. Bana soracak olursanız, dostunuz hakkında kötü konuşacağım için beni şimdiden bağışlayın, kendisi fazla heyecanlı, biraz yabani, şahsına münhasır biriydi. İstisnai vakalar üzerinden değerlendirme yapmamalısınız. Kale alınması gereken, ortalama olandır.

BÉRENGER

Öyleyse olay aydınlanıyor diyebiliriz. Gördünüz mü, demin olayı izah edemezken, şimdi makul bir açıklamada bulundunuz. Evet, Jean mutlaka bir kriz geçirmiş ya da aklını kaçırmış olmalı, başka türlü o hale gelmezdi... Öte yandan, mantıklı konuşuyordu, fikirler öne sürüyordu, konuyu etraflıca düşünmüş gibiydi, bu kararı aceleyle almadığı belli oluyordu... Peki ya Boeuf? Boeuf de mi delirdi o halde?... Diğerleri, onlar da mı delirdi?

DUDARD

Geriye salgın ihtimali kalıyor. Grip gibi. Bu dünya çok salgın gördü.

BÉRENGER

Ama hiçbiri buna benzemiyordu. Sömürgelerden gelmiş olmasın?

DUDARD

Sebebi ne olursa olsun, Boeuf'ün ve diğerlerinin, yaptıkları şeyi sırf sizin canınızı sıkmak için yaptıklarını ya da dönüştükleri şeye sırf sizin canınızı sıkmak için dönüştüklerini söyleyemezsiniz. Niyetleri bu olsaydı, bu kadar zahmete girmezlerdi.

BÉRENGER

Doğru, söylediklerinizi mantıklı, içim rahatladı... ama ya tam tersiyse, sandığımızdan da ciddi bir durum söz konusuysa? (*Sahne gerisindeki pencerenin altından gergedanların geçtiği duyulur.*) Alın işte, duydunuz mu? (*Pencereye doğru koşar.*)

DUDARD

Uğraşmayın şunlarla! (*Bérenger pencereyi kapatır.*) Size bir zararları mı var? Cidden takıntı olmuş bu sizde. Hiç iyi bir şey değil. Sinirleriniz harap olmuş. Evet, bir şok yaşadınız, kabul! Gitmeyin öyleyse üzerine. Bir şok daha mı yaşamak istiyorsunuz? Şu an düşünmeniz gereken tek şey, bir an önce toparlanmak.

BÉRENGER

Bağışıklığım kuvvetli mi acaba?

DUDARD

Olmasa ne olur? Ölümcül bir şey değil ya. Bazı hastalıklar kuvvet bile verir insana. Geçer gider, emin olun, yeter ki insan istesin. Onlarınki de geçecek, bakın görün.

BÉRENGER

Ama izi kalacak! Bünyeyi bu kadar altüst eden bir illet mutlaka iz bırakır...

DUDARD

Geçici bir şey, merak etmeyin.

BÉRENGER

Emin misiniz?

DUDARD

Evet, öyle sanıyorum, öyle tahmin ediyorum.

BÉRENGER

Hem insan istemezse yakalanmaz, değil mi, niye yakalansın, gerçekten istemezse yakalanmaz, sinirsel bir şey bu, sinirsel bir hastalık, insan istemezse yakalanmaz!... Bir kadeh konyak ister misiniz?

Şişenin bulunduğu masaya gider.

DUDARD

Almayayım, teşekkür ederim, zahmet etmeyin. Siz içmek istiyorsanız, buyurun lütfen, keyfinize engel olmayayım. Ama sonra başınız daha kötü ağrır, benden söylemesi.

BÉRENGER

Alkol tüm salgınların ilacıdır. Bağışıklık kazandırır. Mesela, grip mikroplarını öldürür.

DUDARD

Tüm mikropları öldürür diyemeyiz. Gergedanite tesir ediyor mu, henüz bilmiyoruz.

BÉRENGER

Jean hiç içki içmezdi, ağzına sürmezdi. İçerim derdi ama içmezdi. Belki de bu yüzden... bu yüzden öyle davrandı. (*Dudard'a bir kadeh uzatır.*) İstemediğinize emin misiniz?

DUDARD

Eminim, öğle yemeğinden önce içmem. Teşekkürler.

Bérenger kadehini kafaya diker, kadehle şişeyi masaya bırakmaz, elinde tutar, sonra öksürür.

DUDARD

Gördünüz mü, dokunuyor işte. Hemen öksürttü.

BÉRENGER *endişeli*

Evet, öksürttü sahiden. Nasıl öksürdüm?

DUDARD

Herkes gibi, sert bir şey içince nasıl öksürülürse öyle.

BÉRENGER *şişeyi ve kadehi masaya bırakarak*

Tuhaf öksürmedim mi yani? Normal bir insan öksürüğü müydü?

DUDARD

Neyin peşindesiniz? Normal bir insan öksürüğüydü. Başka ne öksürüğü olabilir ki?

BÉRENGER

Bilmem... Bir hayvan öksürüğü mesela... Gergedanlar öksürür mü?

DUDARD

Yapmayın, Bérenger, komik oluyorsunuz artık, durduk yere sorun üretiyorsunuz, tuhaf tuhaf sorular icat ediyorsunuz... Daha demin, kendini korumanın en iyi yolu iradeli olmaktır diyen bizzat sizdiniz, hatırlatırım.

BÉRENGER

Evet, doğru.

DUDARD

O halde iradeli olduğunuzu kanıtlayın.

BÉRENGER

Sizi temin ederim ki...

DUDARD

...Bana değil, kendinize kanıtlayın. Bırakın artık şu konyağı içmeyi. Bakın görürsünüz, özgüveniniz hemen yerine gelecek.

BÉRENGER

Beni anlamak istemiyorsunuz. Tekrar söylüyorum, ben kendimi daha kötüsünden korumak için içki içiyorum, hesaplanmış bir eylem bu. Salgın bitsin, içkiyi derhal bırakacağım. Olaylardan önce almıştım bu kararı. Bir süre erteledim, o kadar. Geçici olarak!

DUDARD

Bahane üretiyorsunuz.

BÉRENGER

Öyle mi dersiniz?... Neyse, içmekle bir ilgisi yok nasılsa.

DUDARD

Nereden biliyorsunuz, ya varsa?

BÉRENGER *korkmuştur*

Gerçekten mi? Sizce olabilir mi? Hastalığa zemin mi hazırlıyor dersiniz? Ben alkolik değilim. (*Aynaya gider, yüzünü inceler.*) Acaba... (*Eliyle yüzüne dokunur, sargının üstünden alnını yoklar.*) Bir değişiklik yok, canım da yanmadı, demek ki içmek iyi geliyor... ya da en azından, kötü gelmiyor.

DUDARD

Şaka yapıyordum, Bérenger, ciddiye almayın hemen. Takılıyordum size. Bu kadar karamsar olunmaz ki, sinir hastası olacaksınız bu gidişle, dikkat edin. Şu şoku bir atlatın, depresyondan kurtulun, sokağa çıkmaya, biraz temiz hava almaya hazır hale gelin, göreceksiniz, her şey yoluna girecek. Bütün bu kasvetli düşünceler geçmişte kalacak.

BÉRENGER

Sokağa çıkmak mı? Doğru, mecbur çıkacağım. Ama şimdi değil, korkuyorum. Onlardan birine rastlarsam...

DUDARD

Ne olur rastlarsanız? Önünden çekilirsiniz, geçer gider. Ayrıca sayıları sandığınız kadar fazla değil.

BÉRENGER

Ben sadece onları görüyorum. Takıntı diyeceksiniz, değil mi? Çekinmeyin, deyin.

DUDARD

Kimseye saldırmıyorlar, merak etmeyin. Kışkırtan olmazsa, bir şey yapmıyorlar. Kötü değiller, aslına bakarsanız. Hatta masum bir yanları bile var, içten içe saf canlılar. Bakın işte, ben de aralarından geçerek geldim buraya, bütün caddeyi boydan boya yürüdüm. Sağ salim karşınızdayım, gördüğünüz üzere. Bir aksilik yaşamadım.

BÉRENGER

Bana görmesi bile yetiyor, elim ayağım boşalıyor. Sinirsel bir şey. Öfkelenmiyorum, hayır, öfkelenmemek lazım, biliyorum, öfkeyle kalkan zararla oturur, kendimi tutuyorum ama içimde bir şeyler oluyor, (*kalbini işaret ederek*) şuramda, kalbim sıkışıyor.

DUDARD

Haklı olarak etkileniyorsunuz ama her şeyin bir ölçüsü var. Siz ölçüyü kaçırıyorsunuz. Sizin derdiniz ne, biliyor musunuz? Gülüp geçmesini bilmiyorsunuz. Evet, sorununuz bu. Her şey bu kadar ciddiye alınmaz ki. Biraz da gülüp geçmek lazım hayata.

BÉRENGER

Olan her şeyde payım varmış gibi geliyor. Kendimi sorumlu hissediyorum, hiçbir şeye boş verip geçemiyorum.

DUDARD

Başkalarının sizi yargılamasını istemiyorsanız, başkalarını yargılamayın. Her olan biteni dert edinirseniz, bu dünya yaşanmaz olur.

BÉRENGER

Şu başımıza gelenler başka bir yerde, başka bir ülkede yaşanmış, burada gazetelerden öğrenilmiş olsaydı, insanlar olaya sakin sakin yaklaşır, ne olduğunu anlamaya çalışır, her yönüyle inceler, hislerini karıştırmadan sonuçlar çıkarırdı. Fakültelerde müzakereler düzenlenir, konuya hâkim uzmanlar, yazarlar, hukuk adamları, bilim kadınları, sanatçılar davet edilirdi. Sokaktan insanlar da çağırılırdı, ilgi çekerdi, merak uyandırırdı, öğretici olurdu. Fakat insan olaya bizzat dahil olunca, gerçeğin acımasız yüzüyle, hem de hiç beklemediği anda karşılaşınca, ister istemez doğrudan ilgili hissediyor kendini, sıyrılamıyor ve o kadar şaşırıyor ki ne kadar çaba gösterse de soğukkanlı kalamıyor. Şaşırdım, anlıyor musunuz, şaşırdım, şaşırdım! Ve hâlâ inanamıyorum.

DUDARD

Ben de şaşırdım, evet, sizin gibi ben de şaşırdım. Şaşırdım ama geçti. Alışmaya bile başladım.

BÉRENGER

Demek ki sinir sisteminiz benimkinden sağlammış. Kutlarım sizi. Ama sizi de üzmüyor mu bu...

DUDARD *Bérenger'nin sözünü keserek*

Ben iyi oldu demedim, katiyen böyle bir şey demiyorum. Lütfen gergedanlardan yana olduğumu düşünmeyin...

Bu defa sahne önündeki pencere çerçevesinin altından geçen gergedanların sesleri duyulur.

BÉRENGER *yerinden sıçrayarak*

Yine geçiyorlar! Yine geçiyorlar! Yok, yok, alışamayacağım ben. Hata bende olabilir, kabul ama elimden gelen bir şey değil ki, sürekli kafamdalar, uyuyamıyorum. Kaç gecedir uykusuzum. Gündüzleri içim geçiyor, biraz dalıyorum, o kadar, o da yorgunluktan.

DUDARD

Uyku ilacı alın.

BÉRENGER

Çözüm değil ki. Uyursam hepten felaket! Bütün gece kâbuslarıma giriyorlar.

DUDARD

Her şeyi bu kadar ciddiye alırsanız, olacağı bu. Siz kendinize işkence etmekten hoşlanıyorsunuz. İtiraf edin.

BÉRENGER

Size yemin ederim mazoşist değilim.

DUDARD

Öyleyse olanları kabul edin ve aşın. Bunun da böyle olması gerekiyormuş demek ki. Başka türlü olabilseydi, başka türlü olurdu.

BÉRENGER

Bu kadercilik.

DUDARD

Hayır, sağduyu. Olan her olayın, bilhassa bu tür bir olayın, mutlaka bir oluş sebebi vardır. Bizim bu sebebi kavramaya ihtiyacımız var.

BÉRENGER *ayağa kalkarak*

Ben bu durumu kabul etmek istemiyorum.

DUDARD

Ne gelir elinizden? Ne yapmayı düşünüyorsunuz mesela?

BÉRENGER

Şimdilik bilmiyorum. Düşüneceğim. Gazetelere yazarım, manifestolar yayınlarım, belediye başkanından görüşme talep ederim... ya da yardımcısından, başkan çok meşgulse.

DUDARD

Bırakın yöneticiler bildikleri gibi yapsınlar! Yeri gelmişken, ahlaki bakımdan, bu meseleye karışmaya hakkınız olup olmadığından şüphe duyduğumu da belirtmem lazım. Gerçi hâlâ büyütülecek bir mevzu olmadığı kanısındayım ama olsun. Kendi adıma, birkaç kişi deri değiştirmek istedi diye ortalığı ayağa kaldırmayı oldukça saçma buluyorum. Demek ki eski derilerinden memnun değillermiş, ne var bunda? Kendi bilecekleri iş, herkes özgür.

BÉRENGER

Kötülük kökünden kazınmalı, büyümeden.

DUDARD

Kötülük mü! Kötülük dediğiniz içi bomboş bir sözcük! Neyin iyi, neyin kötü olduğunu kim bilebilir? Aslolan sadece önceliklerimiz. Siz, mesela, kendiniz için endişe ediyorsunuz, önceliğiniz bu. Gerçek bundan ibaret. Ama korkmayın, sizden gergedan olmaz, inanın bana... Hiç meyliniz yok!

BÉRENGER

Yapmayın ne olursunuz, yapmayın! Yöneticilerimiz ve halkımız da sizin gibi düşünüyorsa vay halimize! Kimse harekete geçmeyecek demektir.

DUDARD

Ne yapacaksınız, dışarıdan yardım isteyecek haliniz yok herhalde? Bu bizim iç meselemiz, yalnızca ülkemizi ilgilendirir.

BÉRENGER

Ben uluslararası dayanışmadan yanayım...

DUDARD

Siz gerçek bir Don Kişot'sunuz! Kötü anlamda söylemiyorum, lütfen yanlış anlamayın! Ben sizin iyiliğinizi istiyorum, tek niyetim bu, biliyorsunuz, sakinleşmeniz lazım.

BÉRENGER

Niyetinizden şüphe duymuyorum, özür dilerim. Çok gerginim. Ama toparlayacağım. Sizin de zamanınızı aldım, kaygılarımla meşgul ettim sizi, kusura bakmayın. İşiniz vardır. İzin dilekçemi aldınız mı?

DUDARD

Merak etmeyin. İşleme konuldu. Zaten henüz işbaşı yapılmadı.

BÉRENGER

Merdiven yapılmadı mı hâlâ? Ne ihmalkârlık! Asıl dert bu zihniyet işte.

DUDARD

Çalışıyorlar. Ama yavaş ilerliyor. İşçi kolay bulunmuyor. Buldukları da bir iki gün çalışıp ortadan kayboluyor. Bir daha gelmiyor. Sonra yenisini arıyorlar, mecbur.

BÉRENGER

Bir de iş yok diye şikâyet ediyorlar! Yine ahşap yapmasınlar da bari, beton şart.

DUDARD

Maalesef, yine ahşap olacak, ama ahşabı yeni en azından.

BÉRENGER

Hah! Müdürlüktekiler şaşırtmadı desenize! Bütün parayı lüzumsuz şeylere harcarlar, gerektiği zaman da bütçe kalmadı derler. Bay Papillon'un çok canı sıkılmıştır. Beton olmasını çok istiyordu. O ne diyor?

DUDARD

Şef ayrıldı. Bay Papillon istifa etti.

BÉRENGER

Dalga geçmeyin!

DUDARD

Geçmiyorum.

BÉRENGER

Çok şaşırdım... Merdiven yüzünden mi?

DUDARD

Sanmam. Gerekçe olarak bunu göstermedi.

BÉRENGER

Niye ayrılmış öyleyse? Neden böyle bir karar almış?

DUDARD

Kırsala yerleşmek istiyormuş.

BÉRENGER

Emekli mi oldu? Gerçi yaşı gelmemişti ki daha, müdür olabilirdi.

DUDARD

Bıraktığını söyledi, o kadar. Dinlenmeye ihtiyacı varmış.

BÉRENGER

Müdürlüktekilerin çok keyfi kaçmıştır, yerine arasın dursunlar şimdi birini. Belki bu da sizin şansınız olur, kim bilir, diplomalarınız var, iyi bir adaysınız.

DUDARD

Sizden daha fazla gizlemeyeceğim... güleceksiniz ama Bay Papillon gergedan oldu.

Uzaktan gelen gergedan sesleri.

BÉRENGER

Gergedan mı! Bay Papillon gergedan mı oldu! Haydi buyurun bakalım! Haydi buyurun! Ayrıca gülünecek şey mi canım bu! Neden daha önce söylemediniz?

DUDARD

Gördünüz mü, gülme becerisi yok sizde. Size daha önce söylemedim... söylemek istemedim çünkü, sizi tanıdığım kadarıyla, bunu komik bulmayacağınızı, duyunca fenalık geçireceğinizi adım gibi biliyordum. Her şeyden bu kadar etkilenilmez ki!

BÉRENGER *kollarını havaya kaldırarak*

Ah Bay Papillon, ah!... O kadar iyi mevkideyken!

DUDARD

Değil mi? Bu da bu dönüşümü bilerek geçirdiğini ispatlıyor.

BÉRENGER

Hayır, bilerek geçirmiş olamaz, bu dönüşümün istenmeden yaşandığına eminim.

DUDARD

Nasıl bilebiliriz ki? İnsanların aldığı kararların ardında yatan sebepleri kestirmek çok zordur.

BÉRENGER

Bir parapraksi yaşamış olmalı. Bastırdığı kompleksleri vardı. Keşke psikanalize başvursaydı, mutlaka sonuç alırdı.

DUDARD

Bir aktarım söz konusuysa bile, birçok veri elde edilebilir. Herkesin süblimasyon mekanizması farklıdır.

BÉRENGER

Kesin aklına birileri girdi, eminim.

DUDARD

Herkesin başına gelebilecek bir şey bu!

BÉRENGER *korkmuştur*

Herkesin mi? Yapmayın ne olursunuz! Sizin başınıza gelmez ki mesela! Gelmez, değil mi? Gelmesin! Benim başıma da gelmesin!

DUDARD

Umarım gelmez.

BÉRENGER

İnsan istemezse... değil mi... değil mi... söylesenize! Değil mi, değil mi?

DUDARD

Tabii canım, tabii...

BÉRENGER *biraz sakinleşerek*

Bay Papillon'dan bu kadar kolay pes etmesini hiç beklemezdim. Daha karakterli sanırdım onu!... Ne gibi bir çıkarı olabilir ki bundan? Hangi maddi çıkar ya da hangi manevi çıkar uğruna yapmış olabilir böyle bir şeyi...

DUDARD

Bir çıkar gözetmeden yaptığı belli, bana kalırsa.

BÉRENGER

Haklısınız. Hafifletici bir neden sayılabilir bu... yoksa ağırlaştırıcı mı? Ağırlaştırıcı olsa gerek. İsteyerek yaptığına göre... Botard ne dedi bu işe? Eminim çok kızmıştır, katiyen onaylayacağı bir davranış değil bu. Nasıl karşıladı şefinin bu tutumunu?

DUDARD

Deliye döndü, haklısınız, kanı beynine sıçradı zavallı adamın. Galiba birinin bu kadar sinirlendiğine hiç şahit olmamıştım.

BÉRENGER

Bu defa hakkını teslim edeyim öyleyse. Bravo ona! Canım, zaten aklı başında adamdır Botard. Sağduyuludur. Haksızlık ettim bunca zaman.

DUDARD

O da size haksızlık etti.

BÉRENGER

Gördünüz mü, bu da meseleye ne kadar tarafsız yaklaştığımın ispatı. Ama hani, siz de pek hazzetmiyorsunuz kendisinden.

DUDARD

Hazzetmiyorum demeyelim de... kendisiyle nadiren aynı fikirde oluyorum diyelim. Şüpheciliğinden, karamsarlığından, her şeyde mutlaka bir bit yeniği aramasından hoşlanmıyorum. Zaten bu son olayda da kendisini tamamen haklı bulduğumu söyleyemem.

BÉRENGER

Bu defa, tam tersi gerekçelerle.

DUDARD

Hayır. Tam öyle değil. Benim akıl yürütme biçimim, keza bir hükme varma yöntemim, sandığınızdan daha teferruatlı bir süreci kapsıyor. Botard'ı haklı bulmayışımın sebebi, tüm bu süreç boyunca belirgin ve nesnel bir iddiada bulunmamış olması. Bu söylediğimden gergedanların tavrını tasvip ediyor olduğum anlamını çıkarmayın lütfen, tekrar hatırlatmak isterim ki katiyen bu kanıda değilim, sakın böyle düşünmeyin. Ama Botard, başından beri, her zaman olduğu gibi ölçüsüz, fazla duygusal, özetle yüzeysel bir tavır sergiledi. Üstlerine karşı beslediği kinin, pozisyon alışındaki yegâne belirleyici unsur olduğunu düşünüyorum. Aşağılık kompleksi, hınç, malum bir seyir. Diline klişeleri dolamış olması da cabası. Basmakalıp düşüncelere prim verecek biri değilim.

BÉRENGER

Kusura bakmayın ama bu defa Botard'a tamamen katıldığımı söylemem lazım. Dürüst adam. Yiğidi öldür, hakkını ver.

DUDARD

İnkâr etmiyorum. Fakat bu bir anlam ifade etmiyor.

BÉRENGER

Dürüst adam, dürüst! Onun gibilerin sayısı azaldı maalesef. Ara ki bulasın! Dört ayağı da yere basan, aklı başında biri. Pardon, iki ayağı, dilim sürçtü. Kendisiyle tamamen aynı fikirde olmaktan memnuniyet duyuyorum. Görünce tebrik edeceğim

kendisini. Bay Papillon'u da esefle kınıyorum. Boyun eğmemesi gerekirdi, bu onun göreviydi.

DUDARD

Ne kadar hoşgörüsüzsünüz! Evden işe, işten eve derken, yıllarını harcadı adam. Biraz uzaklaşmaya, rahatlamaya ihtiyaç duymuş olamaz mı?

BÉRENGER *alaycı*

Siz de fazla hoşgörülü, fazla açık fikirlisiniz!

DUDARD

Anlamak için çaba göstermekten asla vazgeçmemeliyiz, sevgili Bérenger. Ve tekil bir olayı, sonuçlarıyla birlikte kavrayıp anlamak istiyorsak, yanılmayı göze alan zihinsel bir çabayla, olayın nedenlerine inmeye çalışmalıyız. Bunu denemeyi görev bilmeliyiz çünkü bizler düşünen varlıklarız. Ben henüz başarmış değilim, tekrar söylüyorum, başarır mıyım, onu da bilmiyorum. Lakin her halükârda, yola daima, kötümserlikten uzak bir önyargıyla ya da en azından, bilimsel zihniyetin özünü teşkil eden tarafsız bir yaklaşımla, kısıtlanmamış bir zihinle çıkmalıyız. Her şey mantığa dayanır. Anlamak, doğrulamaktır.

BÉRENGER

Bir gergedan yandaşı olmaya doğru süratle ilerliyorsunuz.

DUDARD

Hayır, hayır, öyle düşünmeyin. O kadar ileri gitmeyeceğim. Ben sadece olaylara tarafsız bir yerden, duygularımı karıştırmadan bakmaya çalışıyorum. Gerçekçi olmak istiyorum. Doğal olanda kötünün barınmadığını düşünüyorum. Kötüyü arayan gözlere acıyorum. Bu, Engizisyon zihniyeti.

BÉRENGER

Siz bu olanları doğal mı buluyorsunuz?

DUDARD

Bir gergedandan daha doğal ne olabilir?

BÉRENGER

Haklısınız da bir insanın gergedana dönüşmesi anormal bir şeydir ve bu, tartışmaya kapalıdır.

DUDARD

Tartışmaya kapalı mıdır!... Bakın...

BÉRENGER

Evet, tartışmaya kapalıdır, düpedüz, anormal bir şeydir, anormal!

DUDARD

Kendinizden çok emin konuşuyorsunuz ama normalin nerede bitip anormalin nerede başladığını gerçekten bilebilir miyiz? Siz tanımlayabilir misiniz bu kavramları? Normalliği? Anormalliği? Bu soruya, malumunuz olduğunu tahmin ediyorum, felsefe de tıp da henüz yanıt verebilmiş değil.

BÉRENGER

Felsefe yanıt verememiş olabilir. Pratikteyse çocuk oyuncağı. Hareketin var olmadığını mı iddia ediyorlar... başlayın yürümeye... yürüyün, yürüyün, yürüyün... (*odanın bir ucundan öbür ucuna yürür*) ...yürüyün ya da deyin ki içinizden, Galileo gibi: "E pur si muove..."

DUDARD

Yapmayın, ne olursunuz! Her şeyi birbirine karıştırdınız, ne alakası var bunların! Galileo örneğini verecekseniz, orada haklı olan, genel kanı ve dogmatizm değil, aksine teorik ve bilimsel düşünceydi.

BÉRENGER *anlamakta zorlandığı bellidir*

Abuk sabuk konuşmayın! Yok genel kanıymış, yok dogmatizmmiş, boş boş laflar! Ayrıca ne var karıştırdıysam, malzeme bol, karıştırıyorum! Sizde o kadarı da yok! Önce bir neyin normal, neyin anormal olduğunu görebilin de öyle konuşun! Galileo'nuzu da alın başınıza çalın... Yemişim Galileo'yu!

DUDARD

Konuyu açan da, son sözü daima pratiğin söylediğini iddia ederken Galileo'yu örnek gösteren de sizsiniz. Ayrıca haklı da olabilirsiniz, son sözü pratik söyleyebilir... tabii teoriyle temellendirilmiş olması şartıyla! Düşünce ve bilim tarihi bunun kanıtıdır.

BÉRENGER *giderek öfkelenir*

Hiçbir şeyin kanıtı değildir! Hepsi faso fiso! Delilik!

DUDARD

Delilik de tanımlanmaya muhtaç bir kavram...

BÉRENGER

Delilik, deliliktir, o kadar! Delilik, deliliktir! Herkes deliliğin ne demek olduğunu bilir. Peki ya gergedanlar? Onlara nereyi uygun görüyorsunuz? Teoriyi mi, pratiği mi?

DUDARD

Hem onu hem onu.

BÉRENGER

Ne demek hem onu hem onu!

DUDARD

Yani hem onu hem öbürünü ya da hem öbürünü hem onu. Tartışmaya açık!

BÉRENGER

O halde ben de... düşünmeyi reddediyorum!

DUDARD

Öfkenize yenik düşüyorsunuz. Aynı fikirde olmak zorunda değiliz ki, sakin sakin tartışabiliriz. Tartışmaktan kaçınmamalıyız.

BÉRENGER *adeta çıldırır*

Öfkeme yenik mi düşüyorum? Jean gibi mi yoksa? Hayır! Hayır, sakın, Jean gibi olmak istemiyorum. Hayır, ona benzemek istemiyorum. (*Sakinleşir.*) Bakın, ben felsefeden hiç anlamam, okumadım, etmedim. Sizse kaç fakülte bitirmiş insansınız. O yüzden, doğal olarak, benden iyi beceriyorsunuz tartışmayı. Ben iki kelimeyi zor bir araya getiriyorum, doğru düzgün bir cevap bile veremiyorum. (*Önce sahne gerisindeki, sonra sahne önündeki pencerenin altından geçen gergedanların şiddetli gürültüsü.*) Ama hissediyorum, anlıyor musunuz, sizin haksız olduğunuzu hissediyorum... içgüdüsel olarak... hayır, hayır, içgüdüsel olarak değil, gergedanlar içgüdüsel davranır... ben... seziyorum, evet, doğru sözcük bu, ben sizin haksız olduğunuzu seziyorum.

DUDARD

Seziyorum derken ne demek istiyorsunuz?

BÉRENGER

Seziyorum derken... seziyorum işte, nokta! Sizin bu hudutlara sığmayan hoşgörünüzün, olağanüstü affediciliğinizin ardında gizlenen gerçeği görüyorum... yani neyi biliyor musunuz... güçsüzlüğünüzü... körlüğünüzü...

DUDARD

Bunlar sizin naif iddialarınız.

BÉRENGER

Beni parmağınızda oynatıyorsunuz, farkındayım, oynatırsınız da. Ama siz görürsünüz, Mantıkçı'yı çıkarayım de karşınıza...

DUDARD

Hangi mantıkçıyı?

BÉRENGER

Mantıkçı'yı, felsefeciyi... ne bileyim, mantıkçı işte... mantıkçının ne olduğunu benden iyi bilirsiniz herhalde. Kendisiyle yeni tanıştım. Bana izah ettiğine göre...

DUDARD

Size izah ettiğine göre?

BÉRENGER

Asyalı gergedanlar Afrikalı, Afrikalı gergedanlar Asyalıymış.

DUDARD

Sizi anlayamıyorum.

BÉRENGER

Hayır... hayır... Tersini ispat etmişti, yani Afrikalı gergedanlar Asyalı, Asyalı gergedanlar... Neyse, ben anladım anlayacağımı. Bu konuya yine nereden geldik, onu da anlamadım zaten. Ben Mantıkçı'yı getireyim, onunla paylaşın kozlarınızı. Tam sizin kaleminiz, okumuş, bilgili, kıvrak zekâlı biri. (*Gergedanların gürültüsü iyice şiddetlenir. İki pencerenin altından geçen hayvanların sesleri sahnedeki iki kişinin konuşmasını bastırır. Bir süre, Dudard ve Bérenger'nin dudaklarının kıpırdadığını görür ama ne dediklerini duyamayız.*) Yine geçiyorlar! Of! Of! Bit-

meyecek mi bu! (*Sahne gerisindeki pencereye koşar.*) Yeter be! Yeter! Serseriler!

Gergedanlar uzaklaşır, Bérenger o tarafa doğru yumruğunu sallar.

DUDARD *hâlâ oturuyordur*

Çok tanışmak isterim sizin şu Mantıkçı'yla. Lütfedip beni de aydınlatır belki, kuytuda gizlenen sırlara, muammalara bir ışık tutar... Daha ne isterim.

BÉRENGER *sahne önündeki pencereye doğru koşarken*

Tamam, buluşturacağım sizi, konuşursunuz. Çok seçkin bir şahsiyet, tanışınca bana hak vereceksiniz. (*Pencereden, gergedanlara doğru.*) Serseriler!

Yine yumruğunu sallar.

DUDARD

Uğraşmayın şunlarla, bırakın koştursunlar. Terbiyenizi de bozmamanızı rica edeceğim. Hiçbir canlıya böyle şeyler söylenmez...

BÉRENGER *hâlâ pencerede*

Yine geçiyorlar! (*Sahne önündeki pencerenin aşağısından, orkestra çukurundan, bir gergedan boynuzu tarafından delinmiş bir hasır şapka belirir. Delinmiş şapka soldan girer, hızla geçerek sağ taraftan çıkar.*) Bir tanesinin boynuzunda hasır şapka var! A ah! Bu, Mantıkçı'nın şapkası! Mantıkçı'nın şapkası! Sıçacağım böyle işe, Mantıkçı da gergedan olmuş!

DUDARD

Kabalaşmanız gerekmiyor!

BÉRENGER

Ben kime güveneyim, Tanrım, ben kime güveneyim! Mantıkçı da gergedan olmuş!

DUDARD *pencereye giderek*

Hani nerede?

BÉRENGER *parmağıyla göstererek*

Şuradaki, bakın!

DUDARD

Aralarındaki tek şapkalı gergedan. Bu da size o olduğunu düşündürdü. Doğru, bu sizin Mantıkçı!

BÉRENGER

Mantıkçı... gergedan olmuş!

DUDARD

Eski kişiliğinden bir hatıra saklamayı da ihmal etmemiş!

BÉRENGER *gözden kaybolan hasır şapkalı gergedanın olduğu tarafa doğru yine yumruğunu sallayarak*

Size katılmayacağım! Size katılmayacağım!

DUDARD

Diyelim ki bu adam, söylediğiniz üzere, sahiden bir düşünürdü önceden. Bu doğruysa, başkasının aklına uymuş olamaz. Mutlaka düşünüp taşınmış, artısıyla eksisini değerlendirmiş, seçimini öyle yapmıştır.

BÉRENGER *yine pencereden, uzaklaşan eski Mantıkçı'nın ve öbür gergedanların olduğu yöne doğru bağırarak*

Size katılmayacağım!

DUDARD *koltuğuna oturarak*

Evet, demek ki düşünmeye değer!

Bérenger sahne önündeki pencereyi kapatır, sahne gerisindeki, altından başka gergedanların geçtiği pencereye doğru gider. Gergedanların evin etrafında tur attığı anlaşılıyordur. Pencereyi açıp onlara bağırır.

BÉRENGER

Hayır, size katılmayacağım, hayır!

DUDARD *koltuğunda, kendi kendine*

Evin etrafında dönüyorlar. Oyun oynuyorlar! Çocuk bunlar resmen! (*Bir süredir, sol tarafta, Daisy'nin son basamakları tırmandığı görülüyordur. Bérenger'nin kapısını çalar. Kolunda bir sepet vardır.*) Kapı vuruluyor, Bérenger, misafiriniz var!

Dudard, hâlâ pencerenin başında duran Bérenger'yi kolundan çekiştirir.

BÉRENGER *gergedanlara doğru bağırarak*
Ayıp, ayıp! Kepazeler sizi! Yazıklar olsun hepinize!

DUDARD
Kapı vuruluyor, Bérenger, duymuyor musunuz?

BÉRENGER
Gidin açın meraklıysanız!

Bir şey demeden, gürültüleri uzaklaşan gergedanlara doğru bakmaya devam eder. Dudard gidip kapıyı açar.

DAISY *içeri girerek*
Merhaba, Bay Dudard.

DUDARD
Kimleri görüyorum! Bayan Daisy!

DAISY
Bérenger burada mı? İyileşmiş mi?

DUDARD
Merhaba, küçükhanımcığım, demek sık sık uğruyorsunuz Bérenger'ye?

DAISY
Nerede kendisi?

DUDARD *parmağıyla göstererek*
Orada.

DAISY
Bir süredir hasta kendisi, yardıma ihtiyacı var. Kimsesi yok ki zavallının.

DUDARD
Siz iyi bir arkadaşsınız, Bayan Daisy.

DAISY
Doğru, iyi bir arkadaşımdır.

DUDARD
Çok iyi kalplisiniz.

DAISY
İyi bir arkadaşım, hepsi bu.

BÉRENGER *arkasını döner, pencereyi açık bırakır*

Oh! Bayan Daisy! Ne iyi ettiniz de geldiniz! Ne kadar düşüncelisiniz!

DUDARD

İnkâr edilemez.

BÉRENGER

Biliyor musunuz, Bayan Daisy, Mantıkçı gergedan olmuş!

DAISY

Biliyorum, gelirken yolda gördüm. O yaşta nasıl o kadar hızlı koşuyor, hayret doğrusu! Siz iyi misiniz, Bay Bérenger, biraz toparlandınız mı?

BÉRENGER *Daisy'ye*

Başım geçmedi! Hâlâ ağrıyor, hâlâ! Biraz endişelenmeye başladım, açıkçası. Siz ne düşünüyorsunuz?

DAISY

Bence biraz daha dinlenmeniz lazım... birkaç gün daha evde kalın, fazla da hareket etmemeye çalışın.

DUDARD *Bérenger'ye ve Daisy'ye*

Umarım rahatsız etmiyorumdur!

BÉRENGER *Daisy'ye*

Ben Mantıkçı hakkında ne düşündüğünüzü sormuştum...

DAISY *Dudard'a*

Neden rahatsız edesiniz? (*Bérenger'ye.*) Ah, Mantıkçı'yı mı sormuştunuz? Açıkçası, hiçbir şey düşünmüyorum!

DUDARD *Daisy'ye*

Kalabalık yapıyorum sanırım?

DAISY *Bérenger'ye*

Ne düşünebilirim ki Mantıkçı hakkında! (*Bérenger'ye ve Dudard'a.*) Son gelişmeyi öğrenmek ister misiniz? Botard gergedan oldu.

DUDARD

Buyurun bakalım!

BÉRENGER

Mümkün değil! İnanmam! O karşıydı. Başkasıyla karıştırmış olmalısınız. Asla kabul etmiyordu. Demin Dudard söyledi. Değil mi, Dudard?

DUDARD

Doğru.

DAISY

Karşıydı, ben de biliyorum. Ama ne yaparsınız işte, Bay Papillon'un dönüşümünden yirmi dört saat sonra, o da gergedan oldu.

DUDARD

Demek ki fikrini değiştirmiş! Olabilir! Herkes fikrini değiştirmekte özgürdür.

BÉRENGER

Öyleyse herkesten her şey beklenebilir!

DUDARD *Bérenger'ye*

Demin dürüst biri olduğunu söylüyordunuz.

BÉRENGER *Daisy'ye*

Size inanmakta cidden zorlanıyorum. Bence yalan söylediler size.

DAISY

Kendi gözlerimle gördüm.

BÉRENGER

Öyleyse kendisi yalan söylemiş, kandırmış sizi.

DAISY

Gayet samimi görünüyordu.

BÉRENGER

Bir gerekçe gösterdi mi?

DAISY

Aynen şunları söyledi: Zamana ayak uydurmak lazım! İnsanken söylediği son sözler bunlar oldu.

DUDARD *Daisy'ye*

Size burada rastlayacağımdan şüphem yoktu, Bayan Daisy.

BÉRENGER

...Zamana ayak uydurmakmış! Zihniyete bakın!

Abartılı bir jest yapar.

DUDARD *Daisy'ye*

Büro kapandığından beri karşılaşamadık sizinle.

BÉRENGER *kendi kendine, devam ederek*

Resmen enayilik!

Aynı jest.

DAISY *Dudard'a*

Görüşmek istiyorduysanız, telefon etmeniz yeterliydi!

DUDARD *Daisy'ye*

Bağışlayın, küçükhanım, ben çok çekinirim rahatsız etmekten.

BÉRENGER

Düşününce, Botard'ın bu fevri davranışına hiç şaşırmadım aslında. Kararlılığı sadece görünüşteydi. Tabii bu onun dürüst bir insan olduğunu, daha doğrusu bir zamanlar dürüst bir insan olduğunu değiştirmez. Çok yazık, çok! Bütün o dürüst insanlar, dürüst birer gergedan şimdi! Kandırıldılar. İyi niyetlerinin kurbanı oldular.

DAISY

Şu sepeti masaya koyayım, izninizle.

Sepeti masaya koyar.

BÉRENGER

Botard dürüst bir insandı ama şu da var ki, yüreğini hınç bürümüştü...

DUDARD *Daisy'ye, sepeti masaya koymasına yardımcı olmak için koşturur*

Kusura bakmayın, kusurumuza bakmayın, elinizden almayı akıl edemedik.

BÉRENGER *devam ederek*

...Üstlerine beslediği kin onu dönüştürmüştü, aşağılık kompleksi geliştirmişti...

DUDARD *Bérenger'ye*

Muhakemeniz hatalı zira dediğiniz doğru olsaydı, şefinin, yani kendi ifadesiyle bir sömürücü maşasının peşinden gitmezdi. Bana kalırsa, onu bu kararı almaya iten, topluluğa dahil olma arzusunun, anarşist dürtülerine baskın gelmesi oldu.

BÉRENGER

Asıl anarşistler, gergedanlar. Çünkü azınlıktalar.

DUDARD

Öyleler, şimdilik.

DAISY

Azınlıktalar ama kalabalıklar, sayıları da giderek artıyor. Kuzenimle karısı mesela, onlar da gergedan oldu. Ünlüleri hiç saymıyorum: Retz kardinali...

DUDARD

Koskoca piskopos!

DAISY

Mazarin.

DUDARD

Başka ülkelere de yayılacak, göreceksiniz.

BÉRENGER

Bir çıban başı olmadığımız kalmıştı!

DAISY

...Sonra, soylular: Saint-Simon Dükü.

BÉRENGER *kollarını havaya kaldırarak*

Ulu çınarlarımız!

DAISY

Daha kimler kimler. Saymakla bitmez. Belki, şehir halkının çeyreği.

BÉRENGER

Olsun, hâlâ sayıca üstünüz. Bundan faydalanmamız lazım. Toptan işgale uğramadan önce bir şeyler yapmalıyız.

DUDARD

Çok güçlüler, çok.

DAISY

Önce yemeğimizi yiyelim. Yiyecek bir şeyler getirdim.

BÉRENGER

Çok naziksiniz, Bayan Daisy.

DUDARD *kendi kendine*

Evet, çok nazik.

BÉRENGER *Daisy'ye*

Size nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum.

DAISY *Dudard'a*

Bize katılmaz mıydınız?

DUDARD

Keyfinizi kaçırmak istemem.

DAISY *Dudard'a*

O nasıl söz, Bay Dudard? Bizim için zevk olur, biliyorsunuz.

DUDARD

Rahatsızlık vermek istemem, malum...

BÉRENGER *Dudard'a*

Olur mu, Dudard, ne rahatsızlığı? Masamıza şeref verirsiniz.

DUDARD

Biraz acelem var da. Biriyle buluşacağım.

BÉRENGER

Demin işiniz olmadığını söylemiştiniz.

DAISY *sepetindekileri çıkararak*

Bunları zor buldum, biliyor musunuz? Dükkânlar hep yağmalanmış. Her şeyi yemişler. Çoğu dükkân da kapalıydı zaten. "Dönüşüm sebebiyle kapalı" yazıyordu camlarda.

BÉRENGER

Bunları çitle çevrili geniş arsalarda toplayıp, sürekli göz hapsinde tutmak lazım.

DUDARD

Bu bana, açıkçası, uygulanabilir bir proje gibi gelmedi. Hayvanları Koruma Derneği ortalığı ayağa kaldırır.

DAISY

Üstelik insanların eşleri, dostları var aralarında. Çık çıkabilirsen içinden.

BÉRENGER

Herkes komploya ortak olmuş!

DUDARD

Komploya değil, dayanışmaya.

BÉRENGER

Bir insan nasıl gergedan olur, niye gergedan olur ki? Düşünmekte bile zorlanıyorum! Düşünmekte bile! (*Daisy'ye.*) Sofrayı kurmanıza yardım etmemi ister misiniz?

DAISY *Bérenger'ye*

Zahmet etmeyin. Tabakların yerini biliyorum.

Dolaptan tabak, çatal vesaire getirmeye gider.

DUDARD *kendi kendine*

Evi de iyi biliyor...

DAISY *Dudard'a*

Üç tabak getiriyorum, kalıyorsunuz, değil mi?

BÉRENGER *Dudard'a*

Kalın, lütfen.

DAISY *Bérenger'ye*

İnsan bu, her şeye alışıyor. Sokakta gergedanların sürü halinde koşturmasına şaşıran bile kalmadı. Görünce kenara çekiliyor, gergedanlar geçince, hiçbir şey olmamış gibi gezmeye, işlerini yapmaya devam ediyorlar.

DUDARD

En akıllıcası da bu.

BÉRENGER

Ben alışamadım, alışamam da.

DUDARD *zihninde tartarak*

Bir denemeye değmez mi acaba?

DAISY

Şimdi yemek zamanı.

BÉRENGER

Siz, fakülte bitirmiş bir hukukçu, nasıl aklınızdan böyle bir... (*Dışarıdan bir gergedan sürüsünün geçtiği duyulur, büyük bir gürültü, bu defa çok hızlı geçerler. Trompet ve trampet sesleri de duyulur.*) Ne oluyor? (*Üçü birden sahne önündeki pencereye koşar.*) Ne oluyor? (*Bir duvarın yıkıldığı duyulur. Sahnenin bir kısmı tozla kaplanır; sahnedeki kişiler, eğer mümkünse, bu tozun altında kalır. Sadece konuştukları duyulur.*)

BÉRENGER

Bir şey görünmüyor, ne oluyor?

DUDARD

Görünmüyor ama duyuluyor.

BÉRENGER

Yetmez ki!

DAISY

Tabaklar hep tozlanacak!

BÉRENGER

Halkın sağlığını düşünen mi var!

DAISY

Çabuk yiyelim. Düşünmeyelim bunları.

Toz dağılır.

BÉRENGER *parmağıyla salonu işaret ederek*

İtfaiye binasının duvarlarını yıkmışlar.

DUDARD

Evet, duvarlar yıkılmış.

DAISY *pencereden uzaklaşmış, masaya yaklaşmıştır, elinde silmekte olduğu bir tabakla ikisinin yanına koşar*

Dışarı çıkıyorlar.

BÉRENGER

İtfaiyecilerin hepsi gergedan olmuş! Bütün bölük! Trampetler en önde.

DAISY

Caddelere dağılıyorlar!

BÉRENGER

Bu kadarı fazla, bu kadarı fazla!

DAISY

Avlulardan çıkanları da var!

BÉRENGER

Evlerden çıkıyorlar...

DUDARD

Pencerelerden de!

DAISY

Yanlarına gidiyorlar.

Solda, kat holündeki kapıdan bir adamın çıkıp basamakları koşarak indiği görülür; peşinden başka bir adam, burnunun üstünde kocaman bir boynuz; onun da peşinden, gergedan başlı bir kadın.

DUDARD

Çoğunluğu yitirdik.

BÉRENGER

Kaçı tek boynuzlu, kaçı çift boynuzlu acaba?

DUDARD

İstatistikçiler istatistik tutmaya başlamıştır. Şimdi ne bilimsel tartışmalar yaşanır!

BÉRENGER

Kesin bir sayıya ulaşamazlar ki! Çok hızlı artıyor sayıları. Vakitleri yok. Hesaplamaya vakitleri yok!

DAISY

Bırakın onu da istatistikçiler düşünsün, bir yolunu bulurlar. Siz haydi sofraya gelin, Bérenger'ciğim, gelin yemeğinizi yiyin. Karnınız doyunca yatışırsınız. Neşeniz de yerine gelir. (*Dudard'a.*) Siz de.

Pencerenin başından ayrılırlar. Daisy'nin koluna girip çektiği Bérenger hiç direnmez. Dudard yarı yolda durur.

DUDARD

Ben çok aç değilim, daha doğrusu konserveden hiç hoşlanmıyorum. Benim canım çimlerde yemek istiyor.

BÉRENGER

Hemen çıkarın bu fikri aklınızdan. Başınıza neler gelebileceğini bilmiyor musunuz?

DUDARD

Ben size daha fazla rahatsızlık vermeyeyim...

BÉRENGER

Ama size...

DUDARD *Bérenger'nin sözünü keserek*

Nezaketen söylemiyorum, inanın.

DAISY *Dudard'a*

Gitmek istiyorsanız, niyetiniz gerçekten buysa, elbette sizi zorla...

DUDARD

Darılmayın bana, ne olursunuz.

BÉRENGER *Daisy'ye*

Gitmesine izin vermeyin, gitmesine izin vermeyin.

DAISY

Ben de kalmasını istiyorum ama... neticede, herkes özgür.

BÉRENGER *Dudard'a*

İnsan gergedandan üstündür!

DUDARD

Aksini iddia etmiyorum. Öte yandan, size katılmıyorum da. Bilmiyorum, açıkçası. Tek çare, deneyip görmek.

BÉRENGER *Dudard'a*

Siz de zayıfsınız, Dudard, siz de. Geçici bir heves bu, sonradan pişman olacaksınız.

DAISY

Geçici bir heves olduğu doğruysa, tehlike ciddi değil demektir.

DUDARD

Vicdanım el vermiyor, anlayın beni! Şeflerimi, arkadaşlarımı terk edemem, bu benim görevim, iyi günde de kötü günde de yanlarında olmalıyım.

BÉRENGER

Şeflerinizle ya da arkadaşlarınızla evli değilsiniz.

DUDARD

Ben evlilikten vazgeçtim. Evrensel ailenin bir parçası olmayı seçiyorum.

DAISY *gönülsüzce*

Sizi çok özleyeceğiz, Dudard, keşke elimizden daha fazlası gelseydi.

DUDARD

Benim görevim onları terk etmemek. Görevimi yerine getireceğim.

BÉRENGER

Hayır, sizin göreviniz, tam tersine... siz görevinizin ne olduğunu bilmiyorsunuz... sizin göreviniz onlara karşı çıkmak, azimle direnmek, gözünüzü açık tutmak.

DUDARD

Gözümü açık tutacağım. (*Olduğu yerde dönmeye başlar.*) Hem de öyle bir tutacağım ki! Bir eleştiri gerekiyorsa, dışarıdan değil, içeriden yapılmalı. Onları terk etmeyeceğim, onları terk etmeyeceğim.

DAISY

Çok iyi kalpli!

BÉRENGER

Fazla iyi kalpli. (*Dudard'a, sonra kapıya doğru koşarak.*) Fazla iyi kalplisiniz, Dudard, insansınız siz. (*Daisy'ye.*) Tutun onu. Hata yapıyor. O, insan.

DAISY

Ne yapabilirim?

Dudard kapıyı açıp kaçar, son hızla basamaklardan indiği görülür, peşinden Bérenger koşar, kat holüne çıkar, merdiven boşluğundan aşağıya doğru bağırır.

BÉRENGER
Geri dönün, Dudard. Sizi çok seviyoruz. Gitmeyin! Çok geç! (*Tekrar içeri girer.*) Çok geç!

DAISY
Elimizden bir şey gelmezdi.

Kapıyı Bérenger'nin arkasından kapatır, Bérenger sahne önündeki pencereye koşar.

BÉRENGER
Onlara katıldı. Nerede acaba?

DAISY *pencerenin başından ayrılarak*
Aralarında.

BÉRENGER
Hangisi o?

DAISY
Kim bilir? Ayırt edemeyiz ki artık!

BÉRENGER
Hepsi birbirinin aynısı! Hepsi! (*Daisy'ye.*) Direnemedi. Zorla da olsa gitmesine engel olmalıydınız.

DAISY
Cesaret edemedim.

BÉRENGER
Daha kararlı davranmalıydınız, ısrar etmeliydiniz, sizi seviyordu, değil mi?

DAISY
Açıkça hiç söylemedi.

BÉRENGER
Ama herkes biliyordu. Bunu aşk acısı yaptırdı ona. Çok çekingen bir ruhtu, çok! Sizi etkilemek için son çareyi böyle bir kahramanlık gösterisi yapmakta buldu. Peşinden gitmeyi düşünmüyor musunuz?

DAISY
Buradayım, başka bir yere gitmeyi de düşünmüyorum.

BÉRENGER *pencereden bakarak*

Başka kimse kalmamış dışarıda. (*Sahne gerisindeki pencereye koşar.*) Sadece onlar var! Yanlış karar verdiniz, Daisy. (*Tekrar sahne önündeki pencereden bakar.*) Bir tane bile insan evladı görünmüyor. Bütün sokağı onlar kaplamış. Tek boynuzlular, çift boynuzlular, yarı yarıya, başka da farkları yok birbirlerinden! (*Koşan gergedanların şiddetli gürültüsü duyulur. Öte yandan, müzikal bir gürültüdür bu. Bu esnada, sahne gerisindeki duvarda, stilize edilmiş gergedan başları belirir. Başlarda bir görünüp bir kaybolan bu gergedan başlarının sayısı giderek artacaktır. Oyun ilerledikçe daha uzun süre duvarda kalacak olan gergedan başları, oyunun sonunda nihayet sabitlenerek, duvarı tamamen kaplayacaktır. Bu başlar ucubeliklerini yitirmemeli fakat giderek daha güzel olmalıdır.*) Pişman değilsiniz ya, Bayan Daisy? Hayal kırıklığına mı uğradınız yoksa? Pişman değilsiniz, değil mi?

DAISY

Değilim! Katiyen değilim.

BÉRENGER

Sizi mutlu etmeyi o kadar çok isterdim ki. Sizi seviyorum, Daisy, hep yanımda kalın.

DAISY

Pencereyi kapat, sevgilim. Çok gürültü yapıyorlar. Evin içi de hep toz oluyor. Batıyor her yer.

BÉRENGER

Evet, evet. Haklısın. (*Bérenger sahne önündeki, Daisy sahne gerisindeki pencereyi kapatır. Sahnenin ortasında buluşurlar.*) Yeter ki birlikte olalım, tüm kaygılar vız gelir, hiçbir şeyden korkmam! Ah Daisy, bir kadına asla âşık olamayacağımı sanıyordum.

Ellerini, kollarını okşar.

DAISY

Gördün mü bak, her şey mümkün.

BÉRENGER

Seni mutlu etmeyi ne kadar çok istiyorum, bir bilsen! Benimle mutlu olabilecek misin?

DAISY

Neden olmayayım? Sen olursan, ben de olurum. Hem hiçbir şeyden korkmam diyorsun hem olmamış şeyden bile korkuyorsun! Ne gelebilir ki başımıza?

BÉRENGER *dili dolanır*

Aşkım, yaşam sevincim! Yaşam sevincim, aşkım... dudaklarını getir, içimde bir ateş yanıyor, hem de küllendi sanırken!

DAISY

Artık rahatla ve kendine daha fazla güven, olur mu?

BÉRENGER

Güveniyorum, dudaklarını getir.

DAISY

Çok yorgunum, sevgilim. Sen de otur, dinlen biraz. Haydi, geç koltuğa.

Daisy, Bérenger'yi götürüp koltuğa oturtur.

BÉRENGER

Dudard da Botard'la boşuna kavga etmiş oldu o kadar.

DAISY

Dudard'ı düşünme artık. Ben varım yanında. Başkalarının yaşamına karışamayız, buna hakkımız yok.

BÉRENGER

Ama sen benimkine karışıyorsun. Bana sözünü geçirmeyi biliyorsun.

DAISY

Aynı şey değil ki, ben Dudard'ı hiçbir zaman sevmedim.

BÉRENGER

Anlıyorum. Burada kalsaydı, aramızda sürekli bir engel teşkil edecekti. Doğru, eşyanın tabiatı bu, mutluluk bencildir.

DAISY

İnsan mutluluğuna sahip çıkmalı. Haksız mıyım?

BÉRENGER

Sana hayranım, Daisy. Sana âşığım.

DAISY

Beni tanıdıkça fikrin değişir belki.

BÉRENGER

Tanıdıkça daha fazla hayran oluyorum, o kadar güzelsin, ah o kadar güzelsin ki. (*Yeniden gergedanların geçtiği duyulur.*) ...Bir de şunlara bak... (*Eliyle pencereyi gösterir.*) Bunu belki bir iltifat olarak kabul etmeyeceksin ama güzelliğini iyice ortaya çıkarıyorlar...

DAISY

Bugün uslu durdun mu, bakalım? Konyak içmedin, değil mi?

BÉRENGER

Durdum, durdum, içmedim.

DAISY

Doğru mu söylüyorsun?

BÉRENGER

Evet, doğru söylüyorum.

DAISY

İnanayım mı?

BÉRENGER *biraz kafası karışmıştır*

Eh inan, evet, doğru söylüyorum!

DAISY

O halde ufak bir kadeh içebilirsin. Neşen yerine gelsin iyice. (*Bérenger hemen kalkıp almak ister.*) Sen otur, sevgilim. Şişe nerede?

BÉRENGER *yerini göstererek*

Orada, küçük masanın üstünde.

DAISY *küçük masaya doğru gider, kadehle şişeyi alır*

İyi saklamışsın.

BÉRENGER

Gözümün önünde durmasın diye.

DAISY *kadehe biraz içki doldurup Bérenger'ye uzatır*

Gerçekten uslu durmuşsun. Gelişme gösteriyorsun.

BÉRENGER
Seninle, daha da fazla göstereceğim.

DAISY *kadehi uzatarak*
Al bakalım ödülünü.

BÉRENGER *bir dikişte bitirir*
Teşekkür ederim.
Doldurması için kadehini tekrar Daisy'ye uzatır.

DAISY
Ah! Olmaz, sevgilim. Bu sabahlık yeter. (*Bérenger'nin kadehini alır, şişeyle beraber götürüp küçük masaya koyar.*) Dokunmasın sonra. (*Bérenger'nin yanına döner.*) Başın nasıl, ağrıyor mu hâlâ?

BÉRENGER
Daha iyi, aşkım.

DAISY
Öyleyse şu sargıyı çıkaralım artık. Sana hiç yakışmıyor.

BÉRENGER
Olmaz, olmaz! Dokunma.

DAISY
Gel bakayım, gel, çıkaralım.

BÉRENGER
Altından bir şey çıkar diye korkuyorum.

DAISY *Bérenger direnmesine rağmen sargısını çıkararak*
Yen artık şu korkularını, bırak karamsarlığı. Gördün mü, hiçbir şey çıkmadı. Alnın dümdüz.

BÉRENGER *alnını yoklayarak*
Haklısın, dümdüz. Sayende takıntılarımdan kurtuluyorum. (*Daisy Bérenger'yi alnından öper.*) Sen olmasaydın ne yapardım?

DAISY
Ben de seni yalnız bırakmam öyleyse.

BÉRENGER
Sen yanımda oldukça kaygılanmam.

DAISY

Kaygılanmana izin vermem.

BÉRENGER

Birlikte kitaplar okuruz. Bilgili biri olurum.

DAISY

Kalabalığın azaldığı saatlerde uzun yürüyüşler yaparız.

BÉRENGER

Evet, Seine nehrinin kıyılarında, Luxembourg bahçesinde...

DAISY

Hayvanat bahçesinde.

BÉRENGER

Güçlü ve cesur olurum. Ben de seni korurum, hem de bütün kötülere karşı!

DAISY

Beni korumana niye gerek olsun ki, sevgilim? Biz kimseye kötülük etmeyiz, kimse de bize kötülük etmez.

BÉRENGER

Bazen istemeden de kötülük eder insan. Etrafa yayılmasına göz yumduğu da olur. Bay Papillon'a yaptığını hatırla mesela, sen de sevmezdin, olabilir ama belki de Boeuf'ün gergedana dönüşüp geldiği gün, zavallı adama, herkesin içinde, avuç içlerinin sertleştiğini söylememen gerekirdi.

DAISY

Ama öyleydi. Pütür pütürdü.

BÉRENGER

Haklısın, sevgilim. Ama daha tatlı bir dille, canını yakmadan söyleyebilirdin. Çok sarsıldı adamcağız.

DAISY

Öyle mi?

BÉRENGER

Belli etmedi tabii. Gururlu insan, nasıl etsin? Ama içine oturmuştur mutlaka. Bu da kararını öne çekmesine sebep oldu, bana kalırsa. Düşünsene, bir insanı kurtarabilirdin!

DAISY

Başına bunların geleceğini öngöremezdim ki... O da terbiyesizlik etmeseydi.

BÉRENGER

Ben, kendi payıma, Jean'a karşı daha hoşgörülü davranmadığım için sonsuza kadar affetmeyeceğim kendimi. Ona bir arkadaş olarak ne kadar çok değer verdiğimi hiç gösteremedim, bunu anlamasını sağlayamadım. Üstelik ona karşı yeterince anlayışlı da davranmadım.

DAISY

Kendine eziyet etmekten vazgeç. Sen elinden geleni yaptın. Mümkün olmayanı da mümkün kılamazsın ki. Pişmanlık neye yarar, ayrıca? Düşünme artık bu insanları. Kötü anıları kaldır bir çekmeceye.

BÉRENGER

Seslerini, görüntülerini ne yapacağım? Kafamın içinden, gözümün önünden gitmiyor ki hiçbiri. Hepsi gerçek bu anıların.

DAISY

Bu kadar gerçekçi olduğunu bilmezdim. Ben seni daha şair ruhlu sanıyordum. Hiç hayal gücün de mi yok senin? Bir tane değil, bir sürü gerçeklik vardır! İşine hangisi geliyorsa, onu seç. Düşlerine sığın.

BÉRENGER

Söylemesi kolay!

DAISY

Ben sana yetmiyor muyum?

BÉRENGER

Yetmez olur musun! Fazla fazla!

DAISY

Vicdan muhasebesini bırak artık, her şeyi mahvedeceksin! Hepimizin hataları vardır, olabilir. Ama bizim, seninle benim hatalarımız, çoğu insanınkinden azdır.

BÉRENGER

Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?

DAISY

Biz onlardan, onların çoğundan iyiyiz, evet. İkimiz de iyi insanlarız.

BÉRENGER

Doğru, sen iyi bir insansın, ben de iyi bir insanım. Doğru.

DAISY

O halde yaşamak, bizim hakkımız. Bunun da ötesinde, bu bizim kendimize karşı görevimiz, biz mutlu olmakla yükümlüyüz. Suçluluk duygusu, tehlikeli bir belirtidir. Masumiyetin lekelendiğinin işaretidir.

BÉRENGER

Evet! Buna sebep olabilir... (*Bunu söylerken, parmağıyla, altından gergedanların geçtiği pencereleri ve bir gergedan başının belirdiği duvarı işaret eder.*) Birçoğu böyle başlamıştı!

DAISY

Kendimizi suçlu hissetmemeye çalışalım artık, olur mu?

BÉRENGER

O kadar haklısın ki, yaşam sevincim, tanrıçam, güneşim... Seninle beraberim, değil mi? Bizi ayırmaya kimsenin gücü yetmez. Biz âşığız birbirimize, yegâne gerçek bu. Kimse mutlu olmamızı engelleyemez, kimsenin buna hakkı yok, değil mi? (*Telefonun çaldığı duyulur.*) Kim arıyor acaba?

DAISY *ürkek*

Açma!...

BÉRENGER

Neden?

DAISY

Bilmiyorum. Açmasan daha iyi olabilir.

BÉRENGER

Belki Bay Papillon arıyordur... ya da Botard... ya da Jean, Dudard, vazgeçtiklerini söyleyeceklerdir! Sen demiştin ya biraz önce, geçici bir heves bu!

DAISY

Sanmam. Bu kadar çabuk fikir değiştirmiş olamazlar. Daha düşünmeye bile zamanları olmadı. Sonuna kadar tecrübe etmediler.

BÉRENGER

Belki de yetkililerdir. Nihayet harekete geçmiş olabilirler. Bizden de alacakları tedbirlere destek olmamızı isteyeceklerdir.

DAISY

Buna ihtimal bile vermiyorum.

Telefon yeniden çalar.

BÉRENGER

Evet, evet, yetkililer arıyor, çalışından anladım. Uzun uzun çalıyor! Açmam lazım. Kesin onlar arıyor. (*Ahizeyi kaldırır.*) Alo? (*Ahizeden böğürme sesleri gelir.*) Duyuyor musun? Böğürüyorlar! Dinle!

Daisy ahizeyi kulağına götürür, irkilerek geriler, telefonu hemen kapatır.

DAISY *korkmuştur*

Ne demek oluyor şimdi bu!

BÉRENGER

Dalga geçiyorlar bizimle!

DAISY

Eşek şakası ama bu.

BÉRENGER

Ben sana demiştim!

DAISY

Bana hiçbir şey demedin!

BÉRENGER

Ben bekliyordum bunu, öngörmüştüm.

DAISY

Hiçbir şey öngörmedin, uydurma. Bugüne kadar neyi öngördün de bunu öngöreceksin? Olan olup biter, sen ancak o zaman öngörürsün.

BÉRENGER
Hiç de bile! Gayet de güzel öngörürüm.

DAISY
Bu yaptıkları ayıp. Terbiyesizler. Benimle alay edilmesinden hiç hoşlanmam.

BÉRENGER
Seninle alay etmeye cesaret edemezler. Benimle alay ediyorlar.

DAISY
Birlikte olduğumuz için ben de nasibimi alıyorum. İntikam alıyorlar bizden. Biz ne yaptık ki onlara? (*Telefon yine çalar.*) Fişini çek şunun.

BÉRENGER
PTT'ye ne diyeceğiz!

DAISY
Hani beni koruyacaktın! Şu kadarcık şeye cesaret edemiyorsun!

Daisy fişi çeker, zil sesi kesilir.

BÉRENGER *radyonun yanına koşar*
Radyoyu açıp haberleri dinleyelim.

DAISY
Evet, neler olduğunu öğrenmemiz lazım! (*Radyodan böğürtüler gelir. Bérenger hışımla düğmeyi çevirir. Radyo kapanır. Buna rağmen, sanki böğürtülerin yankısı, uzaklardan duyulmaya devam eder.*) Bu iş çığırından çıkmaya başladı! Hiç hoşuma gitmiyor, hiç! Kabul etmiyorum!
Titremeye başlar.

BÉRENGER *çok telaşlanmıştır*
Sakin ol! Sakin ol!

DAISY
Radyo istasyonlarını ele geçirmişler!

BÉRENGER *telaştan titriyordur*
Sakin ol! Sakin ol! Sakin ol!
Daisy önce sahne gerisindeki pencereye koşar, dışarı bakar, sonra sahne önündeki pencereye koşar, dışarı bakar. Bérenger aynısını

ters yönde yapar. Sonunda sahnenin ortasında buluşurlar, yüzleri birbirine dönüktür.

DAISY

Şakası yok bunların. Ciddiler!

BÉRENGER

Başka kimse kalmamış, başka kimse kalmamış! Yetkililer de onların safına geçmiş.

İki pencere arasındaki aynı oyun tekrarlanır, sonra yeniden sahnenin ortasında buluşurlar.

DAISY

Kimse kalmamış onlardan başka, her yerdeler.

BÉRENGER

İkimiz kaldık geriye, sadece seninle ben.

DAISY

İstediğin de buydu zaten.

BÉRENGER

Sen istiyordun asıl!

DAISY

Sen istiyordun.

BÉRENGER

Sen!

Her yandan sesler duyulur. Gergedan başları sahne gerisindeki duvarı kaplar. Sağdan, soldan, evin içinden, hayvanların koşuşturma sesleri, gürültülü solumaları işitilir. Öte yandan, tüm bu ürkütücü gürültüler müzikal bir uyum içindedir. En güçlü gürültüyse yukarıdan gelen koşuşturma sesleridir. Tavandaki sıvalar dökülür. Ev şiddetle sarsılır.

DAISY

Yer sallanıyor!

Nereye kaçacağını şaşırır.

BÉRENGER

Hayır, komşular koşturuyor! Tektoynaklılar! (*Sağa, sola, her yere yumruğunu sallar.*) Rahat durun, rahat! Çalışamıyoruz sizin yüzünüzden! Gürültü yapmak yasak! Gürültü yapamazsınız bu binada.

DAISY

Seni dinlemezler ki!

Bu sırada gürültü giderek azalır ve bir tür fon müziğine dönüşür.

BÉRENGER *o da korkmuştur*

Korkma, aşkım. Bak, birlikteyiz. Benimle mutlusun, değil mi? Sana yetmiyor muyum, yoksa? Merak etme, bütün endişelerini gidereceğim.

DAISY

Belki de hata bizdedir.

BÉRENGER

Çıkar bunu aklından. Pişmanlığa sakın teslim olma. Suçluluk duygusu tehlikelidir. Hayatımızı yaşayalım, mutlu olalım. Mutlu olmak bizim görevimiz. Kötü kalpli değiller, bize zarar vermezler. Onlara kötülük yapmadık. Sakin ol, geç otur koltuğa, dinlen biraz. (*Daisy'yi koltuğa götürür.*) Sakin ol! (*Daisy koltuğa oturur.*) Bir kadeh konyak ister misin? Neşeni yerine getirir.

DAISY

Başım ağrıyor.

BÉRENGER *demin çıkarılan sargıyı alıp Daisy'nin başına sarar*

Seni seviyorum, aşkım. Merak etme, atlatacaklar, geçecek. Geçici bir heves bu.

DAISY

Geçmeyecek. Bu kalıcı.

BÉRENGER

Seni seviyorum, seni deliler gibi seviyorum.

DAISY *sargıyı çıkararak*

Olan oldu artık, vazgeç. Ne gelir ki elimizden?

BÉRENGER
Delirdiler, hepsi delirdi. Dünya hasta. Hepsi hasta.

DAISY
Biz iyileştiremeyiz ya.

BÉRENGER
Aynı binada, bir arada nasıl yaşayacağız?

DAISY *sakinleşerek*
Sağduyulu davranmak zorundayız. Müşterek paydalarda buluşmak, iyi geçinmek için çaba sarfetmeliyiz.

BÉRENGER
Bizi anlamazlar ki.

DAISY
Denemeye mecburuz. Başka yolu yok.

BÉRENGER
Sen anlıyor musun ne dediklerini?

DAISY
Henüz değil. Psikolojilerini anlamaya, dillerini öğrenmeye çalışmalıyız.

BÉRENGER
Dilleri yok ki! Dinle... sen dil mi diyorsun şu çıkardıkları seslere?

DAISY
Nereden biliyorsun? Hiç yabancı dil bilmiyorsun ki!

BÉRENGER
Sonra konuşalım bunları. Önce yemek yiyelim.

DAISY
Benim iştahım kaçtı. Bu kadarı fazla. Direnecek gücüm kalmadı.

BÉRENGER
Ama sen benden güçlüsün. Duygularına teslim olamazsın. Senin cesaretine vuruldum ben!

DAISY
Biliyorum, bunu söyledin.

BÉRENGER

Aşkımdan şüphe mi duyuyorsun?

DAISY

Duymuyorum.

BÉRENGER

Seni seviyorum.

DAISY

Hep aynı şeyleri söylüyorsun, canım.

BÉRENGER

Dinle, Daisy, bir şeyler yapabiliriz. Çocuklarımız olur, çocuklarımızın çocukları olur, evet zaman alır ama ikimiz, birlikte, insan soyunu baştan başlatabiliriz.

DAISY

İnsan soyunu baştan başlatmak mı?

BÉRENGER

Bir kere yapıldı.

DAISY

Evet, bir zamanlar. Âdem ile Havva... Cesur insanlarmış.

BÉRENGER

Biz de yapabiliriz, biz de cesur olabiliriz. Cesaret dediğin nedir ki? Birazı bile yeter. Zamanla rayına oturur her şey, sabır lazım, o kadar.

DAISY

Bir işe yaramaz ki.

BÉRENGER

Yaramaz olur mu? Birazcık cesaret, sadece biraz.

DAISY

Ben çocuk istemiyorum. Hiç uğraşamam.

BÉRENGER

Nasıl kurtaracağız öyleyse dünyayı?

DAISY

Niye kurtaralım?

BÉRENGER

Soru mu bu şimdi!... Bunu benim için yap, Daisy. Dünyayı kurtaralım.

DAISY

Belki de bizim kurtarılmaya ihtiyacımız vardır. Belki de anormal olan bizizdir.

BÉRENGER

Saçmalıyorsun, Daisy, ateşin var.

DAISY

Bizden başkasını görüyor musun dışarıda? Bizim türümüzden?

BÉRENGER

Daisy, senden bunları duymak istemiyorum!

Daisy etrafında, duvarlarda, kat holündeki kapıda görünen ve sonlara doğru ramp ışıkları boyunca belirmeye başlayan gergedan başlarına bakar.

DAISY

Bak onlara, insanlara. Neşeleri yerinde. İyi hissediyorlar kendilerini. Çıldırmış gibi görünmüyorlar. Oldukları gibiler. Onlar haklıydı.

BÉRENGER *ellerini kavuşturup çaresizlikle Daisy'ye bakarak*

Biz haklıydık, Daisy, inan bana.

DAISY

Bu ne kibir!..

BÉRENGER

Haklı olduğumu biliyorsun.

DAISY

Mutlak haklılık diye bir şey yoktur. Haklı olan dünyadır, ne sen ne de ben.

BÉRENGER

Vardır, Daisy, ben haklıyım. Kanıtı da sana söylediklerimi anlıyor olman.

DAISY

Bu hiçbir şeyi kanıtlamaz.

BÉRENGER

Kanıtı, seni bir erkeğin bir kadını en çok sevebileceği kadar seviyor olmam.

DAISY

Komik bir iddia!

BÉRENGER

Seni artık anlamıyorum, Daisy. Ne söylediğinin farkında değil gibisin, sevgilim! Aşktan bahsediyorum sana, aşktan! Düşünsene, aşk...

DAISY

Aşk dediğin o şeyden, o hastalıklı duygudan utanıyorum. Zaafımız bu bizim. İnsanın, erkeğin, kadının zaafı. Ama baksana şunlara! Her birinden fışkıran olağanüstü enerjiyi, tutkuyu görmüyor musun! Bu nasıl kıyaslanır aşkla!

BÉRENGER

Enerji mi? Enerji mi görmek istiyorsun? Al sana enerji!

Ona tokat atar.

DAISY

Oh! Ben... ben senden hiç ummazdım...

Koltuğa yığılır.

BÉRENGER

Oh! Affet beni, sevgilim, affet beni! (*Ona sarılmak ister, Daisy izin vermez.*) Affet beni, sevgilim. İstemeden oldu. Gözüm kararadı. Kendime hâkim olamadım! Niye yaptım bunu, niye!

DAISY

İddia edecek bir şeyin kalmadı da ondan.

BÉRENGER

Aah ah, yazık! Birkaç dakikada yirmi beş yıllık evliliği yaşadık.

DAISY

Sana da acıyorum, anlıyorum seni.

BÉRENGER *Daisy ağlıyordur*

Haklısın galiba, iddia edecek bir şeyim kalmadı. Benden güçlü olduklarını, bizden güçlü olduklarını düşünüyorsun, değil mi?

DAISY

Öyleler.

BÉRENGER

Olsunlar, umurumda değil, ben asla boyun eğmeyeceğim, sana yemin ederim, şartlar ne olursa olsun, asla boyun eğmeyeceğim.

DAISY *ayağa kalkar, Bérenger'nin yanına gider, kollarını boynuna dolar*

Zavallı sevgilim, ben de seninle birlikte direneceğim, sonuna kadar.

BÉRENGER

Yapabilecek misin?

DAISY

Sözümde duracağım. Güven bana. (*Gergedanların ezgiye dönüşmüş gürültüsü.*) Şarkı söylüyorlar, duyuyor musun?

BÉRENGER

Şarkı söylemiyorlar, böğürüyorlar.

DAISY

Şarkı söylüyorlar.

BÉRENGER

Böğürüyorlar diyorum.

DAISY

Delirdin mi sen? Şarkı söylüyorlar.

BÉRENGER

Sende müzik kulağı yoksa ben ne yapayım!

DAISY

Asıl sen müzikten anlamıyorsun, canım. Bak, dans ediyorlar, oyunlar oynuyorlar.

BÉRENGER

Sen buna dans etmek mi diyorsun?

DAISY

Bu da onların tarzı. Güzel görünüyorlar.

BÉRENGER

İğrençler!

DAISY

Kötü şeyler söyleme onlar hakkında. Üzülüyorum.

BÉRENGER

Özür dilerim. Onlar yüzünden münakaşa etmeyelim.

DAISY

Onlar tanrı.

BÉRENGER

Abartma, Daisy! Aç gözlerini lütfen.

DAISY

Kıskanma, sevgilim. Ben de özür dilerim.

Yine Bérenger'nin yanına sokulur, kollarını boynuna dolamak ister. Bu defa Bérenger buna izin vermez.

BÉRENGER

Fikir ayrılığı yaşadığımız gün gibi ortada. Tartışmanın hiçbir manası yok.

DAISY

Kabalaşma.

BÉRENGER

Sen de şapşallaşma.

DAISY *kendisine sırtını dönmüş, aynada yüzünü inceleyen Bérenger'ye*

Bu evlilik yürümez.

Bérenger aynada kendine bakmayı sürdürürken, Daisy usulca kapıya doğru yönelir ve "Kaba adam, ne olacak! Terbiyesiz!" diye söylenerek kat holüne çıkar. Yavaş adımlarla basamaklardan indiği görülür.

BÉRENGER *hâlâ aynada kendine bakmaktadır*

Nesi varmış insan evladının? Buna da çirkin diyorsan! Üstelik şu gördüğün en vasatı, öyle düşün. Sen bir de güzellerini gör! (*Arkasını döner.*) Daisy! Daisy! Neredesin, Daisy? Bunu bana yapamazsın! (*Kapıya koşar.*) Daisy! (*Kat holüne varınca tırabzandan aşağı sarkar.*) Daisy! Yukarı çık! Geri dön, Daisy'm! Yemeğini bile yemedin! Daisy, beni yalnız bırakma! Ne söz vermiştin bana! Daisy! Daisy! (*Bağırmaktan vazgeçer, umut-*

suzluğunu belirten bir hareket yapar ve eve döner.) Olacağı buydu. Anlaşamıyorduk. Aile birliği bozulmuştu. Sürdürülmesi mümkün değildi. Yine de bir açıklama yapmaya bile tenezzül etmeden terk etmemeliydi beni. (*Her yere bakınır.*) Bir not bile bırakmamış. Ayıp bir şey. Artık yapayalnızım. (*Gidip kapıyı dikkatlice kilitler, kızgındır.*) Beni ele geçiremeyecekler. (*Pencereleri sıkıca kapatır.*) Beni ele geçiremeyeceksiniz. (*Bütün gergedan başlarına seslenir.*) Size katılmayacağım, ne dediğinizi anlamıyorum! Ben neysem oyum, öyle kalacağım. Ben bir insan evladıyım. Bir insan evladı! (*Gidip koltuğa oturur.*) Zor bir durum, çok zor. Benim yüzümden gitti. Onun her şeyiydim. Ne yapacak şimdi? Vicdanımın yükü iyice ağırlaştı. Kötü kötü şeyler geliyor aklıma. En kötüsü geliyor! Zavallı çocuk, canavarların arasında bir başına kaldı! Çıkıp arasam mı acaba? Birilerine sorarım, hayır, soramam, kimse kalmadı ki! (*Yeni böğürtüler, sağa sola koşturmalar, toz bulutları.*) Onları duymak istemiyorum. Kulaklarıma pamuk tıkayacağım. (*Kulaklarına pamuk tıkayıp aynada kendiyle konuşur.*) Tek çözüm onları ikna etmek, evet, ikna etmek... de nasıl ikna edeceğim? Haydi başardım diyelim, peki ya geri dönüşüm mümkün değilse? Geri çevrilebilir bir mutasyon mu bu acaba? Bu görev beni aşar, Herkül müyüm ben? Bir kere en başta, onları ikna edebilmem için onlarla konuşabilmem lazım. Konuşabilmem için de dillerini öğrenmem lazım. Ya da onların benim dilimi öğrenmesi. Peki ben hangi dili konuşuyorum? Bu hangi dil? Fransızca mı bu? Fransızca herhalde? Peki Fransızca ne ki? Bu mu Fransızca? Tamam, olsun, nasılsa kimse aksini iddia edemez, benden başka konuşan kalmadı. Peki ne söylüyorum? Kendi söylediğimi kendim anlıyor muyum? Anlıyor muyum? (*Odanın ortasına ilerler.*) Ya Daisy'nin söylediği gibi onlar haklıysa? (*Aynaya doğru döner.*) İnsan çirkin değildir, insan çirkin değildir! (*Elini yüzünde gezdirerek kendini inceler.*) Komik de bir şey sahiden! Peki ben neye benziyorum öyleyse? Neye benziyorum? (*Bir dolaba koşup içinden fotoğraflar çıkartır, onlara bakar.*) Fotoğraflar! Kim bu insanlar? Bay Papillon mu bu? Yoksa Daisy mi? Şu kim, Botard mı Dudard mı, yoksa Jean mı? Belki de benimdir! (*Yine dolaba koşup içinden iki ya da üç resim çıkarır.*) Evet, tanıdım, bu benim, bu benim! (*Resimleri sahne gerisindeki duvara, gergedan başlarının yanına asar.*) Bu benim,

benim. (*Resimleri astığı sırada, bunların yaşlı bir adama, şişman bir kadına ve başka bir adama ait resimler olduğu görülür. Bu çirkin portrelerle artık iyice güzelleşmiş gergedan başları çarpıcı bir tezat oluşturur. Bérenger birkaç adım gerileyip resimlere bakar.*) Ben güzel değilim, güzel değilim. (*Resimleri duvardan söküp öfkeyle yere fırlatır, aynanın karşısına geçer.*) Güzel olan onlar. Haksız çıktım! Aah ah! Keşke onlara benzeseydim. Ama boynuzum yok ki! Şu alına bak, dümdüz, ne kadar çirkin. Bir iki boynuzum olsa şu sarkan yerlerimi de toplardı. Belki çıkar, belli mi olur? O zaman utanmama gerek de kalmaz, hemen koşar aralarına katılırım. Ama çıkmıyor işte, çıkmıyor! (*Avuçlarına bakar.*) Ellerimin içi de hep ıslak. Pütür pütür olsalar fena mı olurdu! Olurlar mı ki? (*Ceketini çıkarır, gömleğinin önünü açar, aynada göğsüne bakar.*) Şu derinin haline bak, hamur gibi. Of of of! Şu bembeyaz vücuda bakmaya bile dayanamıyorum! Üstelik kıllı! Ne güzel olurdu şöyle sımsıkı bir deri gerseler üzerime! Muhteşem, koyu yeşil bir deri! Kılsız! Çıplaklığı edepli! Onlarınki gibi! (*Böğürtülere kulak verir.*) Şarkıları da adeta büyülü, biraz kulak tırmalıyor ama olsun, bir büyü var ezgilerinde! Keşke onlar gibi söyleyebilseydim. (*Onları taklit etmeye çalışır.*) Hırrr, hırrr, gırrr! Olmadı. Bir daha deneyelim, daha güçlü! Hırrr, hırrr, gırrr! Olmuyor, olmuyor, incecik çıkıyor, gümbür gümbür çıkmıyor! Böğüremiyorum işte. İnliyorum anca. Hırrr, hırrr, gırrr! İnlemekle böğürmek aynı şey değil ki! Çok pişmanım, çok! Keşke zamanında katılsaydım aralarına. Çok geç artık! Bir ucubeyim ben, evet, bir ucubeyim, acı ama gerçek! Asla bir gergedan olamayacağım, asla, asla! Geç kaldım, değişemem artık. Çok isterdim ama iş işten geçti. Yüzüme nasıl bakacağım peki? Bakamam ki! Çok utanıyorum! (*Aynaya sırtını döner.*) Ne kadar çirkinim! Bedeli çileymiş meğer, aslını korumak istemenin! (*Birden silkelenip kendini toparlar.*) Eeeh! Öyle olsun! Ben de kendimi savunurum! Herkese karşı, tek başıma da olsam savunurum! Nerede benim tüfeğim! (*Sahne gerisindeki duvarda sabitlenmiş duran gergedan başlarını karşısına alıp onlara bağırır.*) Savunacağım kendimi, duydunuz mu, herkese karşı savunacağım! Ben son insanım, sonuna kadar da insan kalacağım! Teslim olmuyorum!

PERDE

OYUN

Küçük bir taşra kentinde sakin bir pazar günü iki arkadaş, Bérenger ile Jean bir kafenin bahçesinde oturup laflamaya başlarlar. Birden, gittikçe artan bir gürültü duyulur: Hızla gelip gözden kaybolan bir gergedanın çıkardığı sestir bu. Sonra bir başka gergedan aynı hızla geçip gider. Mahallenin sakinlerinden bir ev hanımı, yaşlı bir beyefendi, bir mantıkçı, kafenin sahibi ve garson kız büyük bir şaşkınlık içinde olup biteni anlamaya çabalar, birtakım sorulara cevap bulmaya çalışırlar. Kısa süre içinde kentte gergedanların sayısının arttığı görülür, ancak bunlar kente dışarıdan gelmiş gergedanlar değildir, halk gergedanlaşmaktadır...

Eugène Ionesco'dan acımasız bir konformizm ve totalitarizm eleştirisi.

Ionesco akıldışı olanı, kendi dışında hiçbir gerekçeye ihtiyaç duymayan özerk bir güç olarak ciddiye alan nadir yazarlardandı. Ancak yalnızca, aklın en sonunda her zaman bir şekilde üstün geleceği yollu aldatıcı bir güven duygusuna kendilerini kaptırmayanların, aklın can düşmanlarına karşı başarılı bir şekilde direnme şansı vardır.

Richard Herzinger - *Die Welt*

GERGEDAN, fikirlerin yaygın ruh hallerine ne kadar çabuk dönüşebileceğini ve ardından, kaçınılmaz olarak bir toplumsal kargaşaya yol açacağını etkileyici şekilde gösteren, toplumsal histeri ve konformizme ilişkin acayip bir hikâye.

HANS OTTO THEATER

yapikrediyayinlari.com.tr

ISBN 978-975-08-5907-6

9 789750 859076

THG 0362168 VBU